

કુવારે—

—મંડળ.”

તમે। સાહેબોને ઇનકમટેક્ષ યા સુપરટેક્ષ

બાબે, કાઇપણ રીતની માહિતી મેળવવી

હોય યા સલાહ લેવી હોય તો

તુરત નીચલે ઠેકાણે

મલો યા લખો:—

ખરશેદજી. ચાંદના

૧૧૫ (૭૨) ખેતવાંડી બેક રોડ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૩૪૭૫ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ કુપાઈ મંડલ

વિષય ૬-૨

કે. વાઘીઆ,
હીરાના વેપારી,
આંટરોડ Ph. 42483.

કુંવારું—
--મંડળ.

કીમત ૧ રૂપીઆ.

૪૫૪૧૫

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૩૪૭૫

ગોળવાલા ટયુશન ક્લાસ.

[સ્થાપના ૧૯૨૦.]

કોટ, બુઝાખાના સમિતી.

મેટ્રીક ક્લાસ, સ્પેશ્યલ ઇંગ્લીશ ક્લાસ, બુઝા સ્ટેન્ડર્ડના પ્રાથમિક ટયુશન ક્લાસ, મ્યુઝીક ક્લાસ, નાઈટ ક્લાસ, બીજીનેસ ઇંગ્લીશ વગેરે માટે “ ગોળવાલા ક્લાસો ” એક ધરધતુ નામ થઈ પડ્યું છે, માત્ર નીચલી થોડી સર્ટીફિકેટો નમુનેદાર સંગીન શિક્ષણનો અચુક પુરાવો રજૂ કરે છે.

પારસી કોમનાં માનવંત અકાબર સાહેબ સર હોરમસજી કાવસજી દીનશાહ, નાઈટ, લખે છે કે :—“ તમારો ક્લાસ ધણું ઉપયોગી કામ બળવે છે, અને તે માટે મારી મુબારકબાદી કબુલ રાખશો. હાલમાં પારસી છોકરાઓને જે અગતની ચીજ છે તે સારા દસ્તકની છે, અને તમારા ક્લાસમાં એવું પણ એક ખાતું હશે કે જ્યાં પારસી છોકરાંઓના દસ્તક ઉપર ધ્યાન આપવામાં આવે. તમારા સાક્ષાત્તે દરેક ફતેહ ઇચ્છું છું.

મુઝાખના આચાર્યબીશપ અને સેન્ટ ઝેવીયરસ કોલેજના માજી પ્રીન્સીપલ મોસ્ટ રેવરંડ ડાઠ એ. ગુડીઅર લખે છે કે :—“ વીદ્યારથીઓ પોતાનું કામ જે ઉત્સાહથી કરતા જણાયા છે તેજ અત્રે અપાતાં સંગીન શિક્ષણનો અચુક પુરાવો છે. હયાં ધણાં ઉંચા પ્રકારનું શીક્ષણ આપવામાં આવે છે. અને દરેક વીદ્યારથી તરફ ખાસ છુદું ધ્યાન અપાય છે.”

મુઝાખના રમોલ કોઝ કોરેટના નામદાર વડા જજ મીઠ કે. એમ. ઝવેરી કહે છે કે :—“ આ ખાતાનાં મેટ્રીકનાં જે પરીણામો આવે છે, અને હાલમાં જે આબાદીને તબકકે ચડે છે, તે બદલ તેના પ્રીન્સીપલ મીઠ ગોળવાલાને જેટલી મુબારકબાદી આપીએ તેટલી ઓછી છે.”

મુઝાખની એલ્ફીનસ્ટન કોલેજના ઇંગ્લીશ લીટરેચરના પ્રોફેસર નગરકર લખે છે કે :—“ દરેક છોકરાઓએ માહારા સવાલના જવાબો ધણી ચાલાકીથી આપ્યા. હું જાહેર આશ્ચર્યને આ વર્ગોના લાલ લેવાને અંતઃકરણ-પુર્વક લલામણુ કરું છું, અને મીઠ ગોળવાલાને દરેક ફતેહ ઇચ્છું છું.

ટાઈમ—સવારનાં આઠ વાગતાથી રાતના સાડા આઠ વાગતા સુધીમાં કોઈમી.

જમશેદી નવરોઝ તથા લગનના વાગા માટે

બૂટ-શુઝ

ક્યાંથી ખરીદશો ?

પ્રારો

ઇગલ શુ કું.

વાડીયાજના આશખડેરામ સામે,
ધોભોતલાવ.

જરથોસ્તી લેડોઝને ખરનાં ઉંચી તથા બેઠી
હીલનો ગંબવર નવાં સ્ટોકની હબરો બેડો

દર સાલ વેચાય છે

લેડોઝના ઉંચી હીલના ફેનસી સેન્ટ્રલસ તથા પેટ'ટ અને
બક્સટીન કોર્ટ શુઝ માંગો તેવાં મહી શકશે.

જેન્ટલ તથા છોકરાંઓના સુપીરીઅર
કાલીટીના બુટ, શુઝ બજાર કરતાં કીફાયત
ભ.વે જરૂર લેવા પધારશો.

“MYDEAR”

હોરવાત્રાં ૧૫ જુવેત્રનાં પાંચ વરસની ગેરંટી
સાથનાં-ધણાંજ અપ-દુ-ડેર ને મુંદર

માયડીયર રીસ્ટ વોચ

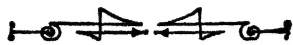

નેપોલીયન વોચ કું

નેપોલીયન બીજીંગ-બજાર ગેર, કોટ, મુંબઈ.
ટેક્નીશીક એફ્રેસ-MYDEAR.

બલસારા ટ્યુશન ક્લસ.

સ્થાપના ૧૯૭૫.

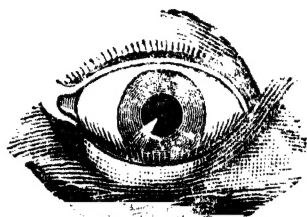
- (૧) શેઠ વાડીઆજીના આતશખેરામ સામે મા. માણેકશાહ હો. સુખડવાળાના ઘેરમાં પહેલે માળે, ૬૦૭, ઘોળીતલાવ, અને
- (૨) ૭૮, ગળખાવા સ્ટ્રીટ, કોટ માપલાની પોલમાં અંદરના જુના બહોરા દોકટરની ઉપર, પહેલે માળે.

ઉપલાં ૨૨ વરસના જુનાં, જાણીતાં કેળવણી ખાતાંમાં કોઇપણ ઉંચ કોમના છોકરા, છોકરીઓ ખાનુઓ, અને ગ્રહસ્થાને સવારે, સાંજે, રાતે અથવા આખો દીવસ વહેવાર હંગામો, બુક—કીપીંગ, શોર્ટ—હેન્ડ ટાઈપ—રાઈટીંગ, ગાયન, હરમોનીઅમ, વાયોલીન, દીલરૂબા અને ક, ખ થી મેટ્રીક સુધીની કોઈપણ બાબતે વરસોના અનુભવી શીક્ષકો દરેક છોકરાં પર છુટું છુટું ધ્યાન આપી કાળજી અને મહેનતથી શીખવે છે. ખાનુઓ મટે મહુલાજીભરી ખાસ સગવડો છે. ઉત્તેજન માટે ચાકાક વિદ્યાર્થીઓને ધનામે આપવામાં આવે છે. અનુભવી ખાનુ અને ગ્રહસ્થ શીક્ષકો ઘેરેથી પુરા પાડીશું.

કેળવણીખાતાંના ઇન્સ્પેક્ટરો મેસર્સ બીમલાઈ દેસાઈ B.A., અને અરદેશર સુધ B.A., તેમજ જાણીતા વક્તાઓ મેસર્સ જે. જે. વીમાદસાલ સોલીસીટર, ખોદાબક્ષ એદલજી પુનેગર B.A. અરદેશર ખ. વેસાવેવાણ B.A., મુખ્યમંત્રી સમોલ કોઝીઝ કોર્ટના માનવંત વડા જડજ સાહેબ મી. કીજીલાલ મો. ઝવેરી, M.A., L.L.B. કરાંચીના વડા દસ્તુરજી મા. ન. ધાલા, મરહુમ દસ્તુરજી મીનોચેહેર જામારખાસાના તથા પુનાતી સાયન્સ કોલેજના પ્રોફેસર મી. એફ. ઇ. ભટ્ટા, જાણીતા ધારાશાસ્ત્રની શેઠ ખુરશેદજી સંતોક વડીલ, શેઠ જેહાંગીર ર. દુખાશ, પ્રો. માણેક હો. દાદાચાનજી અને પુરસદ, નવરંગ, દોંગ-સોંગ, હીંદી ગ્રાફીક, દીલેઆરામ વગેરેના અધીપતીઓ તથા ખીજાં છાત્રાઓએ આ ખાતાં માટે વખાણના ઉદ્દગારો બહાર પાડેલા છે.

વધુ માટે ઉપર દેખાણે મળે. ચા લખો.

Your Sight.

If Good Eyesight is the sole Source of happiness of Life there is no better duty of a man than to have his eyes examined only by an oculist thoroughly experienced and reliable.

No better services could be procured in this respect than those of Mr Meherji (Brother of Late Messrs. Dinshaw & Phiroze M. Dastoor) of the famous Dastoor House of Oculists of Bombay, who with an experience of over 30 years personally carries out every description of ophthalmic work to guarantee thoroughness and satisfaction.

With best representations from Europe and America and with latest scientific appliances Mr. Meherji controls a House of First Rate Opticians of Bombay.

Messrs. Meherji M. Dastoor & Co.

Oculists and Opticians,

Kanta Terrace, Kalbadevi Road,

BOMBAY, 2.

કુલ પારસી બોશદરોને આ જમશેદો નવરોજ
મુબારક હોજો !
આજના સબકતા દીને કેવો બબ્બો લેસો ?

“લામે દાઘલ
દોર” બ્રાન્ડી.

વોલ્ટર લુઇસ કુપનીનો ડર આંડિસ
તથા

“કુપર પ્યોર
ગ્રેપ બ્રાન્ડી

જેમાં પ્રનાયર કુપનીનો ડર આંડિસ
કે જે બ્રાન્ડીઓ કલબ તથા લગન
સરામાં ચાલુ વપડાય છે. એક બાટલી
ખરીદી તમે પણ ત્રાયલ જુઓ, જરૂર
સંતોષ પામશો. સધળે ઠેકાણે મળે છે.

સોલ ઇમ્પોર્ટર:—

નસરવાનજી જમશેદજી
બારીઆ.

વાઈન એનડ સ્પીરીટ મરચાંટ,

પુલ્લઆજ બીલ્ડીંગ, ૧૯૭ બઝારગેટ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

રોયલ વોચ લિમિટેડ

ફર્સ્ટ ક્લાસ
મજબુત અને ટકાઉ
રીસ્ટ તેમજ
પોકેટ વોચીઝ
તથા
કલોકસ
ટાઇમ પીસીસ
એકવાર જરૂર
જોઇ જવાની
બલામણુ કયે
છીએ.

હમારી દુકાનમાં શુ શુ જોશો.

તરેહવાર જાતની સારીની
પીનો, નેકચેનો, પેન્ડન્ટસ, લોક-
ટસ ઇઅરરીંગ ચાર્મસ, બેન-
ગલ્સ, તાઇપીનો, લીન્કસ તેમજ
ખીજ અનેક ચીજો એકેકથી
એકેક સરસ હાથમાંથી મુકવા
નહિ ગમે એવી રોલડગોલ્ડ
તેમજ ગોલ્ડની ચીજો જોઇ
શકશો. તેમજ કીંમતમાં એટલો
તો ઘટાડો છે કે બહારથી તમને
કવચીતજ હમારાં બાવે મહી
શકે. દરેક ચીજો ચપોચપ ઉચ-
કાઇ જાય છે માટે જલદી પધારો.
ધડીઆલ, બરોબર સમારવાં
એ અમારી ખાસ સ્પેસ્યા-
લીટી છે.

બેટ આપવા
લાયક
દરેક જાતની
ફેશનબલ
અને અપ-ટુ-ડેટ
જુવેલરી
જોવા માટે
ફેરો ફેક્ટ
જશે નહિ

નાં ૧૬, વસીયામલ બોલડીંગ,

આંદરોડ,

મુંબઈ.

હવે મુજાંશે નહિ!!

માંટરોડ, ગોવાક્ષીઆ તળાવ, તારદેવ, ગીરગાંવ, વીગેરે દુર મોહકલા,
આમાં રહેતા અમારા ગ્રાહકોને અમારે ત્યાં દવા લેવા આવતાં વખતને
વિશેષ ભોગ આપવો પડતો હોવાક્ષી અમારે ગ્રાહકોની ખાસ સગવડ
ખાતર અમારી-દરેક અકસીર દવાઓ

મેસર્સ પેરી એન્ડ કું. ગ્રાંટ રોડ, પન્નાલાલ ટ્રેસ

ઉપર જણાવેલ કુંપનીમાંથી અમારા છાપેલા ભાવે મલી થકે તેવી ગોઠવણ
કરી છે. માટે ગ્રાહકોએ અમારી દવાઓ તે કુંપનીમાંથી પણ ખરીદ
કરવા ચુકવું નહીં.

ગુમાવેલ મરદાઈ તરતજ પાછી મેળવી આપનાર.

અનંગ પ્રભાયાકૃતં।

ધણીજ કીંમતી વનસ્પતિઓ નાખી બનાવવામાં આવતી આ દીવ્ય યાકૃતી
દરેક નસોમાં તાકાત આપે છે. શરીરની તથા મગજની દરેક નબળાઈ
દૂર કરે છે. જ્ઞાન તંતુઓને પોષણ આપી રમરણ શક્તિ વધારે છે.
વિર્યવિકારથી ઉત્પન્ન થતાં દરેક દરદો નાબુદ કરી લોહી તથા વિર્યમાં
બેધતો વધારો કરે છે. તથા અકાળે આવેલ વદ્ધાવસ્થાને દૂર કરી જુવાની
અક્ષે છે. કીંમત ગોળી ૩૦ ની શીશી ૧ નાં ૩. ૧૦૫ દશ.

કંદર્પ સંજીવન રત્ન।

પુરુષનાં ગુહ ભાગની દરેક ખામીઓ આ ચમત્કારીક તેલ લગાવવાથી
તરતજ દૂર થઇ તેમાં ખરી અને કાયમની શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે, અને
નીરાશ થયેલા મનુષ્યો પણ સંસાર શુભ ભોગવવા ભાગ્યશાલી બને છે,
કીં. તોલા ૧ ની શીશી ૧ નાં ૩, ૧૦૫ દશ,

રમણવિલાસીની વર્ષકા।

સ્તબ્ધ કરનાર અકસીર દવા આ દવામાં નામ તેવાજ ગુણ છે.
એક વખત વાપરી ખાત્રી કરવા ખાસ લલામણ છે, કીં. ૩૫૧ ૧ નો
૩, ૧૫ એક,

દરેક દવાની સંપૂર્ણ માહિતી માટે વધવીધા પુસ્તક મફત મંગાવી વાંચો.

રાજવૈદ્ય:- નારાયણજી કેશવજી મદનમંજરી શર્માસી.

ખાંચ:-૩૯૩ કાલ્યાદેવી-રોડ ભાટીઆ મહાજનવાડી સામે મુંબઈ નં. ૨.

લોકલ એજન્ટ:- પેરી એન્ડ કુંપની ગ્રાંટરોડ
પન્નાલાલ ટ્રેસ.

— ૧૯૨૭ ની નવી નોવેલ. —

ચશમ ચોર

યાને બાગમાં નાગ.

એક મેહુમેદન ઓરીજનલ વાર્તા ખાસ પડાવેલાં હસ
સુંદર ચિત્રો !

લખનાર—બુલકામ તે જોહાંગીર નશરવાનજ પટેલ.

પ્રગટ કરનાર, જોહાંગીર બી. કરાણીના છાકરાઓ,

૨૨૦-૨૨૨, વોરા બજાર, કોટ, —મુમ્બઇ.

કીંમત—રૂપયા ત્રણ.

ચશમ ચોર બાબે બે બોલ.

વાંચનાર મહેરબાન,

આએ મારી નવી નોવેલ “ ચશમ ચોર—યાને—બાગમાં નાગ ” તમારી ખીદમતમાં હું રજુ કરું છું, અને હિમેદ બાધું છું કે તમે તથા તમે સમાન બીજા મેહરબાનો એને લેવો આશરો આપશો. એક લખનાર એક લેખ લખે અને પછી તેજ લખનાર પોતાના તે લેખની સીદ્દારથ કરે તો તે કંઠગુ દેખાય; અને તેટલા માટે હું મારી આ વાર્તાની તારીફ કરવા કાળે કે તેને વખાણવા માટે આ વખાણુ હું કરતો નથી પણ આ વાર્તા કયા પ્રકારની છે અને તેમાં મે મારી નાકેશ શકતીથી શું સમાવ્યું છે તેજ માત્ર દરશાવવાની મારી ધારણા છે.

આ વાર્તામાં એક બળવાન, જખરદસ્ત, ઠગાબાઝ હુટારા સરદારના કુરખીણુ કરતુકોનો ચીતાર આપવામાં આવ્યો છે, અને હિમેશાં બદમાશી તથા બદ્દેલીથી ફાવી ગયલા ઠગારાએ પોતાના વધુ લોભને આધીન થઇ

પોતાનું નખોદ કેમ વાળ્યું તે દેખાડનારી કથા રજુ કરવામાં આવી છે. વળી તે સાથેજ સાચચી અખંડ મહોત્તતની 'રોમેન્સ' નું વળું આ વાર્તા મધે શુંડી લેવામાં આવ્યું છે. આ વાર્તામાં કાંઈક થોડાક ત્રેજીક બનાવોનો સમાવેશ મેં કર્યો છે, પણ મારી બનતી કોશેશર્થી મારી નબળી કાચનાતને આધારે કામીક બનાવો અને દેખાવો તથા રમુજ સાધાનો ઝાંઝો ઉમેરો કરવાની મેં કાળજી રાખી છે.

આશક તરફ વફાદાર રહેલી બલી માશુકની શીદાગીરી, પીતા તરફ તાબેદાર રહેલી ઉચ્ચ બુન્યાદ અને અમીરી તોખમની સુલતાનઝાદીની યકીનદારીનો ચીતાર મેં આ વાર્તામાં આપ્યો છે. પોતાની માશુકને આકૃતથી બચાવવા અને પોતાના કર્તા માટે, અને પોતાના દેશને માટે જીવના જોખમે સેવા બજાવનારા જેવાં મર્દની હીંમત યુક્તી અને બાહોશી વાર્તામાં વર્ણુવવામાં આવી છે. તોફાની, રમુજ, મસ્તાન પણ સાચ્યાં સંગીન ઓસ્તવાર જીમરના જવાનમાની પોતાના મીત્ર તરફની લાગણી અને ખાલેસ ખુશીવંતી આસ્થતથી મીત્રને મદદ આપવાની રીતીની હકીકત દરશાવવામાં આવી છે. અને તે સાથે વળી નેકીની ચતી ફતેહ, બદી બદ્દેલીની હાર, બલાઈની મોતેબરી, શુંડાઈની તારાજ, સાચવતનીં સરસાઈ હીંમતનું ધનામ, બહાદુરીને બદલો વગેરે ખુદાઈ અસલ અખંડ નીયમોને અનુસરતી બાપ્તોને આ વાર્તામાં નીભાવવામાં આવી છે. મઝહબ ઉપર ઓસ્તવાર યકીનદારી અને તે યકીનદારીની મોતેબરીની ખુબી દરશાવવાનો મેં યત્ન કર્યો છે.

જરાબી અબીમાન વના હું એવું કહેવાની રબ લખશ કે આ વાર્તા વાંચવાથી, મહેરબાન વાંચનાર, તમારો વખત બરબાદ થયલો. તમે ધારશે નહીં પણ હું તો એવી પણ વકી રાખું છું કે આ વાર્તા વાંચવા પછી ફરીને તે બીજવાર વાંચવાનું અને બીજાએને તે વાંચવાની બલામણુ કરવાનું તમેને મન થશે.

મેશરસ જેહાંગીર બેજનજી કરાણીના છોકરાઓ શુકસેલસં એન્ડ પબલીશસંને હસ્તક આ ચોપડી પ્રેગટ થઇ છે અને મને જોઇને અભયબી ઉપજે છે કે હાલના મોંઘવારીનાં વખતમાં અને મજુરીના અતી ઉંચા દરના ઝમાનામાં આવી ૪૦૦ થી વધુ સફાની અને સુંદર ૧૦ ચીત્રો સહીતની ફાંકડી

ખાંઈડીંગવાળી ચોપડી ફક્ત ત્રણ રૂપ્યાની કીંમતે વેચવાનું એ ભાઈએને કેમ પાળવ્યું હશે ! મારી ખાતરી છે કે આ ચોપડી ખરીદનારને પણ એવું જ લાગશે કે એની સાથે સરખાવતાં એની ડરાવેલી રૂપ્યા ત્રણની કીંમતની ધણી કીફાયત છે બલકે જોઈએ તે કરતાં ઘણી ઓછી છે.

છેવટે મારી આ ઓરીજનલ નોવેલ, તમે સમક્ષ રજુ કરતા આશા રાખુ છું કે એ વાંચીને તમે મજાદ લેશો; બીજાઓને વંચાવીને તેમને પણ મજાદ આપશો.

લી૦ સેવક તમારો,

કુમાર
ગુફીમ.
૨૨

મી૦ ગુલશમનાં હાલમાં મલતાં વાર્તાનાં પુસ્તકો દીલસોઝ દોસ્ત.

સંખ્યાબંધ ચીત્રા સહીત એક રસીલી પારસી સંસારી વાર્તા.

એક ખરેખરો દીલસોઝ અને દરેક બાળકમાં પોતાના મિત્રોને મદદ આપનારો દોસ્ત કેવો હોવો જોઈએ તેનું અતી ખેંચાણુકારક ચીત્ર આ વાર્તામાં દર શાવવામાં આવ્યું છે. જોલા લંબેરાયલા મીત્રને તેની ધણીઆણી સાથે સુખ ચમનમાં જીંદગી ગુજારવાની જોગવાઈ કરી આપનાર, પોતાના એક બીજા દોસ્તના જીવનની આશા પાર પાડનાર, એક ભલી છોકરીને માથેનો ખોટો કળો કલંક સાફ કરનાર, અને અનેક કુટુંબ મધેની ગમખારી દુર કરી ખુશાલી દાખલ કરનાર દોસ્તોનું વર્ણન આ વાર્તામાં સમાવવામાં આવ્યું છે. જાતી ઉંચો ખવાસ અને ઉંચ જીનીઆદની ખુબી કેવી પ્રગટી નીકળે છે અને સુરી દયાનત તથા પાપી મકસદને આખરે કેવો ગેબી ફટકો પડે છે તેનો બહુજ અસરકારક ખ્યાલ આ વાર્તા ઉપજાવે છે.

કીંમત રૂપ્યા ત્રણ.

જરની જ'ગલ.

નીર્દોષ પણ ઉછાછળી છોકરીએ કરેલા ઘોંટાળાની રમુજ રસીલી

પારસી સંસારી વાર્તા.

જર (પદ્મસા) ની જન્મળ કેવી હોય છે તે તો સહિ કેાઇ જાણે છે, અને તે વી પદ્મસાની જન્મળની આ કથામાં જર નામની છોકરી પોતાને માટે અને બીજાઓને માટે, પોતાના રમુજ ઘોંટાળાથી જન્મળ ઉભી કરે છે. એક ડીટેક્ટરી વ રોરી તરીકે આ વાર્તાને ગણી શકાશે, પણ તેમ વળી તેમાં મહોજતનો રસીલો કીરસો, હાગી ટોળીની ઉલગળડી, હલકી સ્ત્રીઓની પાપી ધારણા, નેક અને બલી સ્ત્રીઓની સાચચી લાગણી, ખોટાં તોહમતની બદનાની, ખરી બાબતોની ફતેહ અને હકતાલાના અદલ ધનસાક્ષી સહિને મળતો લાયક અલો વગેરે બનાવોનો અહુજ તારીફલાયક સમાવેશ આ વાર્તામાં થયેલો છે.

કીંમત રૂપ્યા હડી

નવલ નાણાવટી .

બેહદ રમુજ પારસી સંસારી વાર્તા.

મીં ગુલશામની રમુજ કલમથી લખાયલી આ વાર્તા ભારોભાર રમુજ બનાવો અને દેખાવોથી ભરપુર અનેલી છે. એક બોબરો પારસી જખરડો કરે છે, એક બેહરી સ્ત્રી તરેહવાર આટો બાફે છે, એક કંજુસ કન્નાસ પારસી વાતકી પહ્યાંની હદ કુદાવે છે. એક બોલો ભાલો ગામડો પોતાની રમુજ ભાષા અને કેટલીક રહેણી કરણીથી સહિને ગમત ઉપજાવે છે. એક નીતીવાન જવાન પારસી છોકરી અસંખ્ય આફત અને જન્મલો વચે ઓસ્તવાર રહે છે અને એક ઉતમ યુનવાદ અને બલી મનશની ધસવનારો જવાનયો-દુખ અને સંકટ વચે જીંદગી શરૂ કરી આખરે ઉંચ હાલતમાં ખીલી નીકળે છે.

એટલુંજ કહેવું પુરતું થઇ પડશે કે મીં ગુલશામ પોતે કહે છે કે “મારી સઘળી સર્વથી રમુજ વાર્તાઓમાં નવલ નાણાવટી પણ એક સર્વથી રમુજ નોવલ તરીકે હું ગણું છું.”

કીંમત રૂપ્યા ત્રણ

કાગો નાગ.

દોશી લાલચુ દગાબાજોની ચુકિત અને નેકીની આકેખત થતી
ફતેહના પુરાવા આપતી મોટી પારસી સંસારી વાર્તા.

સંતોગ શાદત અને દગાબાજોની બાજીથી રચાયલી ગોઠવણને
આધારે કોમ્પાર ની દોષ અને ભલા માણસો કેમ નાહક
બદનામ થાય છે અને કોમ્પાર વળી નાહક સખ મોગવી
જીંદગીઝરની કાળી તીક્ષ્ણ મેળવે છે તે દેખાડનારા બનાવો આ રસીલી વાર્તામાં
સમાયલા છે. સાચચી મોહોખત અને દગાઈભરી ચુકિત વચ્ચે સંગીત લડત
આ વાર્તામાં આવે છે, ૧૪ વરસનું નાહક કેદખાનું મોગવી આવેલા ભલા
નીરદોષ પારસીએ વેર લેવાના લીધેલા સખત સોગંદ પછી મહોખતની લાગ
ણીને આધીન થઈ પોતાની વળણ એવી રીતે ફેરવી નાંખે છે કે આ વાર્તાને
તેથી ઉત્તમ પ્રકારની ઝમક આવે છે.

કીંમત રૂપ્યા હડી

જેહાંગીર બી કરાણીના છોકરાઓ,

નં. ૨૨૦-૨૨૨, વૌરા બજાર, ક્રાટ, મુંબઈ.

Telegraphic Address "Jebekarani" Bombay.

Telepone No. 42483.

K. WADIA

DIAMOND MERCHANT

GRANT ROAD.

Telegraphic Address—GEMART WORK.

ဒေါ်အောင်
အောင်အောင်
အောင်

“કુંવારું—મંડળ”

પારસી સંસારી

નાટક.

(ત્રણ અંકી)

અભિનાયક- મુશ્કીન

મો. જી. માર જી. લા. વ્ય. પાઠ.

પબ્લીશર:

આ ચોપડીની પહેલી આવૃત્તિની ૧૫૦૦ નકલો છપાવી, પ્રસિદ્ધ કરી તે વેચવાના સર્વે હકકા મેસર્સ. ઇસ્તમ મેડારાની કુંપનીને સ્વાધીન છે.

પ્રીન્ટર:

એમ. દી. મેહતાની કું.

૧૨, વાંકા મોહલા, ચારાગઝર મુંબઈ ૨.

કૌમત રૂપે એક.

તા. ૨૧ મી માર્ચ ૧૯૨૭ (જમશેદજી નવરોજ.)

નોંધ:—આ પુસ્તક સને ૧૮૬૩ ના ૨૫ મા એક્ટ પ્રમાણે રજીસ્ટર્ડ કરેલું છે; અને આ ગ્રંથ. લખ્યતાવવાના સર્વે હકકા મી. દીનશા તાતા તથા મી. નવજી માતન તે એડીએન્ટ એમેચ્યુઅલ ગાલેકાને સ્વાધીન છે, માટે તેઓના હુકમ વગર કોઇને પણ તેમ કરવાની સન્તા નથી.

મીં ગુલફામને હાથ રચાયલા નાટકો, સ્કીત્સ અને વાર્તાઓ.

નાટકો અને સ્કીત્સ—આંધરે બેહેરું; ચંપળ ચોકડી; કાંટાનું કટેસર; ઝોહાડી દોર; મસ્તાન મનીજેહ; જેનટલમેન લોફર; કડકા બાળુમ; ધણી-આણીનો ધાક; પાનાલપાણી; મધરાતનો પરોણો; બુઢા બુખખ; ધસેલો ધાંખરો; ટોપસીટવી; ફાંકડો શીતુડી; ભમનો ભુત; ચટાપટી; બેહેન કે બલા; હાંડા માસ્તર; ઓ-મારો-માટી; ચાનજી ચકકર; ધરનો મવરનર; ધનધન ધોરી; સુખલો-જામાસ; કુચાઈ-મંડળ; વગેરે.

વાર્તા—સોનારનો ગઢ; દુઆસનો વારસ; રગેલું લાછયુ; શપુરનું કીસમત; ઉનાક (પાપીનું પગલું); પાંકુરગ હરી; સરેવરની સુંદરી; મેહબુજી અને સુના વઢુ; ઓ ધન તું કયાં છે; દીવસોત દેસ્ત; નવલ નાણાવટી; કાળો નાગ; એક ઝેરનો કટોરો; જરૂી જંગળ; કજ્યાનું કાચબુઢ; મહોબતી બાઠાર; યુવદસ્ને રમુજ; યાનુ યાને સજવન થયલો આશક; જમરદસ્તીના લગન; ગાંડા પટેલ; એ કહાણી કાણુ ! મોટે ધરના બાધ સાહેબ; ઉઠાઉગીર; હાલીદા; તકીરનો તેર; આલી માસીના ઓચર્યા; પ્રતાપી લક્ષ્મી પ્રતાપ; સુરજ પુજનારી પ્રજા; જેક ત્રેવરસ; ખુદાએ બનાવી જોડી; ખેલુકોટક; ખડેરાવ ગાયકવાડ; તફરમચી તગડી; મુર્તીના આંખનો હીરો; માથુકનો ઇશારો; રજપુતાણી લક્ષ્મી; તલેસમાતી વીંટી; જગપર પુજરી; લવજી લક્ષ્મી; હેદરાબાદનો હમન; મારી બચગીના દહાડા; નરગીસ; હરીફનું કાવતરું; રાજ માનીની સેવા; થેલો ગણેશ; પવીત્ર તારીફ; દરયાની દાકણ; હકદારનો હક અને ભુતમી જાફર; શીતુરી દીલાવર, જફાકાર; નરગીસ; સ્વપણાની તાસીર; ચશમચેર; વગેરે.

ઉપલી ટીપ મધે જણાવેલા મીં ગુલફામને હાથ લખાયલા નાટકો અને સ્કીત્સ મધિના કેટલાક નાટકો અને સ્કીત્સ અને કેટલીક વાર્તાઓના પુસ્તકો અત્યાર સુધીમાં બાહર પડ્યાં છે, અને એકંદરે લેતાં આએ મીં ગુલફામનું

૩૬ મું પુસ્તક

આજે બહાર પડ્યું છે.

✽ મીં ગુલફામને હાથ, ખુદા “ગુલફામ”ના તખલ્લુસ અને ખીજા અનેક તખલ્લુસ હેઠળ, લખાયેલી અસંખ્ય ટુંકી વાર્તાઓ, સ્કેચ, ખીતા, ટુચકા, વગેરેનો સમાવેશ ઉપલી ટીપમાં કરી શકાય તેમ નથી.

મારું બાળ બેરોર

તબક્કા નં ૫૧૬૭

મારું તબક્કા ભરી મેલ
દીધો મોડો અંક જામી નથી
મારી દરેક કોડિસમાં જે
દેખાડે છે ઉઠા નથી મારે
મારે ભરી અર્થ કાઢ્યો
મ

પાછા (૧) માં

જામી ભરી મેલ

આ તા. ૨૩

૦૬ અર્થ (૧) કા. મી

કું રામ નં ૬૬૬

મુદ્રિત.

૧૦૨૧ મા. ૪૧૦૨

(અમદાવાદ તબક્કા)

એક વધુ કોશેશ.

ખુદાઇ નીચમને આધારે સરજતના સંજોગો અને છે અને તેજ મુજબ મારી સરજતને આધીન થવાની મને ફરજ પડે છે. ધારેલી ગણત્રી અને બાંધેલી અટકાવ પુરેપુરી પાર પડવા જેવો બનાવ તો કોઇજવાર બનતો હશે જ્યારે ગયા જમશેદી નવરોઝપર મારો “ધન ધન ધોરી” નાટક ઓરીઅંટ એમેચુઅરોએ બાહરે પાડ્યો હતો અને સ્તેજ કર્યો હતો, ત્યારે મેં એમ નહીં ધાયું હતું કે ફરીને થોડાજ વખતમાં મારો એક બીજો નાટક તમાશાખીનોત્રી ખીદમતમાં રજુ થશે, પણ સંજોગો અને બનાવો એવા બન્યા કે એતેદાકત ગયા પારસી નવાં વરસના નવરોઝ પતેલી અને ખોરદાદ શાલને પ્રસંગે, ઓરીઅંટ એમેચુઅરો તરફથી હજારી બતાવવાને સાડ નવો નાટક લખવાની મારી સરજત થઇ તે વેળા પણ મેં એમજ માન્યું હતું કે “સુખલો જમાસ” નાટક તૃપ્ત્યાર કરવા પછી મારી કલમડીને થોડાક વખતની આસાયશ મલશે.

વખત વહેતો ગયો, સંજોગ બદલાતા ગયા, ધારેલી ગણત્રીમાં ફેરફાર થતા ગયા, વીચાર ઉત્તનાઇ ગયા અને અતકલો ઉડી ગઈ. ફરીને મારા માનીતા વહાલા એમેચુઅર બેરાદરોની સેવા બજાવવાનું મને આમંત્રણ થયું, અને ફરીને મને નવું ગાંડું ઉઠાવવાની ફરજ પડી ને આએ એક વધુ કોશેશ કાઢી છે અને દીલમાં ઉમેદ બાંધી છે, કે નાટક જોનારી શોખીન આલમની નજરમાં મારી આ કોશેશ પણ પસંદગી પામવાને લાયકશાળી થશે.

આવી રીતે ઉપરા સાપરી ત્રણ નાટકો તૃપ્ત્યાર કરવાનું મારાં તકદીરમાં આવ્યું છે, અને ખુદા માલુમ ભરીષમાં શું હશે? ભરીષમાં કાંઈ જોઈ શક્યું નથી, કોઈ જોઈ શકવાનું નથી, તો પછી હું, નાચી-જમણસ, તે જોવાનો અને તે ઉપરથી ગણત્રી કરી વીચાર બાંધવાનો

દાવો કેમ કરી શકું? એટલું તો મારે બેહુદા આભારી જીવર સાથે કષ્ટ કરવું જોઈએ કે મારા નાટકો જોનારી શોખીન આલમે મને હમેશાં ઉત્તેજન આપ્યું છે, અને મારી કદર જીવવાની મહેરબાની કીધી છે જેથી ફરીને તેમની ખીદમતમાં હાજર થવાની મને ઉલ્લસ થતી રહી છે, અને તેનેજ સમજે આવે મારી નવી કાશેશ તેમની સમક્ષ હું રજુ કરવાની રજા લઉં છું.

જમશેદી નવરોઝ, પતેતી, ખેરદાદશાલ અને એવાજ ખીજ ખુશખબતીના ખુશખુશાલ ગુજરવાના પ્રસંગોએ કાંઈક મોજ આપનારું અને જીવને બેહલાવનારું સાંધન હોવું જોઈએ, એવો વીચાર સ્વીકારવાને કાંઈખી માણસ આનાકાની કરશે નહીં. તેવા પ્રસંગે ખુબ ગમત સહિતે લાગે એજ મારી નેમ હતી અને છે, અને તેથીજ મેં તેવા પ્રસંગોને માટે મારી આગળી અને હાલની કામીડી તૃપ્ત્યાર કીધી છે. એવી મારી નેમને, મેં જોયું છે કે ચોમેરથી ટેકા મળ્યો છે, અને તેવી મારી કાશેશથી મને પોતાને સંતોષ ઉપજ્યો છે.

આગળા મારા નાટકોની માફક મારા માનીતા ખેરદરો દીનશાહ તાતા અને નવલ માદનની આગેવાની હેઠળના ઓરીએન્ટ એમેચુઅર મંડળના હસ્તકમાં આ નાટક પણ મેં સોંપ્યો છે, અને બાઈ દીનશાહ તાતા અને બાઈ નવલ માદને ત્યાં તેમને મદદ આપનારા એમેચુઅર ખેરદરોએ હમણાં સુધીમાં જે કારકીરદી ગુજરી છે તે જોતાં હું ખાતરીથી માનું છું, કે આ નાટકને પણ તેઓ સંપૂર્ણ રીતે ઇન્સાફ આપશે, પોતાની કીર્તીમાં વધારો કરશે, પોતાની લાયકાતની વધુ સાબેતી આપશે અને ખાસો આમની નજરમાં તેઓ વધારે લોકપ્રીય થઈ પડશે.

આ નાટક મેં મારા દીલસોજ પુરાના દોસ્ત બાઈ નવલ મ. માદનને અરપણુ કર્યો છે. ડાહ્યકાવોની દોસ્તી અમારા વચ્ચે નીબી રહેલી છે, જે અરસામાં અનેક પ્રકારની અરસ પરસ પ્રીતી અને વહાલ જાહેર કરનારા એવા ખાનગી, સંસારી અને વહેવાર બનાવો બન્યા છે કે તે સઘળાની પ્યાર યાદમાં આ ચોપડી એ બાઈને અર્પણુ કરવામાં મેં ગોયા એક રીતની મોજ અને મજા માની લીધી છે. અત્યારે મારે ખુલાસા વાર જણાવવું જોઈશે

કે ભાઈ નવલ માદન એક અછા એકટર છે, એક સારા ડીરેક્ટર છે, તેમ વળી ગાયણોની બાંધણી રચવામાં એક નમુનાદાર હુન્નરમંદ છે. જેમ એ ભાઈએ મારી સાથની અતી લાંબા વખતની મીત્રાચારી સાબુત સંગીતમાળા ઉપર નીભાવી છે, અને જેમ એ ભાઈએ પોતાના ભાગીદાર ભાઈ દીનશાહ તાતાને સંપૂર્ણ સંતોષ આપ્યો છે અને જેમ પોતાના ગોઠ્યા એમેયુઅરોની પ્રીતી મેળવી છે, તેમ એ ભાઈએ ગાયણોની બાજતમાં પણ ફતેહમંદ કારસાઈ કીધી છે. “કડકાબાલુસ,” “બેહેન કે બધા ?” “ધનધનધારી,” “સુખલો જમાસ” નાટકોના મોટે ભાગના ગાયણોની સઘળી કારસાજી એ ભાઈને હસ્તક રહી હતી, અને એ ભાઈએજ તેની બાંધણી રચી હતી, જે ગાયણો કેવાં લોકપ્રીય થઇ પડ્યાં છે તે કહેવાની જરૂર નથી; તે તો તમાશખીન આલમ અત્યાર અગાઉની જાણી ચુકી છે, આ નાટકના મોટે ભાગના ગાયણોની બાંધણી પણ એજ ભાઈની ચંચળ મનશક્તિનું પરીણામ છે.

આ નાટક શાખીન તમાશખીનોની ખીદમતમાં રંગુ કરતાં એવીજ દુવા ગુજરું છું કે મારા નાટકોને જેવો આશરો આજ લગત મળતો રહ્યો છે તેવોજ આશરો આ નાટક ખેળવવાને ભાગ્યશાળી થાય, એમેયુઅર ઘેરાદરોને જશ મળે, તેમની મહેનતનો તેમને બદલો મળે, અને નાટક જોનારી પ્રજાને આનંદ ઉપજે—આમીન!

કે. મા. ને.
ગુજરાતી.
૨૨

અ મારા બે બાલ.

પરવરદેગારના હમરો હમર સુકાના, કે આજે અમારું આ 'ઓરીયન્ટ એમેચ્યુઅર્સ' મંડળ ફક્ત દોઢ વરસની સ્થાપના છતાં આ છઠ્ઠો નવો ખેલ "કુંવારું મંડળ" બહાર પાડવાને શક્તિવાન થયું છે.

અને, તમાશખીન ડીધર, તે અમારી તરફનાં તમારાં ઉત્તેજણ તુંજ પરીણામ છે. તમારાં ચાલુ ઉત્તેજણથી અમારી ઉલ્લસિત ચાલુ રહી છે. આગળ એમેચ્યુઅર નાટકોના નામની જે બધાંને સુગ હતી તે અમારા બાહોશ એમેચ્યુઅરોના એક કંપનીના એકટરોને બાળુએ બેસાડે એવાં કામથી ભાંગી શક્યા છીએ એ અમારો સંતોશ છે.

મીં ગુલફામે એક વરસમાં આ ત્રીજો ખેલ લખ્યો છે. છેલ્લા 'સુખલા-ગુમાસ' ખેલ માટે એ અમારા બાહોશ બેરાદરે જણાવ્યું કે તે એમનો છેલ્લોજ ખેલ છે. હવે લખીશ નહીં; પણ નારે! અમે કંઈ એવણને જાણીને બેસવા દઇએ ત્યારે કે? આ 'જમશેદી નવરોઝ', 'પર અમે અમારા જુના ખેલોમાંનો એક ખાસ કરીને "ધન-ધન-ધોરી" જે એક વરસ થયું બધું છે, અને તેની ચાલુ માંગણી થાય છે, તે નાખતે તો આજનાજ જેવું હાઉસ મેળવતે, એવી અમારી ખાતરી હતી, પણ અમને નવુંજ કરવાની હોંસ હતી, જેથી મીં ગુલફામને અમે વીનચીને સમજાવી શક્યા ને તેનું પરીણામ આજે બહાર પાડી તમારી પરીક્ષા માટે ઉભા છીએ અને તમારા વાજખી અભીપ્રાયના આરજુવાર છીએ.

એક વરસમાં ત્રણ ખેલ લખવા એ કંઈ બધું બાળેકાખેલ નથીજ. જુદીજ હપના ખેલ લખવાને તેમાં જુદીજ રીતનું લખાન કરવું એ કંઈ નાની સુતી વાત નથી, છતાં મી. ગુલફામ તેમ લખી શક્યા છે તે માટે મને ધન્યવાદ ધતે છે.

આ ખેલ આખો કામીક છે. ડગલે ને પગલે બધાંને ચીકાર હસા-

વવાં એજ મી. શુલકામની નેમ છે. અમને કેટલાક કહે છે કે તમે હવે કંઈ ત્રેજીક નાટકો કાંય બહાર પાડતા નથી. પણ સારા સપરમા દિવસે, પર ત્રેજીક કરીને લોકોને રડાવી દુઃખી કરવાં? ખુદા ખેર કરે! જીંદગીમાં રડવાનું તો હમેશાં છેજ. દરેક માણસ કાંઈપી રીતે ગમખાર તો હોય છેજ. એક ઉર્દુ લેખક કહી ગયો છે કે:—

ગમ હય સખમે હમમે ગમ કુચ્છ કમ નહી

જીસ્કે દીલમે ગમ નહી, વો ઓલાદે આદમ નહી

તેમ ગમગીન બનવાની તક તો જીંદગીમાં ડગલે ને પગલે મળે છે પણ ખરી રમુજથી ચીકાર હસીને થોડો વખત દુન્યાનું બહેસ્ત મેળવવાની તક કવચીતજ મળે છે. તે તક જે હાથે કરીને જતી મુકે તે માણસ ખરેજ કમનસીબ ગણાય.

ગાયન એ ખેલની આંખ મીસાલ છે. ગમે એવા સારા ખેલો નબળાં ગાયનોથી નબળા બની જાય છે, આ ખેલમાં અચ્છાં સંગીતની જુદી જુદી ‘વેરાયટીઝ’ આમેજ કરી છે. તેમાં ખાસ કરીને આજની તમાશાખીન આલમને જેવી રાગણીઓ ગમે છે તેવીજ લેવાની સંભાળ રાખી છે, જે તમારી પ્રથંસા પામશે એવી અમારી ખાતરી છે. અને તે માટે અમે અમારા મ્યુઝીક માસ્તર મી. જલ સીગનપોયા અને અમારા બાહોશ એમેચ્યુઅર મી. લવજી લવંગ્યા અને મી. લક્ષુભાઈ સામલદાશ, તેમજ અંગ્રેજી રાગણીઓનાં સીલેક્શન માટે મી. રતનશાહ નીકલસન અને નેશનલ ટેન્ડના ડાયરેક્ટર મી. ફરનાનડીઝના અમે આભારી છીએ.

અને ગાયનો જોડવાની બાબદમાં પણ મી. લવજી લવંગ્યાએ ઘણી મદદ આપી છે. ગાયન ૪-૮-૧૧-૧૨ ને ૧૬ એમનીજ કલમનું પરીણામ છે. અને અમારા દરેક એમેચ્યુઅર્સ જેઓ નોકરી ચાકરીના રોકાણવાળા ગ્રહસ્થો છે, છતાં ચાલુ રીહરસલસ ‘એટેન્ડ’ કરી રહેજ પર એક ખરા એક્ટરનેજ બરની બાહોશી બતાવી અમને શોભા આપતા રહ્યા છે, તે માટે એ દરેક ખેરાદરોના આભારી છીએ.

આ નાટકની ચોપડી આવી સુંદર ને સફાઈદાર છપાવાની કારરવાઈ કરવાં માટે અમે મીંડસ્તમ મેડેરાનો ખાસ આભાર માન્યે છીએ એમની ચાલુ સખત મહેનત, ખંત, ને ઉલ્લસનું સુંદર પરીણામ હમણું તમારા હાથમાં છે.

આ ચોપડીમાં લગભગ દળન ફોટોઝ છે જે અત્રેના જાણીતા ફોટોગ્રાફર મેસર્સ ડી. પી. હોરમજીની કું.એ ધણી સુંદર રીતે છાપ્યા છે. તેમજ તેના પ્લોકસ એક્સલસીયર પ્રોસેસ વર્કસના માલેક મીંડ હીરાજી ભણ્યાએ જનાવી આ ચોપડીના ગ્રેટ-અપને સુંદરતા આપી છે.

અને છેલ્લે, તમાશખીન ડીયર, તમારાં આવાં ચાલુ ઉત્તેજન માટે અમે તમારા બહુ ઉપકારી છીએ. અને લવિષ્યમાં પણ તમારાં ઉત્તેજન માટે અમને ખાતરી છે. ખુદાની પવિત્ર ખુદાઈ પર અમને વિશ્વાસ છે. તેની મદદ માટે અમે ખાતરી ભરી આજીવું રાખ્યે છીએ, કારણ કે મીંડ શુલકામે આ જોલમાં લખ્યું છે કે:-

નેકાની મદદે હંમેશાં કુદરત રહેછ

ખુદાઈ મદદ મળે જ્યાં લલી દયાનત રહેછ.

લીં. દીનશાહ લી. તાતા

નવલ મ. માદન

તાં ૨૧ મી માર્ચ ૧૯૨૭.

ટેલીફોન નં. ૪૨૪૮૩.

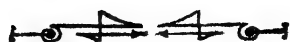
કે. વાડીઆ

હીરાના વેપારી

મોંટરોહ.

Telegraphic Address—GEMART WORK.

રંગભુમીના રંગારીઓ.

દાદી—કુંવારા મંડળનો મેમબર (ઉમર વરસ ૪૦)

સોડી—કુંવારા મંડળનો મેમબર (ઉમર વરસ ૪૨)

જલ—જમુજી જલનેતાળાનો એટા-કુંવારા મંડળનો મેમબર.

એરય—એક ઉડાઉગીર જવાન્યો.

એજન—એરયનો નોકર.

ખરજોર—એક શેર દલાલ અને નાણાં ધીરનાર.

જમુજી—એક તવંગર કનત્રાકટર-જાનનો પીતા.

દુરગાશંકર—એક વકીલ.

કોડી—કુંવારા મંડળનો નોકર.

મેહોરાં—દાદીની સ્વીટહાર્ટ.

કુંવર—સોડીનો સ્વીટહાર્ટ.

ગુલાં—એરયની ધણીઆણી.

તેહમીના—કુંવારા મંડળ વયે અચાનક આવેલી છોકરી.

ભાણ્ડી—કોડીની સ્વીટહાર્ટ.

“நிசை. திசு. புது. புது. புது.”

છ મહોના યા વરસ ઐકાદ્ય યુરોપીયન શોપમાં ત્રીમર
તરીકે કામ કરે કહેવાતા કટરો આજે પુષ્કળ
હોગી બીકળયા છે પણ તમારો
જાણીતો અને માનીતો કટર

કે. દી. માસ્તર

પ્રુફ આપણી (રાજકરતા રાયલ ફ્રેમીલીના કટર મી૦ જી. બી.
હાર્મનના) હાથ નીચે સંપુરણ કટર તરીકે તાલીમ લઈને ૧૭ વરસ થયાં
આજે મુંબઈમાં પારસી કટર તરીકે આગેવાન કટર એન્ડ ટેલર હોવાનું
માન ધરાવે છે. ભાવ યુરોપીયન કંપની કરતાં સહેજ ઓછા તેમજ
ઓરડીનરી દરજ્જા કરતાં સહેજ વધુ છે, પણ કામ ઇંગ્લીશ કંપનીનાં
જેવુંજ છે ! ગેરંટીડ !

તમારો માનીતો કટર

કે. દી. માસ્તર,

હેકાલુ—ચરનીરોડના જ'કશન આગળ આંટરોડ, મુંબઈ.

આંખે ઉડી વળગે તેવી કેશમીર, પાનગીચ, આલપાકા, ચામના
શીલક મરીનો, બલેઝર, શરજ તેમજ લેટેસ્ટ ડીઝાઇનની તમામ શરટીંગસ
નેમ જવાની ભલામણ કરીએ છીએ.

A TRIAL ORDER PLEASE!

BY APPOINTMENT TO

*His Excellency The RIGHT HONOURABLE
SIR LESLIE WILSON GOVERNOR OF BOMBAY*

**DRINK
AND
YOU WILL
Appreciate
The Exquisite Delicious Flavour of
ROGERS'
NEW AERATED BEVERAGE
“VIMTO
FRUIT WINE”**

(NON-ALCOHOLIC)
CAN BE HAD EVERY WHERE.
Sole Agents for “VIMTO FRUIT WINE”

Rogers & Co.

(ESTABLISHED 1838)

*High-class Mineral Water Manufacturers,
Byculla, Bombay.*

બનામે ખુદા

“કુવારું-મંડળ”

અંક ૧ લો.

દેખાવ ૧ લો.

તાડીનું ખબ્બરું.

(તાડી પીવાને જુદી જુદી ટોળીઓ
બેઠી છે. તાડી પીએછે રંગરાગ મચાવે છે
અને ગાયજો ગાય છે.)

ગાયન ૧ છું.

પરવરદેબાર, એક તું સહિનો આધાર
ભવ પાર ઉતારી, આપ મુખ મોજ મજાહ અપાર
તામે રહ્યાછે તહાર, અંદ્ર સુર્ય ને તારા
ખ્યાન કરું-ધ્યાન ધરું હર પળ કીરતાર
(સૌર)

બજુત્રી સીતારાની આકાશે, કોઇ બજી શકતું નથી
તેમ તુજ કુદરતની ખુબીને કોઇબી બજી શકતું નથી.

એક—ખુદાએ બક્ષ્યું આએ અમૃત એક ખાસ,
ટાંસી લે બેટા એક તાડીની ટાંસ.

બીજો—ભુખો રહી આવે તું સુકાયલુ ધાસ,
તોબી ટાંસી લે બેટા એક તાડીની ટાંસ.

ત્રીજો—કમરબી દુઃખે ને કળવાઇને કાંસ,
પણ ટાંસી લે બેટા એક તાડીની ટાંસ.

ચોઠો—મચ્છર ને માંકડ ને કરડી ખાય દાંસ,
 પણ ટાંસી લે બેટા એક તાડીની ટાંસ.
 પાંચમો—નડે ન હાંદલુ ધરે ફરે જો વાંસ,
 તોજી દાંસી લે બેટા એક તાડીની ટાંસ.
 છઠો—મટન ને મરઘી ને બફાતનું હાંસ,
 સાથ ટાંસીલે બેટા એક તાડીની ટાંસ.
 સાતમો—કવાળ ને કટલેસ ને મછીનો સાસ,
 સાથે લે બેટા એક તાડીની ટાંસ.

(જાલ આવે છે.)

જાલ—ખરેખર કાઠખી માણસ જીંદગીમાં જો સર્વેથી મોટી ભુલ કરતો
 હોશે તે એજ કે તે બાપડો લગનની જીસરીમાં જોડતો
 હોશે. કુંવારી જીંદગીની મોજ કંઈ ઓરજ છે. ઘેરમાં ચાર
 માટીડા એબલા રહેતા હોય તો સુખે સંપન્ને ગમત કર્યા કરે;
 પણ ત્યાં જો એજ બધરાં હોય તો તે બધરાં પોત પોતા વચ્ચે
 પીખાય તે માતીડાઓ તેમની સુજ પોત પોતા વચ્ચે લડી-વહડી
 મરે. હું તો કુંવારી જીંદગીને પસંદ કરું છું.

(આસપાસ બેઠેલા ખુશ ખુશાલ મોજ
 કરે છે તે જોઈને.)

આજનો ખુશખબતી ભર્યો દિવસ છે ને સહ ખુશાલીમાં ચકચુર છે
 હુંખી ખરાં જીગરથી ફૂવા દેઉં કે—

વસંતના બહારમાં, ખીલતા ગુલજારમાં
 સબજી મહેમારમાં, ફરતા રહેજો;
 સચાઇ શણગારમાં, સુખો સંસારમાં,
 ભલાઇ ભંડારમાં, ભરતા રહેજો;
 વહેવાર વેપારમાં, ધંધા રાજગારમાં,
 સરકાર દરબારમાં, ચહડતા રહેજો;
 સરે બાઝારમાં, વડા કારભારમાં,
 પ્રજાના પ્યારમાં વધતા રહેજો.

દોલતને ગંજ મળો, આશાઓ સૌ ફળો,
જહેમત ને રંજ તળો, સદા કાલ મોજ મુખારક થાઓ;
દરેક મુકામને, બક્ષા નેકનામને,
પારસી કુલ આમને, જમશીદી નવરોઝ મુખારક થાવો.

(એક તરફ સોલી દોલી તાડી પીતા બેઠાછે.)

સોલી—ઓહ જલ, ઓ મારા જમુજના દીકરા, તું કહાંથી આવ્યો?
આવની-આવની!

(જલ તેઓ આગળ જાયછે.)

જલ—સાહેબજી, કેમ છેઓજી, ઘણું દહાડે દેખાયા.

સોલી—હા-બા-અમે તો ઘણા ખરા એકાંતમાં રહીએ તે મધ્યે બેટયે
કહાંથી?

દોલી—એવણુ કોણુ?

સોલી—એવણુ મારા દોસ્ત જમુજના દીકરા જલભાઈ, ઘણા શીખેલા
બણેલા છે.

જલ—ને સૌરાબજી કાકા, આય શેઠ કોણુ?

સોલી—એવણુ મારા દોસ્ત દોરાબજી. અમે સોલી દોલીની નેડી છંપએ.
જરા તાડી પીવા ઉતરી પડયાછ. એસ બાવા એસ.

જલ—આય બધા ઘેરબારના સુખ્યારા કેવી મગ્નહ કરેછ? બધા
કુંવારા હોશે કે?

દોલી—આય બધામાં કુંવારા કોણુ ને પરણેલા કોણુ તે તમારે જોવુંછ?
જો હું તરફીય કરુંછ; તમે તમાશો જોયા કરજો.

સોલી—કંઈ ચુકતી અજમાવની; જરા ગમ્મત પરશે.

દોલી—(વચ્ચે આવીને મોટેથી) શેઠયાઓ બેરાદરો, જરા આવો ઘણી
અગતની વાત કહેવાની છે.

(તાડી પીવા બેઠેલા બધા માણસો
દોડી આવે છે, અને દોલીની આસપાસ
ફરી વલે છે.)

બધા—શું છે? શું છે? મોટા બાવા કહોની શું છે?

કાલી—હમણા એક બાઇ દરવાજા પર આવીતી, ને તે કહેતી તી
મારો મારી અહીં તાડી પીવા આવેલો છે, તેને કહેજો
મુવા હજમરા, જલદી ઘેરે જો નથી આવ્યો, તો મુવાની સાવરણી
ઝાટકની ઉતારી મુકસ, ને દાદરપરથી અપરાવી દેવસ.

એક—અરે એ તો મારીજ બાયડી હોશે? માર્યા ઠાર, હું તો જાણું.

બીજો—અરે નહીરે નહી? એ તો મારી બાયડી હોશે. આજે માં
ફજોતો થવાનો.

બધા—મારી બધરી હોશે. નહાસરે મારા બાપ? ઘેરે જલદી જઇએ
નહી તો હાડમાર થવાનો સોદો છે.

(કાઇ પાંચડી લે છે, કાઈ હેટ લે છે
કાઇ ખાંધ પર ડગલો મારે છે, અં
બધા દોડા દોડી કરીને નાહાસા નહા
કરતા જાય છે.)

કાલી—જોયું બેટા? આવ બધા પરણેલા?

સોલી—નખખોદ ગીયા બધા બુબખ છે. કાંય એ લોક પરણી મુ
હોશે? કુંભાર રહેતે તો કેવા આપરી કાંની મોજ કરતે.

જલ—તે તમે કુંવારા હોઓ?

સોલી—હાશતો. અમે બેઉ કુંવારા છઇએ. ને ઠરાવ કીધોછકે, બ
કુંવારીજ જીંદગી ગુમરવી. અમે બેઉ કુંવારા ને આએ અમાર
નોકર કાલીબી કુંવારા.

કોલી—હોવે જાગ, ઉંખી કુંમારો, ઉંતો ઈમ છમજીકે પયણવા
કરતાં જેલ ખાણ મહી જાણું બહું.

જલ—ને તમારા ઘેરમાં કાઇ બધરી છેજ નહી?

સોલી—એ શું બોલ્યો? બધરી? તોબાહ તોબાહ!

કાલી—અરર, બધરી? તોબાહ તોબાહ!

કોલી—ઉંફ! ઉંફ! બાયડું! તોબારા! તોબારા!

જલ તે તમે કાંઈ રહેવોછ જે?

સોલી—માટુંગામાં એક નાસ્લી બગલી લઇને અમે ત્રણે રહે
છીએ. નહી લગન કરવાં કે નહી પરણવું એવા ઠરાવ
અમે મોજ કરીયેછ.

કાલી—હાલે ! બહુએ મોજ કરતાં છીએ. ખાઇજીએ, પીજીએ, ને નીરાંતે ઉંધીએ.

બાલ—ત્યારે તો મારા વીચાર સાથે તમે મલતા થયા ?

કાલી—તારો વીચાર શું, બાવા ! બોલની ?

બાલ—એજ કે જીંદગી બર કુંવારજી રહેવું.

સોલી—શાઆશ ડાચો દીકરો. ત્યારે તો ચાલ અમારી સાથે આવીને રહે.

બાલ—એમજ કરું. આજેજ મારા પપ્પાને કહેવશ કે હું મારુંજે જમને થોડા દહારા રહેવુંજ ને મારા કપરાં ચપરાં લઇને રાતે આવી લાગશ.

સોલી—એમજ કર. આય કાલીને લઇજી, ને એની સાથે કપરાં લઇને ગારીમાં બેસીને આવી પુગ. હમારી અંગલીમાં હજી બે ઓરડા ખાલીછે, તેમાં એક તું વાપરજો.

બાલ—ત્યારે હવે આપરે બધા આજે સોગંદ લઇયેકે જીંદગી બર કુંવારાંજી રહેવું.

સોલી—(માથુ ધવડીને) સોગંદ ખાવાની શું જરૂર છે !

કાલી—(માથુ ધવડીને) હા બાપુ ! સોગંદ ખાવાની શું અગત છે ?

કાલી—(માથુ ધવડીને) છાગંદ વરી છેણાં ખાવાનાં ?

બાલ—(મનમાં) એ બધા એમ શું કરેજ ?

સોલી—(મનમાં) કાલીનાં પાણીખી મુવેલાં લાગેજ ?

કાલી—(મનમાં) સોલીખી કેથે ગોટાંસો કરી આયોજ કે કેમ ?

કાલી—(મનમાં) બેડે છેતીઆઓ ધીલાધય કેમ થી ગીએલા !

બાલ—તમેને સોગંદનો વધિછે, તો રહેવા દેવો—આપરે બસ ઠરાવ કર્યે, ને ઠરાવ પરજી મુસ્તકીમ રહેશું.

સોલી કાલી—હા એમજ-એમજ ઠરાવ પરજી મુસ્તકીમ રહેશું.

કાલી—હાલે મુજકીતીમ રહેજું (મનમાં) એ મુજકીતીમ તે છું ઓછે ?

સોલી—આજે રાતથી તું આપરે ઘેરે આવીને રહેજો. તું આવશે પછીજ જમવા બેસશું હં ?

કાલી—ને પછી સાથે રહીને કુમારી જીંદગીમાં મજાહ કરશું.

બાલ—ને ખરચ ખુટજી થશે તેમાં હું લાગ આપશ.

કાલી—તે બધું થઇ રહેશે. અમે બે કંઈ નાંગા જીખા નથી.

સોલી—વાહ-ગમત થઈ-સોલી, દોલી, કોલી, ને ઢાખલ થયો—
સોલી દોલી કોલી—આએ નવો જોલી.

(ચારે ગાય છે)

ગાયન ૨ જી.

સોલી—હા-હા રહીશું કુમારા

કોલી—ખતે લાગે સુમારા

સોલી—બોલવું નહીં બધરા સાથે, આંખો કરવી બંધ બે હાથે.

બધા—જરૂરજ

જોલી—હા હા કદી નહીં પણવું

દોલી—એવા મુરખ નહીં બનવું

કોલી—કુવારાને મળાહ ધણી-પોતાની મરજીના ધણી.

બધા—ખરેખર

સોલી—બધરાં તરફ આંખથી નહીં ધરવી

દોલી—સાહેબજી દુરથી બસ કરવી

કોલી—અરરર તેમી નહીં, કરે તેને થાય ખર્ચ

સોલી દોલી—થાય પુનેજ.

(કોરસ)

સોલી—મેરીડ લાઇફ છે કંગાળ

દોલી—ચયાઉં, મયાઉંની છે જંગાળ

દોલી—દીકરા માંડી તું વાળ

સોલી—બસ એ ખ્યાલ

જોલી—પ્યાર કરવાનો વિચાર

દોલી—કોઇ વાર આવે જો ચાર

કોલી—કરશું કોટી, કીસી બે ચાર

સોલી—લઇને બચ્ચામાં હાથ

દોલી—નાચશું આપરે સંઝાથ

બધા—Happy ever bachelor we are.

અંક ૧ લો.

દેખાવ ૨ જો.

જંબુસર [એક ચોરડો-ગામડેનું ફરનીચર.]

(એરચ ગાતો આવેછ.)

એરચ—

ગાયન ૩ જુ.

જગમાં જે જન્મી નેકી કરે, ફેરો તેનો હુયાં ફેકત છે.
સચાઇ ધરે, વફાઇ કરે, ફેકત તેની મહેનત છે
જે ભલાઈ કરી ચાલે જગમાં, તો તેને માથે આફત છે
જે જુરાં કામથી કરે ઠગાઈ, તો જગમાં તેની ફાવત છે.
શીઠુર ફંદા કરીને ફરણું, ઢોંગ સોંગથી ગજણું ભરેણું
ખોટી વાતથી, પીતપાતથી, ચીલછડપથી ચીકાર ચરણ
કામ કરી લો પુરું પાપનું, જહેસ્ત દાજખ છે કોણના પાપનું
એવી વાતોથી જરા ન ડરણું.

અધાંને ઠગવાં હા-હા-હા-હા

તો થશે જગમાં વાહ-વાહ-વાહ-વાહ !

એરચ—અસલનાં જમાનામાં કોઇ ખીચારા ઓલીઆ ગપાટ માણસોએ
એમ કહેવત રચી હોશે કે “ભલાકર ભલા હોગા, સોદા કર
નફા હોગા.” પણ તે પાપડા ભલા માણસોને એમ ખબર નહિ
હોશે કે આએ જમાનામાં તે કહેવતથી ઉલતોજ મામલો
ચાલેછ ! હવે તો તે કહેવતને ફેરવીને એમ બનાવી જોઇએકે
“ઠગાઇ કર ભલા હોગા, ચોરી કર નફા હોગા.” આપરો તો
એવોજ વીચાર કે પકડાઇ નહિ જઇએ ત્યાં સુધી ઠગાઈ
કરીએ તો ખેડો પાર ! આએ જંબુસરમાં રહેતાં તો કંટાલો આવી
ગીયો. આએ ગુલાંને હવે ઉત્તગબરડી દેખાડી દેવું ને અંહીથી
વટેણું વાવી દેવું. મારો નોકર બેજનખી મજેનો મારે
લાયકનોજ મલી ગીઓછ. એને પૈસા આપીયા કીધા કે એ
પાપડો ગુલામ-એ કહાં ગીયો? એને જરા અગાઉથી ભણાવી
મુકવોજ જોઇશે.

(એક તરફ એરચ જાએછે, બીજી તરફથી બેજન આવેછે)

બેજન—“સ હા થઇ-આએ મારો શેઠ એરચ હવે એટલું અતેરું
કરેછ કે મારાથી દેખી શકાતું નથી-સાત વરસ એની નોકરીમાં

ગુનરીયાં, ને તહરેવાર ઠગાઇમાં ભાગ લીધો—પણ આંએ જવાન
નીરદોશ વફાદાર છોકરી ગુલાનિ એ હેરાન કરેછ તે હું કંઈ
ખમું નહી—એને ગુલાં સાથે ખોતતાં લગન કાપાં ને લગનની
સરટીરીકેટમાં ખોડું નામ લખવા માંગ્યું—પણ નહિ—તેમાં
એ ફાવ્યો નથી; એ પોતાની હલકી મકસદમાં એવો
ચકચુર બન્યો હતો કે એનું ખરું નામ, મે સરટીરીકેટમાં
લખી લીધું, તેની એને ખબર બી પડી નથી! કંઈબી યુક્તી
કરશ—ઠગાઇબી કરશ—પણ આંએ છોકરીને બચાવશ

(એરચ આવે છે)

બેજન—આજે તમારું પ્રેમામ શું છે એરચશા શેઠ?

એરચ—ચુપ, ચુપ, તેં મને પાછો એરચશા કરીને બોલાવ્યો કે!
અહિ તો મારું નામ રતનશા. બીજું કંઈજ નહિ.

બેજન—આપરે એખલા હોધએ તહારે.

એરચ—નહિ બેજન નહિ! આપરે એખલા કોઇએ તહારેબી નહિ.
બીતનેબી કાંન હોએછ!

બેજન—ઠીક શાહેબ, જેમ તમારી મરજી—કહેવત છે કે,
ચાકર રહે તો નાચા કર,
ના નાંચે તો ના ચાકર.

એરચ—જે બેજન તું મારી નોકરીમાં સાત વરસ થયાં રહ્યોછ

બેજન—ને તે અરસામાં તમારા સાતસો કરતુક જોઇ ચુકોછ.

એરચ—તેમ વરી મે તુંને ખતાવીયોછબી.

બેજન—ખતાવતે નહિ તો સાત વરસને બદલે સાત કલાકબી તમારે
પડખે હું ઉભો રહેતે બી કે!

એરચ—હવે મારો વીચાર એમ છે કે આંએ જંબુસર છોડીને
મુંબઇ જવું.

બેજન—ને ગુલાંનેબી સાથે લેશો કે?

એરચ—અરે એ ટાકને કહાં મળે ઓરવી રાખવાની? મહીના
દાહારાની મળા ઉતી તે પુરી થઈ ગેઇ—હવે ચાલ બધ
પોઇસ!

“યકીનદારીનું ઈનામ”
ગુલાં.

કે. વાડીઆ,
હીરાના વેપારી,
મોંટરોડ. Ph. 42483.

આપુ આ જમાનો પછીસા અચાવવાનો છે!

તો પછી જો તમારે ધરખમ માલ ખરીદવા ઉપરાંત એ પછીસા અચાવવા હોય તો
નીચલી જાણીતી રેશમી કાપડની દુકાને પધારો, જ્યાં

વળી જીમ રેશમી કાપડના
વેપારીઓ જેમ વરસમાં એ ત્રણ
વાર સેલો કરે છે તેમ હમારી
દુકાને કરવાની મુદ્દલજ
જરૂર પડતી નથી.

દરેક જાતનું ફ્રેચ કે ઇંગ્લીશ ચીનામ
કે અપાનીસ કોમ્પલ્સ જાતનું માંગો
તેરી ડીઝાઇનનું
રેશમી કાપડ
ધણજ કીકાયત ભાવે મલશે.

હમારા ભાવો અઘાજ દહાડા સેલ
કરતાંજી સસતાજ છે, એ તો જગ
જાણીતી વાત છે માટે જીજે ઠેકાણે
પધારો તે પહેલાં હમારી દુકાને
એક ત્રાયલ લઈ જોશોજી.

અમે તો આજ વરસો થયાં થોડે નંદે અહોજો વેપાર કરી સરવે કોમોની એકસરખી લોકપ્રીયતા અને ધરાકી
મેળવવાને નસીજવાન નીવડ્યા છીએ. સરતામું યાદ રાખશોજી.

એચ. એન. જોશીની કું.,

જુના, જાણીતા અને સરતા રેશમી કાપડના વેપારો.

પહેલી ગલી, મંગળદાસ મારકેટ, દુકાન નંબર ૨૧.

બેજન—એ માંય બાપ વગરની એખડી અદુલ્લી છાકરી—

એરચ—અરે એમ તો હું માંય બાપ વગરનો છેલ્લી—ને તુંબી માંય બાપ વગરનો છે, એવાં તો ધણાં હોશે તે તેમને સાથે ધસરીયા કરીએ !

બેજન—પણ આય છોકરીએ તમારી સાથે લગન કીધાજની !

એરચ—લગન ! તું જાણેજ તોબી એવો ઘેસો ગાંડો કેમ થાયજ ! અગીઆરીમાં લગન કીધા ને ખોટડું નામ હસાવી દીધું, તે તું જાણેજ તોબી એમ ચીખો કાંય થતો હશે મારા બેજન ખેટા !

બેજન—હા એરચ બાવા—એ બધું ખર, પણ એ છોકરીને તમે તજ દેવા માંગોજ !

એરચ—એ તો આવે ધરમે ને ખાય કરમે.

બેજન—તમે ધરમના કામ કરીને કેવા તુટી પડોજ તે તો હું જાણુંજ ને કરમ તમોને, કેમ નરશે તેખી હું જાણુંજ વારતે—

એરચ—બસ હવે લાંબી વાત નહી. આજેજ રાતે આપરે ઉપડી જઇએ. એ છોકરીને એમજ કહેવાનું કે આપરે કલકતે જઇએજ. મુંબઇનું નામ નહી દેવાનું.

બેજન—આય ધરમના કામ થાયજ તે જ્ઞેયું કે !

(ગુલાં આવે છે)

ગુલ—સહવારની વાત થઇ કાંઠા ગીયાતા !

એરચ—જરાં અંહી તહી.

બેજન—(મનમાં) ચોંચાંસીના ફેરાની ગોઠવણ કરવા ગયલા.

ગુલ—પણ તમે આજે કાંઇ ચીંતામાં હોવો તેવાં લાંગોજ તે છે શું ?

એરચ—શું કેહું, મારી દીયર, મારા બાવાજી ધણાં ધભરાયજ ને ધડી પલ છે તેનો તાર આયોજ !

બેજન—(મનમાં) તાર પેલી જંહાનથી આયો હોશે કાયકે બાવાજીનાં ગુજરી જવાને તો વરસો થઇ ગીયાજ.

ગુલ—કંઇ નહિ કંઇ નહિ ! તમે જીભરાયા એમ રડમસ નાં થાવો, સહિ સાર થશે, ધીરજ ધરો.

એરચ—અરે શું ધીરજ ધર! કંઈ સુજ પડતું નથી ને રરતા
રરતા આખમાંતું પાણીની સુકાતું નથી.

બેજન—(મનમાં) આખમાં પાણી હોય તો સુકાય કે ?

ગુલ—પણ હવે કંઈ ઉપાય કરોની, રતનશાહ.

એરચ—હવે તો મને એક દમ મારા પપા આગલ જવુંજ પડશે.

બેજન—(મનમાં) પપા તો બીચારા બેહેશ્તમાં હોશે—તાંહ તું કાંઠા
જવાનો? તારી જગા તો કોઈ બીજેજ ઠંકાણે થવાની હોશે.

ગુલ—તાહરે ચાલો—આપરે જઈએ.

એરચ—જોતી ડીયર હુંજ પહેલા એખલો જવુંજ, ને પછી હલુ
રહીને તુને તેરાવી લેવશ.

ગુલ—તાહરે મને નહીં લઈ જવા માંગતા ?

એરચ—હમણા નહીં—પછી હલુ રહીને તેરાવસ; તું ચીંતા ના
કરતી, હું આજે રાતે જવાનો છેઉ ને કલકતે જતા તારી
ઉપર કાગલ લખશ. આજેજ મારે કલકતે જવું જોઈશે.

ગુલ—પણ તમે મારા વર થઈને મને એખલી મુકીને જવા માંગોજ ?

એરચ—આઠ દશ દાહાડા એખલી રહેશે તો શું નુકશાન થવાનું ?
લે આય પચાસ રૂપ્યા, તેટલાં તારો ગુમરો કરજે.

ગુલ—૫૦ રૂપ્યા મને નથી જોઈતા—હું તો તમારી સાથે
આવવાની છેઉ.

એરચ—જખરદસ્તીથી આવશે ?

ગુલ—ધણી સાથે ધણીયાણી ચાલી આવે તેમાં જખરદસ્તી કેવી ?

એરચ—પણ મારી મરજી વીરૂધ આવશે ?

ગુલ—ધણીઆણીની મરજી તે ધણીની મરજી.

એરચ—તું મને ગુસ્સે કરેજ હું ?

ગુલ—ને તમે મને ઝનુની બનાવોજ હું ?

એરચ—હું તુને સાથે નથી લઈ જવાનો.

ગુલાં—તમારી પુઠ હું નથી છોડવાની.

એરચ—તું ધણી તરફ આવી વફાદારી અદા કરેજ કે !

ગુલાં—તમો ધણીયાણી તરફની આવી જવાબદારી અદા કરોજ કે !

એરચ—તું ધણી તરફ આવી તાબેદારી દેખાડેજ કે ?

ગુલાં—ધણીઆણી તરફ તમે આવી પ્રીતી ને દીલશીએ દેખાડોછ કે ?

એરચ—મારાં હોકમને તાબે થવુંજ પડશે એમ તારે યાદ રાખવું.

ગુલાં—હું ધણીઆણી છેઉં, ગુલામડી નથી. એ તમારે યાદ રાખવું.

એરચ—ધણીઆણી ધણીઆણી શું બકયા કરેછ ? કાણુ ધણી ? કાણુ ધણીઆણી ?

ગુલાં—તું ધણી, હું ધણીઆણી.

એરચ—છટ, છટ ! મુજમાં રહેશે તો અતવધ્ધ મરશે. ધણીઆણી તરીકેનો દાવો કરવા આવશે તો ઉલતી તારી આખર જશે, નામોશીમાં આવીને ઝેર ફાકવું પડશે.

ગુલાં—મારો દાવો જોરદાર છે, મારો હક ઓસ્તવાર છે, લગનનો ગાંઠ સંગીન મજબુત રહેશે તે તુટવાનો નથી તે સાબુત રહેશે !

એરચ—લગનનો ગાંઠ ? તે બંધાયો ક્યારે કે તુટવા પામશે ! લગન હકદાર થયલાં ક્યારે કે તે વાજગી મણાશે ?

ગુલાં—એટલે ? તું શું કહેવાં માગેછ ?

એરચ—લે તાહરે હું તુને 'ખુલ્લુ' કહી દેવુછ. આપરાં લગન થયાજ નથી ! બધા તે દોંગ ઉતા. કાયદાની નજરે તું મારી ધણીઆણી થઇજ નથી !

ગુલાં—લગન ખોટાં ઉતાં ?

એરચ—તદનજ ખોટા—હું પુરવાર કરશ

ગુલાં—મેં તારી ઉપર પુરતો વિસવાસ મુક્યો તેનો આય બદલો ?

એરચ—મેં તુને મહીનો દાહાડો મોજ કરાવી તેનો આય બદલો !

ગુલાં—મારો આખો ભવ તું બાળી નાખેછ.

એરચ—શાનો બલી જાયછ ? જવાન છે, જોરાવર છે તે દળજે, છળજે, પાણી ભરજે, સીવજે, સાંધજે, ને પુર કરજે.

ગુલાં—મને તું આય મરનતોલ ફટકો લગાવેછ, મારી જીંદગીની ધુલધાની કરેછ !

એરચ—હવે લાંબી વાત મને જોઇતી નથી. એમ તો વખત નીકલી જાયછ. હું તો આય કલકતે ચાલ્યો.

ગુલાં—રતન—રતનશાહ હું તુને જવા નહિ દેવું.

(એરચને ગુલ વલગે છે. ગુલને આંચકા
મારી એરચ ફેંકી દેછે. ગુલ બેહોશ
થઇ જમીન પર પડેછે.)

એરચ—ફર આ ? નીકલ અંહીથી (ગુલને તપાસીને) બેહોશ થઇ
ગઇછ! બેજન તું આપરો સામાન લઇને આવી પુગ. એના
પગ હાથ બાંધીને એને અહીજ નાંખી આવ. હું આએ
દોડીયો સ્તેશન પર.

બેજન—હા શેઠ દોડી જાવો. એનીજ સાડી વડે એના હાથ પગ
બાંધુંછ! ને એના સદરાના ચીઠડાંએ એના મોહડામાં દુયો
મારુંછ ને તમારી પછવાડે આવી પુગુછ.

એરચ—એમજ કર, એમજ કર.

(એરચ દોડી જાય છે)

બેજન—કાફર કરતુકી, તારા કાલા કામોમાં હવે હું લાગ્યો થવાનો
નથી.—આએ છોકરીને હું હેરાન કરવાનો નથી—યાદ રાખજે.
(ગુલતું માથું પોતાના ખોલામાં
બેજન લે છે.)

પાપના બદલામાં જરૂર તને સજા મલશે,
બાલ્યું એતું જીગર તો તુંબી બળશે.
લલી ચકીનદારી તો આખર ફળશે.
સાચ આગલ આફતો જરૂર ટલશે.
શેઠ નહિ, હવે તુને હું કાફર ગણુશ,
દોસ્ત નહિ, હવે તારો દુશ્મન બનશ.

(ગુલાં હોશીયાર થવા લાગે છે.)

બેજન—એ હોસમાં આવે છ.

ગુલાં—(હોસમાં આવીને) નખોદ વળ્યું, માફ નખોદ વળ્યું! નામોસી ને
બેજલતમાં જીંદગી ગુજારવાની સરજત થઇ!

બેજન—સરજતને બદનામ ના કરો, ગુલાંબાઇ. સહિ સાફ થશે.

ગુલાં—બદનામ પાપી! તારા શેઠ સાથે મલીને તેં માફ નખોદ વાલ્યું!
સંસારથી, સગાંથી, સુખથી તેં મને દુરદરાજ કીધી; શું તારું
લહું થશે? મને ખુદાર કીધી, તારાજ કીધી.

બેજન—તારાજ કરનારો હું નથી, સચાઇનું તાજ આપનારો છું,
 તારાજ કરનારો હું નથી, સંસારનું રાજ આપનારો છું;
 તારાજ કરનારો હું નથી, ખરી દાઝ ધરનારો છું.
 તારાજ કરનારો હું નથી, તુરેલું કાજ સાંધનારો છું;
 મારી ઉપર વિશ્વાસ રાખો, બે વિશ્વાસ થવશ હું નહિ,
 એનો થઇને હું રહેવશ, પણ બદી ગારમાં જવશ હું નહિ.
 પાપથી બચી હવે નેકા પર નીગાહ કરૂંછ,
 કીધા ગુનાહ ધણા, હવે તોબાહ-તોબાહ-તોબાહ કરૂંછ !

ગુલાં—બેજન-બેજન-હું તારી ઉપર કેમ વિશ્વાસ મુકું ? જેવો
 શેઠ તેવો બાનોતર !

બેજન—મારા બોલવાની આંખે સાંભળેલી છે. તમારાં લગનની આંખે
 સ્વીકૃત છે જે ખરી છે. મેં તે ખરીજ બનવાવીછ
 તમારાં લગન ખરાં છે-કાયદા સરના છે.

ગુલાં—ખરેખર ! એ ખુદા-એ ખુદા હું બચી-તારો કેમ આભાર માનું.

બેજન—હમણા બાપણો કરવાનો વખત નથી. જાઓ જલદી તથ્યાર
 થાઓ, એની પુઠે આપરેખી મુંબઇ જઇશું. ત્યાં કેમ કામ
 લેવું તે આપરે નક્કી કરશું. દોડો એક પળખી જોહવાની નથી.

ગુલાં—એમજ કરશું, હું જલદી તથ્યાર થઈ જાઉંછ.

(ગય છે.)

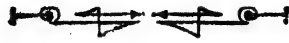
બેજન—એણે ગુલ તરફ ઠગાઇ કીધી તો હુંખી એની તરફ ઠગાઇ કરશ.
 એ બેવકા બન્યો ગુલ તરફ, તો હું ગુલ તરફ વફાઇ કરશ.

અંક ૧ લો.

દેખાવ ત્રીજો.

એક જાહેર બગીચો.

(દાક્ષી આવે છે.)

દાક્ષી—સાઈ થયું કે કુમારો રહેવાના સોગંદ નહિ લીધા. સોગંદ લેતે તો હું તોડતેજ નહિ, ને તેટલાં માટે મેં સોગંદ લીધાજ નહિ. દોઢ વરસની કુમારી જીંદગીના આગ્રે એકાંત વાસમાં મગ્નહતો ધણી પડેછ—પણ હવે નખોદ ગીયું સોહવાતું નથી. તે દહાડે કાઠિના ઘેરની નવજ્ઞેતમાં ગીયો તો તાહાં બધાં અધરાંઓને જોઇને એવું મન થયું કે બધાની વચમાં જઇ ને એસું. તાહેલાં કરં, હસું, હસાવું ને જીવ બેહેલાવું; પણ નખોદ ગીયો સોલી પાસે બેઠો બેઠો બીલારીની કાની ચુરડીયા કરે, તેથી મને મન મારવું પડ્યું ને બધાઓ એ હમુને જોઇને કારા કાહડીયા.

(મેહરબાનું આવે છે.)

મેહરબાનું—ચુડ ઈવનીંગ, દોરાજશાહ ? તમે આયા કે ?

દાક્ષી—હો યસ—મેહરબાનું. હું તમારીજ વાત જોતો તો.

I am very glad to see you.

મેહરબાનું—તમારું પેલું કાતયું દલદર કેમ ચાલેછ ?

દાક્ષી—કાતયું દલદર ? તેમ વલી શું ?

મેહરબાનું—નહિરે મુકુજે તમારું સું ? કુમારું મડલ કેમ ચાલેછ ?

દાક્ષી—ચાલેછ. જેમ આગલ ઉંતુ તેમ હમનાખી ઠીક છે. કંઈ

ફરીયાદ કરવા ઢૂંજેવું નથી (મનમાં) એ કહે છે તે બરાબરજ

છે. ધસેલા કાતરીયામાંથીજ આવું દલદર મંડળ ઉભું થયુંછ.

મેહરબાનું—મેંતો હમણાજ સાંભલીયુછ કે થોડોક વખત થયો કોઇ બીજા

જવાન છોકરાનેખી તમેએ ભાગીયો અનાવ્યોછ, ખરી વાત કે !

દાક્ષી—ખીચારો કોઇ દાખલ થયોછ ખરો.

મેહુરખાનું-કાંય? તે બીચારો કાંય?

દાદી-તે જોવની મહેરાં-હું પાકટ ઉમરનો દોઢ વરસમાં કંતાળી
ગીયો તો આય કાચી ઉમરનો દોઢ મહીનામાં કંતાળી જશે.

મેહુરખાનું-પણ ત્યારે એમ કંતાળીને ફફડીને-ચટકીને જીવ પર ભેરાવરી
કરવાનું કંઈ કારણ? મંડળને વાઈન્ડઅપ કરો, ને પરણી
જાઓ.

દાદી-પણ પછી નાખ કપાઝ જાય ત્યારે? ઠોકી-ઠાકીને-તાપડા
ફાડીને ઘાત તાસા વળડીને કુવાઈ મંડળ સ્થાપ્યું ને હવે
પરણ્યે તો લોક ખોટાં ચામરાં પીખી નાંખે ને છાપાછાપીથી
આપડનાં કાંકરા થઈ જાય.

મેહુરખાનું-પણ હમણાં તે કહાં તમારી થોડી ફજેતી થાયછ?

બધા ઠેકડી ને મશકેરી તો કરેછ.

દાદી-તે થોડો વખત સહિ ઠેકડીને મશકેરી કરશે, પછી સહિ જીલી જશે.

મેહુરખાનું-હું? હવે કેવા દાહ્યા લાગા, મારી સાથની તમારી એક વરસની
ઓળખાણ પીછાણમાં આજેજ તમે ખરેખર અકકલનું ખોલ્યા.

દાદી-(મનમાં) ત્યારે હું હમણા સુધીમાં મુરખાઈનું બધું ખોલતોતોકે?

મેહુરખાનું-તેમ વળી તમે મંડળને સુવાડી દેશો ને તમે પરણી જશો.
તો થોડો વખત સહિ ઠેકડી કરશે ને પછી સહિ જીલી જશે.
(દાદીની ગરદન પર મેહુરા હાથ મુકેછે).

દાદી-(મનમાં) અરે મારા બાપ? કેવી ગીલી ગીલી લાગેછ? (મોટે)
તમે કેહોછ તે ખરુંજ છે-એમજ થાય-કુન્યાનો એવો
રવૈયોજ છે.

મેહુરખાનું-(મનમાં) ચાઆઆલો-મંડલનો એક મેમબર ઉડ્યો (મોટે)
કદાચ તમારી ઉપર કાઠએ આશા બાંધી હોશે ને કદાચ
તમે કાઠપર આશા બાંધશે.

દાદી-(મનમાં) વળી આશા બાંધવા કહાં જાઉં? અહિંયાંજ ઉમેલી
છેની (મોટે) અમારા મંડળના મેમબરો વચ્ચે એવી સરત
છે કે કદીખી પરણવું નહિ. કાઠ બધરી સાથે વાત ચીત
ખી કરવી નહિ ને બધરીને જોતા ઉભી પુછરીએ નાશી જવું.

મેહરબાનુ—તે તમેથી તેમજ કરોજ કે ?

દાદી—હાજતો, મંડળતો કાયદો કંઈ તોડાય ?

મેહરબાનુ—ત્યારે મારી આગલ કાંય ઉભા ? મને જોઈને નાસી કાય નહિ જતા ?

દાદી—હા—જોવની મકુંજે તમારી વાત જુદી છે.

મેહરબાનુ—હું બધરી નથી ને મારીડો છેલ્લે ?

દાદી—તેમતો નહિ, પણ તમારી આગલ હું તો પોતેજ બધરી જોવો બની જવુછ, પછી નાસી કેમ જવુ ?

મેહરબાનુ—હવે મંડળ સંડળના ઢોંગ ધતુરા છોરી દેવ, પરણો-ધેરીતા બારીતા થાવ, ને દુનીયા દારી જોવ.

દાદી—હુંબી એમ કોઇ કોઇ વાર વિચાર કરુંછ પણ--છે તે કરીને પણ

મેહરબાનુ—તમારા મંડળમાં તો તમે સોગંદ લીધા હોશે તેથી તમે અટકતા હોશો.

દાદી—નહિ નહિ, સાઈં થયું કે સોગંદ નથી લીધા, ફક્ત ઠરાવ કીધોછ.

મેહરબાનુ—પણ ઠરાવબી કેમ તોડી શકાશે !

દાદી—ઠરાવતો ફેરવી શકાય, મ્યુનીસીપાલ કોરપોરેશમાં એવો દાનુન છે, કે એક ઠરાવ થયા પછી ત્રણ મહીના વહી જાય તે પછી તે ઠરાવ પાછો રદબી કરી શકાય, કે ફેરવીબી શકાય, તેમ ત્રણ મહીના થઈ જશે પછી ઠરાવ રદ કરશું ને એક મારી પ્યારી છે તેની સાથે પરણી બેસસ.

મેહરબાનુ—તમારી કોઇ પ્યારીબી છેકે ?

દાદી—છે. છે. તે કોણ ?

મેહરબાનુ—કોણ !

દાદી—તું

મેહરબાનુ—હું

(અને ગાયછે ને મેહરાં બાજે)

દાસી અને મહેરાં.
“છગરના ઉભરો.”

કે. વાડીઆ,
હીરાના વેપારી,
મોંટરોલ. Ph. 42483.

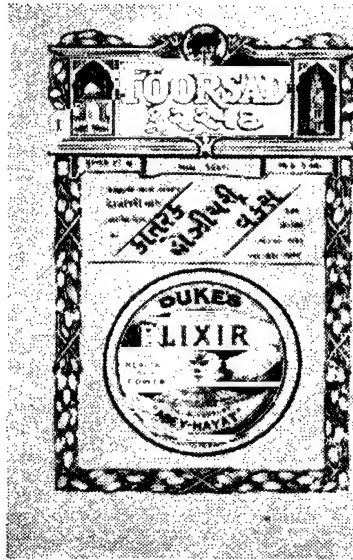
૪૭ વર્ષનું પુરાણું છતાં
આજેથી
સઉથી આગેવાન માસિક

“કુરસદ”

“ નવરોઝી અંક ”
જરૂર મંગાવજો.
રૂા. ૧.

ધરેધર ને દેશેદેશ
હરખ હોશયા
વંચાતું મેગેઝીન
“કુરસદ”

બહુ
અપ-કુ-ડેટ
વાંચણ મળશે

વારસીક લવાજમ
રૂા. ૮.

સોસાયટીનું
સઉથી માનીતું
માસિક
“કુરસદ”

એખરો એખરો
કાંઈજ નડશે
નહિ.

દર માસે ૧૨૦ સફાનો દલદાર પાથો
ખરેખરી વાંચવાલાયક આખદોથી
ભરપૂર બહાર પડે છે.

લખો યા મનો :

કુડી ર. ભાયા (માત્રેક ને અધિપતિ)

વીમધીજ હાઉસ, સ્કેલર રોડ, ગ્રાંટરોડ.

ગાયન ૪ થું.

દાલી--હાં રે બેડા છે આપરો પાર
જહાલી બનશે મારી મહોરદાર

મહેરાં--દાલી મારા દીલરૂબાના તાર
કંઈં તુજ પર હું તનમન નીસાર--હારે

દાલી--યુરોપ્યન સ્ટાઇલમાં કોર્ટશીપ કરશું
રેકલેમ બેન્ડસ્ટેન્ડ રોજ મોટરમાં ફરશું--બેડા
મુક્લેશની મુક્લેસી તવંગર શું જાણે
જીવ્યાની લહેજત ટી ટોટલર શું જાણે
લયલાની કીસની મજાહ મજનુજ જાણે
તેમ ઘોંટાળો આ દાલીનો સોલી શું જાણે
મારાં બગદાદી છુલછુલ જરા પાસાંમાં આવ
આય જલતાં જગરને જરા તો બહેલાવ--હારે

દાલી--કંઈંજ નવીજ લાગણી આજે મારાં જગરમાં થાયજ ! નખોદ
ગીયું અમથું અમથું હસ્તું આવી જાયજ, એ મેહરાંને જોતાંજ
કંઈં છાટીમાં કુડકા મારતું હોયની તેમ થાયજ ! એ પ્યાર
હોશે ? અરે પ્યાર પ્યાર, તું હમણા સુધી કહાં ઉઘમ
રહ્યો તો ? જરા જલદી આવતે તો આએ કુંવારાના
પછાડતો નહિ મારતે ?

(સોલી કુંવર આવેછે અને દાલીને
જોઈને સોલી અટકી જાયછે.)

સોલી--અરર, સખર, સખર, સખર, પેસો દાલી ઉભોજ !

કુંવર--તે તેનાથી બીહોજ કાંય ? એના બાપનું કંઈ તમારી પર
દાપું છે કે ?

સોલી--એના બાપનું દાપું નથી. એનું પોતાનું દાપુ છે. થોભ
જરા, એને જવાહે. (બંને છુપાય છે)

દાલી--હમણાં તો ફારસ ચાલુજ રાખશું, પછી ત્રણ મહીના પુર
થતા મંડળમાં રાજનામું આપશ, ને પરણી બેસસ-અરે
મારા બાપ, પંસદે કદમ બોલતાં તો મારો જીવ બેહસ્તમાં જશે !
(દાલી જાયછે. સોલી કુંવર બાહાર આવેછે.)

કુંવર—એ તમે હોંગ શું માંડ્યાછ? મારી સાથે પનવાના હોવો તો ધસી
ધામીને હા કેહવો.

સોહી—હા-હા-હા! હવે ધસી ધામીને તો કેમ કેહવું? તું કેહો તો
એમથી તેમ દોડીને ને તેમથી એમ દોડીને કેહું?

કુંવર—પણ તાહરે લગન કરોની! ખુદા ધરડા થઇને મરવાની
અણીપર આવશું તાહરે પનસું કે?

સોહી—મારી કુંવર, મારી વહાલી કુંવર? તું એમ ચીરડઈ ના જા?
ઉતાવલ કરશ તો મારી ફજેતી થશે ને મારી આખરૂળી
જશે!

કુંવર—નહિ, નહિ, તમારી ફજેતીળી નહિ થવા દેવું ને તમારી
આખરૂળી નહી જવા દેવું, મારા સોરાળ, મારા સોહી, તમારી
આખરૂ તે મારી આખરૂ?

સોહી—હવે કેવી ડાહી થઇ! જરા લાગ જોઇને ને રંગ તપાસીને
આએ મારા કુંમારા મંડળને હું ખરખારત કરવા માયુંછ,
પછી નહિ હોડો કે નહિ ઘોડો.

કુંવર—ડીક છે, જેમ તમારી મરજી. હવે તો બોહત ગધ ને
થોડી રહી.

સોહી—ને ઉસમેબી કમી હુધ!

(બંને ગાય છે ને કુંવર જાય છે)

ગાયન ૫ મું.

સોહી—હા-મારો વિચાર છે હવે લગન કરવાં રે
પરણી અદરાર્થ પરવારીને ખુબ મજાહ કરશું રે
જાંગલા મડમ થઇને વટમાં ફરશું રે
હવે ખોહી કે ભરમ

કુંવર—મુઠ્ઠ લાગેછ રે સરમ

સોહી—તું ના સરમા, જરા દાહી થા, સાથે ફરશું હરશું
ખતપત થઈ તો સ્વીટ કીસ લઈ પીસ કરશું.

કુંવર—પ્લીઝ યુ ડાન્ટ બી નોટી નથી લાગતું કંઈ સાફ
સ્થાના થઈ સુવાડી કેઓ આ મંડળ કુંવારું

(કોરસ)

સોલી—લગન કરશું આલખલેસ આગમાં
 લખાવશું ઝોટલા બેહું ભાગમાં
 પહેરામનીથી ખીસાં ભરશું
 તે પાત્રાં આખડ નહીં લડશું

કુંવર—તમને બાર પર નહિ જવા-દેવરા

સોલી—ફક્ત બે ત્રણ પેગજ લેવરા
 તું વાઘન પીળે, વિસ્કી હું નાખરા
 કરશું મજાહ રંગ-રાગમાં.

સોલી—કાણુ મણે ક્યાં ભુંડા ચોગડીએ બેઝમાં ધખારા આયો, ને
 આવું ઇસ્તુપીડ જેવું મંડળ બનાવ્યું? બધરાંઓ વગરની
 જાંદગી તે હોયખી વારં? એમ તો ધણા કુંવારા હોશે
 પણ તે લોક બધરાં સાથે બેસતા હોશે, હસ્તા હોશે, નાંચતા
 હોશે, કુદતા હોશે, પણ અહીંતો કુંમારા રહેવો ને બધરાં
 સાથે વાતખી ના કરો. એતો જીલમની વાત થઇ !

[કોલી અને બાણુકી આવે છે અને
 સોલીને જોઇને અટકી જાયછે.]

કોલી—ચોબરે-ચોબરે ! મારો છેલ્લો સોરાખજા ઉભેલો !

બાણુકી—એ તારો છેટકે ! હું તો જઇને એનો કાન પકડી કંઠે મુંવા
 ઘોઘ લાયખા, તું કુંવારો રહે કે ને ગમે તો કુવામાં પડ
 પણ મારા માટીને છેનો પયનતા રોકતો છે ?

કોલી—અરે, રાખરે રાખ ? તુંખી છું કાલનો દુકાળ આજે પાડતી છે ? તું
 કંઈ કરછે તો મારી આબરૂખી જાછે ને નોકરીખી જાછે !

બાણુકી—મુવાની એકતો આબરૂ મોટી પરી ને વરી નોકરીમાં ગાંધરા
 બાંધે !

સોલી—હવે તો લાગ જોઇને કંઈખી ઉપાય કરે. બાકી કુંવર વગર
 મને ચેન પડવાનું નથી.

[સોલી જાયછે, કોલી અને બાણુકી
 બાહાર આવે છે.]

કાલી—તું આકરી વીકટરી છાવરે પ્રરભી હોછે? ઉં પયના તો તારી
છાતે પયના, તું નસીંત રેજે.

ભાણુકી—પયન કી વારે પનછે? આપરી જાતમાં ને આપરી નાતમાં
તો જ ને જાત વરસના જઈયાં ને પોયરાં પયને, ને તું મુવો
આવો બલદીયા જેવો ઉપરો થઈ ગીયો, ને ઉઠ બી આટલી
મોટી થઈ ગઈ તે ગામમાં બહુ ઉંચે નહાઈ લાગે.

કાલી—જેની ભાણુકી, મારા જે છેટ ઉતા તેમાં ત્રીજો ઉમેરાયો,
ને તે ત્રીજો જવાન પોયરો છે, તે પોયરો કંઈ લાંબો
વખત કુંવારો રહેવાનો નથી. તે પયનવા નીકલછે તો પછી
હું ઘોરે સહારાકે ઉંબી પયનું.

ભાણુકી—પણ તે કીવારે?

કાલી—બહુ, હવે આંઠ દહ દી થોભી જા, એટલું માફ કીયેલું ની
કરે મારી ભાણુકી?

ભાણુકી—તારું કીયેલું બહું કરે મારા કાલી! તું બહુ એ છેડીયા
ઓને મુકી દે, પછી બીજી નોકરી મલી જાછે. અરે
હવે તો લાલીયા નોકરોની ધરાનીની દુકાને તાણું તાણુ
પડેછ, ને મોરે માંગીયો પગાર મલેછ. બોલો ભરીને
પગાર ને પેટ ભરતું ખાવાનું મલે ને સીરીમીરી મલે. તે તું
નોકરી છારી દેજે, બીજી નોકરી સપ કરતી મલી જાછે.

[એઉ જાએછે. બીજી તરફ શુલ અને
એજન આવે છે.]

શુલ—કેમ એજન કંઈ ખબર લાવ્યો?

એજન—હા, ઘણી અગતની ખબર છે, એરચરાહે નવી બાજી માડીછ.

શુલ—શું છે? મને કહે તો ખરો.

એજન—તેહેમીનાં નામની કોઈ બલી ઊકરી છે, નીરદોસ છે, પણ
બોલીદરાજ લાગેછ. તેના માય બાપ મરણ પામીયાંછ, ને
એ તમારો એરચ એનો ધરમ-બાપ થયોછ.

શુલ—ઊકરી કેવી છે?

એજન—જવાન છે, ખુબસુરત છે, તેને એરચ પોતાના ઘેરમાં લાયોછ
ને હવે તેની ઉપર બદ નજર કરેછ.

ગુલ—હેંક છે, લયાનતછે, એની ઉપર !

બેજન—ખીચારી લાચાર છોકરી છે એને કોઈથી રીતે ખચાવવી નેહશી.

ગુલ—પણ એ છોકરી કાણુ ! એનાં માય બાપ કાણુ ?

બેજન—વાત એમ છે કે તમારા આય સપર પુરા ધણીજ એરચ, અસલથી લક્ષ્મીગાંધની તાલીમ લઇ ચુક્યાછ. તે અઢાર વરસની ઉમરે ઘરમાંથી નાસી ગીયા. કહાં કહાં રખરી રજરીને આરતીસ વરસની ઉમરે તમારી સાથે જંબુસરમાં પરણીયા.

ગુલા—હા, કમનસીબે હું એના હાથ ઉપર ફસી.

બેજન—અહીં મુંબઇ ચાલી આયા કે બીજે દાહડે, અમારા ઘેરના પડોસી મેહલાસાએ મારા શેઠને બોલાવ્યા, ને હુંબી સાથે ગયેલો. મહેલાશાહ ધડીપળ ઉતા, મેહલાશાહએ તેહેમીનાનો હાથ મારા શેઠને આપીને કહયું, કે આય છોકરીને જાળવજે, સુખી કરજે, એજોજીવાલો તુંને સોપુછ-એ તારી-તારી-એટલું બાલી ખીચારો મરી ગીયો !

ગુલા—મહેલાશાહે જે તારી-તારી કરીને છેલ્લાં બોલીયો તેનો મીનીંગ શું ?

બેજન—કાણુ જાણે ! તે તો જણાયુંજ નથી.

ગુલ—મરતા માણસે આપેલા એ પવીત્ર હવાલાનો એ આવો લાભ લેજ ! ધીક્કાર છે એની ઉપર !

બેજન—હવે એને સપાતામાં સપરાવીએ, ખુદ્દો કરીએ !

ગુલ—નહિ, એની બાજમાં આપરે એને હાર આપશું, એને મોડેજ પસતાવો કરાવશું ! એને કેકાણે લાવશું, એને સુધારશું, લલો બનાવશું.

બેજન—પણ એ સુધરવાનોજ નથી. એ તો પાપીનો પાપીજ રહેશે !

ગુલ—નહિ, તું ભુલેજ ! એક એવી જોરદાર શક્તી છે કે જેનાથી એ તાબે થશે, એ માહત થશે. હું એને ચાહવુંજ, ખરાં જીગરથી ચાહુજ, પણ એને સુધારીને પછીજ પાછો મારો ગણુશ !

બેજન—તે જોરદાર શક્તી તે વળી શું છે ? કોઈ બાહમને મંત્રીને માંદરીયું આપીયુંજ કે ?

ગુલ—અજબ પ્રકારની બુદ્ધિ મરતાબાની ખુદાઇ કરામતીની તે શક્તી છે ! ઘાટકીને જે નરમ નાજુક બનાવે, સીતમને બદલે

જે કરમ સમાવે, જીલ્લમને બદલે જે મેહર વરસાવે, જ્યાં
બદલે જે વહાને ઉભાવે, તે બલવાન ગેળી ખુદાઇ હથીયાર
છે, તે મોહબત છે-પ્રીતી છે-ખ્યાર છે !

એજન-બા આપરે કંઈ એવું સમજતા નથી, આપરે તો એવો
કાયદો છે કે,

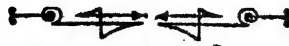
ધાટકીને ભાત એક તતરાવી દેવી,
સીતમગરને સોભતીંઝ બજરાવી દેવી,
ખારીભાની બત્રીસી ખખરાવી દેવી,
જીલ્લમી ને મુકકી કકરાવી દેવી,
બદમાસને ધપા બે ભારી ભેવા,
એક થોંસા બદલે ચાર ભારી ભેવા.

જીલ્લ-નહિ-નહિ ! એ હુલડાઇ ભરી રીતી છે ! કલે વલે કામ
ભેવાનું છે. સાકરથી મરે તો ઝેર શા માટે દેવું ? પેલી
છોકરીને આપરે બચાવશું, ને એને આપરે સુધારશું. ચાલ
આવ ભારી સાથે.

(બંને જાય છે)

અંક ૧ લો.

દેખાવ ૪ થો.

એરચતું ધર. (એક ઓરડા. તેહમીના ગાતી બેઠી છે.)

ગાયન ૬ હું.

કીસમતની કરામતમાં, આફતનો છે ભેલ,
ગમ વગર આદમ નહી, એ છે કુદરત ખેલ.
લીધો જન્મ જો જહાનમાં, સુખો ને દુઃખો સાથે મળશે,
જહાનના આ મકાનમાં, છઠ્ઠીના લેખો જરૂર ફળશે.
સુંદર બાગતું હો તું ગુલ, મધુર ખેલતું હો બુલબુલ,
લલે હો તું બીયાબાનમાં, આખર કાંટાથી ઘાએલ થશે.
જેથી લલાઈ નેકી કરો, રખતું નામ જ્યાં પર ધરો,
તો આ જુઠી જહાનમાં, દરેક આફતો જરૂર ટલશે.

તેહમી—મને સમજ પડતી નથી. આએ એરચશાહ મને અહીં લાવ્યો
ને કેહે જો કે એના ધરમાં માય-ખેહન સહ છે, પણ અહીં તો
કાઈ મલે નહિ? રખેને કંઈ ખોટી મતલબ હોય, ખોદા મારી
સરમ આખર રાખે! (એરચ અને બેજન આવે છે.)

એરચ—દીકરી તેહેમી, આએ ઘેર તુને ગમેછ કે?

તેહમી—ઘેર તો ગમેછ, પણ તમારાં માયજી ને ખેહન કાંઈ છે? મને
એખલી અટુલી આય ઓરડામાં રાખી કાંય?

એરચ—જોની તેહેમીના, અહીં તો માયખી હું, ખેહનખી હું, ને લાખખી હુંજ.

બેજન—(મનમાં) ને કસાઇખી તુંજ!

તેહમી—હું નહિ સમજી-તમે શું કેહોછ?

એરચ—અરે એમાં સમજવાનું શું છે! અહીં હું છેલ્લે ને તું છે. બેઠે
જણાં ગમત કરીયા કરશું ને માય દીકરાં રમીયા કરશું, આય
મારો નોકર બેજન તારી ખાતરદારી કરશે, ને મારી ખીદમત કરશે.

બેજન—(બે હાથ મસજીને) તારી ખીદમત કરવા મારા હાથ ચવરી
રહયાછ રે યાર.

તેહમી—તમે ખુલાસાથી કેહવો-મને તમે અહીં લાયા શું કામ?

એરચ—મોજ કરવા, મજ કરવા, ખાઈ પીને અમન ચમન કરવા?
મારો એજ વિચાર છે કે ખાઈ પીને ખુશ મોજ કરવી.

બેજન—(મનમાં) ને પાપની ગાસડી ખાંધવી?

તેહમી—મને અંદીથી જવા દેવ, તમે જો એખલા રહેતા હોવો તો મારે અંદી રહેવું નથી.

એરથ—એખલો છેલ્લે તેથી તો કોઇની જાનલ રહેશે નહિ. ચાલ આવ, મારા ગુદન પર બેસ, આપણે અંગ્રેજી હપે પ્યાર કરીએ.

બેજન—(મનમાં) સીનેમાં બેઠને શીખી આવેલો ભાગેજ, આવ અંગ્રેજીનું મોહતું જોયુંતી, જાણે ચીનાઇ વાંદરો !

તેહમી—એવું બોલતાં તમને સરમ નથી આવતી? મને તમે દીકરી કહીને, દીકરી સમાન રાખવાનું કહીને અહીંં ભાવીને, આવી વાત કરોજ?

એરથ—એતો કોઇ વાર દીકરી તો કોઇ વાર સર્વીટહાર્ટ, ને કોઇ વાર ફાધર તો કોઇ વાર ભવર !

બેજન—(મનમાં) ને તું કોઇ વાર ધાટકી તો કોઇ વાર ખાટકી !

તેહમી—નાચાર, ભાચાર, ના વારસ છોકરીને આવી રીતે પજવતાં સતાવતાં તમેને ભાજ સરમ નથી ઉપજતી !

એરથ—ભાજ ને સરમ શું છે તે મેં આજ લગન જાણ્યું નથી !

બેજન—(મનમાં) ને મોઢાંપર નાંખખી નથી. ફક્ત ખુપરો છે.

તેહમી—ધીક્કાર છે તુંને! આવી પાપી ધારણા રાખેજ! ખુદાનો શું ડરખી નથી?

એરથ—હવે ડાહી થા, ને હું ગુપચુપ કહેવું તેમ કર, અગર નહિ તો—

તેહમી—નહિ તો શું કરશે?

એરથ—શીતમ કરશ, જીલમ કરશ, મારા ગલાંમાં હાથ નાંખવાની ફરજ પાડશ.

તેહમી—શુજમાં રહેજે,

ગરીબ છું, મોહતાજ છું, ભાચાર છું,

પણ સાબુત છું, સાચી છું, યકીનદાર છું !

બદચાલ થવા આગાઉ જીવ મારો આપી દેવશ,

હાથ ગલાંમાં નાંખવા અગાઉ હાથ મારા કાપી દેવશ.

એરથ—સમજી જા, ધણી હઠ નાં કર, કેદ કરશ તુંને કોલોએ માઝનદરાન તે યાદ રાખ.

તેહમી—કીસ્કો તોડનાર રસ્તમ પેહલવાનને યાદ રાખ !

એરચ—શેહતાન બનશ, શેહેતાન સમ મારા ચુસ્સાને યાદ રાખ !

તેહમી—શીરોન છે તો હઝરતે મુસાને યાદ રાખ !

એરચ—ઝી ઉપર મદની સરસાઇને યાદ રાખ.

તેહમી—મા બેહેનની બક્ષી મોટાઇને યાદ રાખ.

એરચ—રાજ માઈ છે, મારી તાકાતને યાદ રાખ,

જરનું જોર બળવાન છે, એ વાતને યાદ રાખ !

તેહમી—કાલીલ કીનો લેનારી કુદરતને યાદ રાખ,

કરણી તેરી બરણી એ કહેવતને યાદ રાખ.

બેજન—(એરચને પોતાની બાજુએ ખેંચી) અરે એ તમે શું બધી
ગોંટાળો કરો છો ?

એરચ—કામ બધું બગડી જાય છે !

બેજન—તો લેવોની હું સુધારી આપું ને પાર ઉતારી આપું.

એરચ—પણ તે કેમ ? એ તો માંનતી નથી ! બધી મારી આશા
ઉમેદ ઉધી વળી જાય છે !

બેજન—(મનમાં) એક તો આશા ઉમેદ ઉમદા પડી ! (મોટે) તમે
એમ ફૂંડી ચટકીને છુમ બરાડા પાડો તેથી કોઈ બધરી
સમજે કે ?

એરચ—પણ ત્યારે કંઈ શું ? કંઈ ઉપાય દેખારની ?

બેજન—બેટ આપો—સોગાત આપો—ધરણી આપો, ગાંઠાં આપો ને
લલચાવો. એવુંખી તમને નથી આવડતું ?

એરચ—હા—હા—એ ઠીક છે. એ ઉપાય ઠીક છે ! હું હમણાજ દોડતો
નહિ છું ને સુનાની બાંગડી ખરીદી લાવું છું.

બેજન—હા—હા—એમજ કરો. બાંગડી સાંકળી લઇ આવો. (મનમાં)
આખરે બાંગડાં સાંકળાં પેહરવાનોજ તારો વખત આવશે !

એરચ—તું સંભાળતો રહેજે, બારણું બંધ કરીને અહીંજ બેસી
રહેજે, એને જવા દેતો ના. હું અરધા કલાકમાં આવી પુરું છું.
[એરચ દોડ્યો જાય છે.]

બેજન—(મનમાં) બાંગડી સાંકળીખી ઉધાર લાવશે, ને નહિ તો
સોનીની દુકાનેથી તરફરાવી લાવશે.

[તેહુમીના જમીનપર ગુલ્લુ પર યડીને
ફવા ગુનરે છે. બેજન એક આરાધ્ય
ઉંધાડે છે. ગુલાં આવીને ગુપચુપ
તેહુમીનાની પછવાડે ઉભી રહે છે.]

તેહુમી—મદદ તું દે મારો હાથ લે—સંકતની વચ્ચે આ, મારો રાહબર,
કરમ તું કર—હીત મારું તું ધર,
કર નાચારી હાલતપર રહેમી નઝર.
દેખાડ તુંજ વહાલ—આફતને ટાલ,
બદફેલી બાછતી તોડજો અસર,
ઓ રહેમવંતા બાપ, હીંમત તું આપ,
દુઃખોને ખમવાની દે તું સખર.
ધર મારી તું દાજ, રાખ મારી તું લાજ,
નિતીના માર્ગપર આગાહ તું કર.
મારી વાહારે તુ આવ, કોઇ મદદગાર લાવ,
ગરીબપર ગેખી નિગાહ તું કર.

ગુલ્લ—ખાદાએ તારી અરજ સાંભરીછ.

તેહુમી—(ચોક્કસ ઉભી થઇ) કોણુ? તું કોણુ?

ગુલ્લ—એક મદદગાર!

તેહુમી—તમે કાંય આયા?

ગુલ્લ—તુને મદદ કરવા.

તેહુમી—તમુને કોણુ મોકલીયાં?

ગુલ્લ—પરવરદેગાર.

તેહુમી—તમે મને બચાવશો? મારું સંકત તાલશો?

ગુલ્લ—તારનાર ને બચાવનાર તો પરવરદેગાર છે! બંદી તો
ફકત તેતું હથીયાર છે. ચાલ જલદી કર. હું કેવું તેમ કર.

બેજન—હા-હા-ઉતાવળ કરવી જોઇએ. હું ખુરસીપર બેસુછ, તમે
બેઠે જણાં મને બાંધો.

[બેજન ખુરસીપર બેસે છે, ને તેના
હાથ પર ગુલાં બાંધે છે જે ફરીયાન
વાત ચાલે છે.]

તેહુમી—પણ તમે કાણ છેવ તે મને કહેશો નહિ ?

ગુલ—વખત આવશે ત્યારે સઉ ખુલાસો થશે.

તેહુમી—હું તમારો કેમ આભાર માનસ ?

ગુલ—આભાર માનવો હોય તો એજ કે હાલ તરત તારે આય બનાવ બાબે ચુપજ રહેવું.

તેહુમી—આય પાપીને ખુલ્લો નહિ કરે ? ફસવા નહિ કરે ? એને ફેળે નહિ પુઝારે ?

ગુલ—નહિ, હાલ તુરત તો કંઈજ કરવું નહિ, વખત આવશે ત્યારે સઉ થઈ રહેશે, એજ મને કશુલાત નોંધએજ, તે તું આપસે !

તેહુમી—પણ ત્યારે એ બદખત પાપી—

ગુલ—ચુપ, છોકરી ચુપ! બદખતની બાજી તુટીયા વિના રહેતી નથી, પાપીની મટકી પુટીયા વિના રહેતી નથી! હું બલી ધારના રાખુજ એમ ખાત્રીથી માનજે, તારું બહુજ કરવાની મારી મકસદ છે !

તેહુમી—તમે કેહોજ તે હું માનુજ—તમે કહેશો તેમ કરશ—ચુપજ રહેવસ. હું વચન આપુજ, આએ બાબતનો એક હરફખી કોઇને કેહવસ નહી.

ગુલ—હવે ચાલી જા. નાહસ અંહીથી. આય સાંલ એાધી લે, ને આય છત્રી ઉધાંડીને આડી પકરી ને ચાલીજા.

તેહુમી—હું જાંવુજ. સેવાસદનમાં જઈ ને આશરો લેવુજ. બાધ, બાધ, તમે આજે મને ખરૂ જીવતદાન બખરચું !

ગુલ—મેં કહ્યું તેમ બખક્ષનાર તો ખોદાછે ! જા તારી પર નજર રાખતી રહેવસ ને તું સુખી થાય એવુજ હું કરતી રહેવસ.

(ગુલના હાથપર ચુ મી લઈ તેહુમી નાહાસી જાય છે.)

એજન—(હસીને) એરચ આવશે ને મને આવે અવતારે નોંધને કપાલ પુટશે ત્યારે મને ઘણુજ હસવુ આવશે. અગાઉ એની દગાબાજી ને દગાઈમાં ભાગ લેનાં મને મમત ઉપજતીતી, પણ હવે એને ખીજવવામાં મને રમુજ ઉપજેજ.

શુભ—એમ ના મોલ, એના ફરેક નવાં કરતુક જોતાં મને વધુ ને વધુ દુઃખ ઉપજેછે! ખોદા કરે ને મારી ધારનામાં હું પાર પડું ! એને સુધારું, સુધારીને મારા જીવનમાં દાખું. હું હવે છુપાઈ ને તમાસો જોયા કરસ. (શુભા છુપાય છે.)

બેજન—ખોદાનોખી શું ખેલ છે!

એક તરફ ખરી સાચી મોહરદાર વફાદાર છે,
બીજી તરફ બેવફા ખાવંદ નાપેકાર છે!

એક તરફ નેકી બલાઈનો ભંડાર છે,

બીજી તરફ માટી બદલેલ બદકાર છે!

પણ જુડાને બલાઈ પર એ લાવશે જરૂર,

એકીનદારની ચુકતીબી ફાવશે જરૂર.

(એરચ આવેછે.)

એરચ—અરે ખારણું ઉધાડું કેમ! એ તારા શું હાલ?

બેજન—એ મારા હાલ અવતાર!

એરચ—વધી તું કેમીક કરવા બેઠોછ કે!

બેજન—અરે કેમીડી નથી-બધી ત્રેજેડી થઇ ગઇછે! તમે મને છોડાને?

એરચ—(છોડતાં, છોડતાં) પણ તુંને બાંધીયો કાણે! તું બંધાયો કાંય? એ બધું શું થયું?

બેજન—તમારા ને મારાં નસીબના બોગે એ બધું થયું!

એરચ—પણ કંઈ સમજ પાડશે? તેહમીના કાંઠા ગઇ ને તુંને બાંધીયો કાણે?

(સાઇડ બેરડપરથી બેજન એક રીવાલવર ઉંચકે છે.)

બેજન—આય રીવાલવર તમે આપ ખાનામાં મુકેલી કે?

એરચ—હા, હા, મેં મુકીતી. તેનું શું—?

બેજન—તમે મારા શેઠ નહિ હોતે તો હું તમને કેહેતે કે તમે મોટા ગધેડા છેવ.

એરચ—કેમ બચ્યા છેકજ ફાસત ચાલીયો કે?

બેજન—અરે અંહી બધું રહ્યો થઇ ગીયુંછે! તમે ગીયા ને પેલી દુકતીએ ખાનાંમાંથી રીવાલવર કાઢરી ને કચ્છું કે તાપે આ નહિ તો બેનું ભાંજ નાંખશ.

એરચ--પછી, પછી!

બેજન--પછી તામે થયો !

એરચ--અરે બેવકુફ, બાયલા ! તામે શાનો થયો !

બેજન--તામે નહિ થાવું ને કાટકુ ઉડારવા દેઉં !

એરચ--હુ તુને મદદ આપનારો કેવો ઉતો.

બેજન--માથું ઉડી ગીયા પછી તમે શું મદદ આપતે ! ચારમ-માસીસાની બાજ બનાવતે કે થોરી ઘણી પપેત બણતે !

એરચ--તું તામે થયો પછી શુ થયું ?

બેજન--મને કહેછ કે બેસ ખુરસીપર ! ને હું બેઠો ને પછી મારા હાથ પગ બાંધીયા, ને બાંધતા બાંધતા બોલી કે તારો શેઠ ચોર, ચંડાળ, મુછ, ઘાતકી, પાપી, હેરેમન શેનાન છે ! (મનમાં) હું બી એ મસે થોરી ઘણી સરસવતી બણી લેવુની ! (મોટે) ને કેળે કે તારા શેઠનાં એવાં કરતુક છે કે આખરે ખરીયા મુડી થઇ જશે,

એરચ--વારૂં-વારૂં-એમ બેલી ને તેમ બોલી કરતો, પછી થયું શુ ?

બેજન--પછી હસ્તી રમતી કુદતી ચાલી ગઇ ને પોતાની છત્રીને સાલબી લેતી ગઇ, ને હું બાંધાયેલા રૂધાંયેલા અહીં બેસી રહેયો.

એરચ--છત્રીને સાલ લેતી ગઇ તેની સાથે આપરું ઘેરબી ખાલી કરી જતે.

બેજન--તો હું બેસીને જોયા કરતે (મનમાં) ને મને વધારે ગમત ઉપજતે.

એરચ--તેં પકડી કાંય નહિ ? પીસ્તોલ એના હાથમાંથી જુતાવી કાંય નહિ ?

બેજન--લેવ, રાજા બોલ્યા ને દાહાડી હાલી, તમે તો એમ કેહશો કે વાધ કરડે તે અગાઉ તેના દાંત પકડીને પાડો કાંય નહિ નાંખ્યા ? મારા હાથ પગ ધુછ ધરકી રહેલા તે પકડું કાંઈ ને જુતવુ કાંઈ ?

એરચ--સુના જેવો લાગ હું ખાઇ બેઠો !

બેજન--(મનમાં) આપડો ખારાં પાણીએ મોનું મોઢ બેઠો

એરચ--પાછી એને પકડવાનો ઉપાય નહિ લાગે ?

બેજન—(મનમાં) એ તો હાથનાં કીધાં હૈયે વાગે !

એરથ—તું નકામે ખીધા. આય રીવાસવર તો ખાલી છે ! એમાં
શુભેત્સ છેજ નહિ ?

બેજન—એમ ? તાહરે તો તમે, મારા શેઠ નહિ હોતે તો હું
તમુને મોટા ગધેડાજ કેવાનો હતો, પણ આય સાંભલવા
પછી હું એમ કેહેતે કે તમે બેવકુફ હજમડા છેવ.

એરથ—ધણી લાંબી કતકત કરેછ કે ?

બેજન—તો નહિં કંઈ ? તમે મને ચેતાવવો હતો કે રીવાસવર છે
ને શુભેત્સ નથી, તો પછી હું ખીલીતે નહિ અને ખરા
ખાહદુર પહેલવાન મરદની કાની સામે થતે.

એરથ—વાઈ, એ ગેધ કેની તરફ ?

બેજન—તે હવે હું શું જાતું ? બીતની આરપાર કંઈ દેખાય ? બીંત
તે કંઈ કાચની છે ?

એરથ—જો પાછી પકડી લાવું તો મારો બેડા પાર છે !

બેજન—(મનમાં) તેને પાછી નસાડવા બંદો તધ્યારછે.

એરથ—આપરે સોધશું—અહીંજ કેટ નજદીકમાં હોશે. દુર ગઈ નહિ
હોય. તું એની તરફ દોડ હું પેલી તરફ દોડું. સપાટામાં
સોધી કાહડશું.

બેજન—(મનમાં) નહિ તો પછી માથે હાથ દધને રડશું.

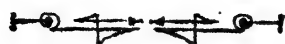
(બંને દોડે છે.)

અંક ૧ લો.

દેખાવ પ મો.

એક રસ્તો.

(ગુલ આવે છે.)

ગુલ—એ તેહેમીની દેખરેખ રાખવી નોંધશે ! બલી છોકરી છે.

ગુલ્યવંતી છે, ને વળી ચક્રીનદાર છે આય સમિના ગારડ
નમાં એ ગઈ ખરી. કોઈનો ખાંનગી બંગલાનો બાગ લાગેછ

[ગુલ જવા માડિછે, તેટલાં અંદરથી
અવાજ આવે છે જે સાંભલીને ચોંકાને
ઉભી રહી જાય છે.]

બરજોર—(અંદરથી) એ એરચ મુનસી ધણો દગાબાજ છે એવી
મારી ખાતરી થઇછ.

ગુલ—એરચ ? વલી આય નવી શું ખટપટ છે ?

[ગુલ છુપાય છે ને કુરગાશંકર વકીલ
તથા બરજોર દલાલ આવેછે.]

કુરગાશંકર—વેલ, જે તમે બરાબર મુડો રજુ કરશો તો એ એરચની
સામે વોરંટ કહાડી શકાશે.

બરજોર—મુડો તો સાચુત છે. વકીલ સાહેબ, જોવ આય દસ્તાવેજ.
મેં તો ધારીયું કે એ ખરેખર બેરોનેટનોજ દીકરો હોશે પણ
એને શહી ખોટીજ કાઢીછ ! રૂપીઆ ત્રણ હજાર મારી પાસેથી
ઉછીના લીધાને આય ચીટ્ટી પર ખોટી સહી કરી આપી.

કુરગાશંકર—પણ મી. બરજોર દલાલ આય વાઉચર ઉપર સહી કાઢીછ
તે કાણ ?

બરજોર—એ વલચર ઉપર.

કુરગાશંકર—વલચર નહિ—વાવુચર ખોતો—દસ્તાવેજ ખોતો !

બરબેર—એ દસ્તાવેજ ઉપર એના નોકર બેજને બીલાડું ખેંચી આપ્યું. બેજ એવા ત્રીમ લાક મધુને આવેલા કે મેં તો એમને મોટે ઘેરના લખપતીજ ધારીયા.

રુગાશંકર—પણ બેજને તો પોતાનું ખરુંજ નામ લખ્યું.

બરબેર—પણ દુરગાશંકર, શેઠ તમે એમ નહિ વિચારતા કે બેજને બેયું હોશે કે એના શેઠે ખોટું નામ લખ્યું. શેઠને ચાકર બેજ સંડોવાય.

રુગાશંકર—એણે તમારી સાથે ઠગાઈ કીધી એમ તમને કપારે જણાયું?

બરબેર—મને એકાએક મદ્રાસ જવાનું થયું, ને હું મદ્રાસ ગીયો તેજ દહાડે મારા દોસ્ત મેલાશાહ કાપડયાને મલવા ગયો. ને મેલાશાહે એ એરચને લગતી ને એના સગા વહાલાને લગતી બધી ખબર મને આપી. હું મદ્રાસ ગીયો ને પાછો આવ્યો તેટલાં તો મેલાશાહ ગુજરી ગયલા! એ એરચની બધી વાત હું જાણતેજ નહિ પણ મેલાશાહથી મેલી.

રુગાશંકર—હીક છે, તમે એ દસ્તાવેજ ઠગો તમારી પાસે રાખો, કાલે એ વિષે આપરે બરાબર વાત કરશું. હમણાંતો મને કોર્ટમાં જવાનું છે. તમે કાંઈ રેહો છ?

બરબેર—અંહી મટુંગામાંજ, કાસમ મરઘી ચોરની ચેલીપર.

રુગાશંકર—મેં તે ચેલી જોઈ, કાસમ મારો કલાયંટ થાય.

બરબેર—(મનમાં) દુરગાશંકર વકીલના ઘરકોબી નામીયા લાગે! (મોટે) એ ચેલીની નીચે ધડું પાનવાણની દુકાન છે ને તેની બરાબર ઉપર હું રેહું. તાંહ કોઈને પુછશે કે બરબેરજ દલાલ કાંઈ રહે છે તો નાહું અચ્યુંથી દેખાડશે.

રુગાશંકર—એ મધુનેથી હું આરખું. ચોરીનો માલ રાખવાના આરખ સર એને ઉભો કરેલા, ને જ મહીના મોકલેલો ત્યારે મેંજ એનો બચાવ કીધો.

બરબેર—(મનમાં) બચાવ એવો કીધો કે આપડો જ મહીના ગીયો.

રુગાશંકર—કાલે સવારે તમારે ઘેર આવસ ને તાંહ આપરે બેસીને બધી વાત કરશું. હમના તો મને દુરસુત નથી.

[ખાંને વાત કરતા જાય. મુલ બહાર આવે.]

કોલી અને ભાણકી
 “ગરીબાઈમાંથી મોહનની મજાહ”

કે. વાડીઆ,
 હીરાના વેપારી,
 ચાંદરોડ. Ph. 42483

ગુલ—એરચનું આય નવું જાતારું! કેવો ફગલ્યાજ છે! પણ હજીથી કેવો પ્યારો છે! ખુદા, ખુદા મારી ઉમેદ પાર પાડજો—મારા પ્યારને લાયકનો એને બનાવજો!

(એજન આવેછ.)

એજન—ગુલબાઇને કેહવું કે કામ બરાબર પાર ઉતરી ગીયું.

ગુલ—મેં બધું સાંભળીયું'છ ને જોયું'છ. તેહેમીના એમ ગઇછ આપરે તેની પુઠે જઇને તપાસ કરીયે.

એજન—હા ચાલો.

ગુલ—ને પછી બીજું અગતનું કામ કરવાનું છે. બરજોર દલાલ ને લખી આપેલી રૂપીઆ ત્રણ હજાર ની જોટી ચીટી—

એજન—અરે બાઈ-બાઈ-એ તમે કેમ જાણ્યું?

ગુલ—જોદાએ જણાવીયું. તેનો ઉપાયબી કરવો પડશે, કમઅખતો તમે કેવાં કામ કીધાં!

એજન—બચાવજો, ગુલબાનું મને બચાવજો, હું તમારે આસરે છેઉ!

ગુલ—ચાલ મારી સાથે, પેહલાં તેહેમીનાને તપાસવાની છે, ને પછી આય ચીટીની વાત.

(બંને જાય છે.)

અંક ૧ લો.

દ્રુપાદ ૬ થો.

કુંવારાઓનાં મંડળવાલું મકાન.

ધરતી બહારનો દરવાજો.

[દરવાજાપર પાટયું મારયું છે કે
મેશર્સ દોશી, સોશી, જોશી ની કુંપની.
સ્ત્રીઓને અને કુતરાઓને દાખલ
થવાની સખત મનાઇ છે.]

કોશી—નવો શેઠ જોશીઆ આયવો તી વારથી ગમત ઠીક થાતી
દેખું? ગાય ને વજરે એવું કે જાને ઉડુંબી નાસવા પરી
જાતું છું, ગાઉં છું? હા ઘેરે બેંછ જોગીકા, જોગીના
ઘેરમાહી બેંછ આવેલી તીનું ગીત છે, (ગાયછે ને નાચેછે)
ઘેર મહી બેંછ જોગીકા—અમે તો સાહ પીવા આયવા તેરા
તાજ હલાવાને ખુબ દયાયવા.

[નાચેછે તેટલાં દોશી બાહર આવે છે]

દોશી—એ વંડોરાની કાની કુદકા કાંય મારતો હોશે? અરે કોશી
ઓ કોશી, એ તુને શું થઇ આયુંછ?

કોશી—હે, એ મુને થીઈ આવેલું તેની છાંટે તમુને ને છોલી
છાંટેની થીઈ આવેલું છે!

દોશી—તે શું હું ને સોશી વાંદરાની કાની કુદકા મારીયેછ?

કોશી—આપરો નવો શેઠ જાલુબધ ગાય ને વજરે તી વારે કેવી
ગમત પડે?

દોશી—હા. ગાયછ તાહારે તો ઘણીજ ગમત પડેછ. એ જુવાન
છોકરો એવું ગાય વજરેછ તાહારે એવી મજા લાગેછ, તો
એક મંકા હલકની ખુબસુરત અધરી જો ગાતી હોય—
(દોશી ચુપ રહી પોતાનું મોહકું દાખી દે છે.)

કાલી—કાઠ બધરી ગાય ને તમે છાંબરો ! આ રે મારા બાપ !

દાલી—હું તો એમ કહેતો તો, કે કાઠ બધરી ગાતી હોયે તો આપુને ઘેર છોડીને નાસી જવું પડતે ! (મનમાં) મારાથીજી શું આટો બકક જતો તો.

કાલી—તે જાગ, તમે આજે ઘણા ઇછકી મીછકી થીએલા તે કીયા લાલ્યાનાં લગનમાં જતા છે.

દાલી—લગન ? અરરર, એ શું બોલ્યો ! લગનમાં આપરાથી જવાયકે ! લગનમાં જઈએ તો લગનને ઉત્તેજન આપેલું ગણાય (મનમાં) હમનાંતો નાંખે જીમ લગારવાની છે.

કાલી—હાંવે, આપરાથી લગન મંહી નીહ જઈ જકાય. (મનમાં) આપરાં પોતાનાં લગન કરી જકાય.

દાલી—રેલ્લેવાલાએ નવાં વેગન બનાવીયાંજ તેજી જ્નેતો આવશ.

કાલી—રેલ્લેવાલાએ વેંગણુ જાતે ડોધીબી બનાવ્યાંજકે ?

દાલી—વેગન એટલે ગાડાં. તું નહિ સમજે. તું કેઠે જતો આવતો ના, કાઠ બધરી નહિ આવે તે જ્નેતો રહેજે

કાલી—બહુ જાડં. (મનમાં) મારો વહાલો બાયકું પરણી આવશે, તે કાઠને પુછશેબી નહિ ને ચીબો કીવો થાતોશે ?

દાલી—(જતાં જતાં મનમાં) રખેને મારી પુઠે પુઠે આવીને મારો નાટક જ્નેય !

કાલી—એ શાયલો, પયણુ બીહ બીહને, પાસું ફરીને જ્નેતો કાંય હોશે !
(દાલી જાય છે. અને સોત્રી ઘરમાંથી બાહર આવેછે.)

સોત્રી—જેરે કાલી, હું ટપાલ ઓરીસમાં મોસંબીનો ભાવ પુછવા જાંવુજ.

દાલી—ટપાલ ઓરીસમાં નારંગી ને મોજંબી વેસાતાં હોછે ?

સોત્રી—નહિરે, મકુંજે મોજેમબીકની ટીકીટનો ભાવ પુછવા જઈજ.

કાલી—રેલ્લેલની ટીકીટનો ?

સોત્રી—ઉહ, ઉહ, ઉહ, ઉહ ! ટપાલની ટીકીટનો. (મનમાં) નખોદ ગીયો જમરડો થયાજ કરેજ !

કાલી—તે કી વારે આવશે ?

સોત્રી—કલાકએક લાગશે.

કોલી—તે પથણ કરીને ભાવ પુછવાનો ઓછે. ટપાલ આરીજ તો છાંમે.
સપ કરતુકે પુસીને આવવાનું.

કોલી—એ જરા બહાર નીકળ્યા તે ફરી ફરીને આવવાનું. એમ શાને
ચીપી ચીપીને પુછેજ? (મનમાં) કંમળખત કંઈ એતી તો
નથી ગીઓ! (મોટે) હે ચાલ હું જાણું. સંભાળીને રહેજે.
(સોલી જાય છે.)

કોલી—એ બેઉ છાજ, માંજા, ઓઠ્યા દોઠ્યા ફરતાતા, તે હવે ઇછકી કાંચ
થતા ઓછે! મારી ભાણકી આગલ હું જાણું, તી વારે ઇછકી
ચાઇને જવા ગમે. એ બેઉ ધરડાનીબી એવીજ મતલબ તો
નીહ હોય? (જાલ ધરમાંથી બહાર આવેછે.)

જાલ—ઓહ-સો-કોલી, તું છેકે? મારા પરપાને હું મલવા જાણુ. એકુ
કલાકમાં હું આવશ.

કોલી—બહુ ઝારું. વહેલા આવજો.

જાલ—કાંચ! કંઈ કામ છે? કામ હોય તો જાણું નહિ, થોભું.

કોલી—નહિરે નહિ! હું તો અમછતો કેહું. એ તો વહેલા આવજો
કરીને બાંધડાં હમેજાં કેહ.

જાલ—અધરાંઓની વરી વાત કીધી? મને નથી ગમતું.

કોલી—(મનમાં) ગમછે તીવારે પુસવાળી ની આવછે! (મોટે)
છધાવો, હદ્દું રીને આવજો, ઉતાવલ રખે કરતા.

જાલ—દોરાળજી ને સોરાળજીબી બહાર ગીઆજ.

કોલી—હોવે, એક ગીઓ ધમ ને બીજો ગીઓ તીમ! એક
ગીઓ વેંગણાં તરકારીતા ભાવ પુસાવા, ને બીજો ગીઓ
નારંગી ફરતના ભાવ પુસવા.

જાલ—રખેને એ લોક તરકારીવાળી સાથે કે ફરતવાળી સાથે
વાતચીત કરે.

કોલી—કદી નીહ કરે જાળ, કદી નીહ કરે! એ તો રજતામાં
આપડું મલછે તો ઉભી પુસરીએ બીધેલાં ઉદરડાંની કાની
દોરતા કે પાસા આવછે.

જાલ—થીક, હવે હું જાણું. સાહેબજી.

(જાલ જાય છે.)

કોલી—દોલો ને ડોલો જ્યારેથી આવડાનું નામ જાંબરે તીવડે,
જરી જરી હશે ! પયણ આ જલભાષતો આવડાનું નામ
જાંબરતા જીજી પરે ! હું ધારું કે ધણો જીજીતો છે,
તે પેલો વીવાહ કરશે

(ભાણુકી આવે છે.)

ભાણુકી—અરે મારા કોલી, ઉંહ તીફા ભગાધને ઉભી રહેલી. ને
જેયું કે કોઇ નહિ હોય તો તું ને મનવા દોડી આવું, પણ
તારો એક છે, બીજો છે, ત્રીજો શેઠ, એમ એક એક પછી
બકરાના ગોવાલીઆની કાની આવીઆજ કીધા !

કોલી—હવે તો કોઇ નથી. બેજ, આપરે વાન કયેં.

[બેજ બેસે છે તેટલાં તેહમી તદનજ
થાકેલી હાલતમાં જત્રીને શોલ લઇને
આવે છે, ને ફસાઇ પડે છે]

ગાયન ૭ મું.

ભાણુકી—વાલમજ બેરકાં પેરાવળે-રે
જારી ચોલી રેઇમની મંગાવળે—
ચુડલા બાલી, માતીની કરાવળે-રે
કદ્દા સુડી જોનાનાજ લાવળે
હીરાની વીટી તો જીજીતામાં મરજી

કોલી—લગન કરવા કોઇની બેંક ફારવી પરજી

ભાણુકી—જીવલું જે માગું તે ગુપ્તગુપ્ત આપણું

કોલી—પછી લાવવા મારે કોણનું ખીણું કાપણું

ભાણુકી—માણુકની નઠની અપાવળે-રે

ઝાંઝર ઝમઝમ વાજતાં બનવાવળે—

ભાણુકી—અરે આ કોણ ? બાઇ છુંસે ?

તેહમી—પાણી ! મને પાણી આપો ! ઓ ખુદા !

ભાણુકી—દોરરે દોર, પાણી લાવરે એમ ઉભો રહીને જોય છેનો ?

કોલી—પણ એ તો બેજુધ થી બીબેલી !

બાણુકી—ઑહરે મારી માં. હવે કેમ થાએ ! ઉંસક-ઉંસક, ધને ધર મંદિ લી
જાણ્યે ને છુવારીએ.

કેલી—પયન મારા ઘેરમાં બધરાંથી ની જવાય.

બાણુકી—હું ? મારી પરેલી બધરીને નીહ લી જવાય, ને જાણની
કરાય ? તું માનજી સે કે જીતકું સે ?

કેલી—પયન મારા છે જાણ્યે તો દવારો કરછે.

બાણુકી—તારા છેને હું કેતું ને તુને જાતે ! મુવો જોતો નીહ. બાધ
ઓય કરતી મરી જાછે, તો તારે માથે ને મારે માથે
પાપ રી જાછે ! દયા ની આવતી ? આવી રૂપાકી સોકરીને
મદદ ની આપે, મુવા તુ મનીખ નહિ પણ ગર્વિં ગણ્યાય !

કેલી—બાપુ તું ની જમજતી. છે જોછે તો મારી પર તોફાન
કરી લાખછે.

બાણુકી—છે, બેઠ હું કંઈ જમજવાની નીહ. ઉંસક નીતર તુંને
પીખી લાખજ !

કેલી—તું નીહ જમજેરે. તું નીહ જમજે.

બાણુકી—તું મુવો જમજનું પુસરું પરેલો, માંદું કુતર હોય તોખી
તેને ધર મંદી લીજીયે, ને માંદાં મનીખને ની લીયે ? જો
મુવો વાત લાયોજતે. મુવા ઉસશકેસકે ધપકરા લેઉ.

કેલી—શાલ બાપુ ઇમતોઇમ

[બેઉ જણાં ઉંચકીને તેહમીને ધરમાં લઇ
જાએ છે. ગુલાંને બેજન આવીને
દુરથી તે જોયછે.]

રાખલો.

ડા.પ.

અંક ૨ બે.

દેખાવ ૧ લો.

જમુલનું ઘેર.

(એક ઓરડો)

જમુલ—કોઈ વાર બળાપો થાય છે ને કોઈ વાર ચીડખી ચઢેછ, ને કોઈ વાર રમુજ ઉપજ્યાથી હસ્તુખી આવેછ ! એ આપરા ચીરંજીવી શીખીયા બહુયા પણ નાદાનનાં નાદાનજ રહ્યા બહુયા પણ જ્ઞાન નહિ એ કહેવત ખરી છે. આજે શેઠયા મલવા આવવાના છે. પાછો કરકો થયો હોશે તે પપા યાદ આયા. આવશે, પોતાનો મેસે ઠેકાણે આવી જશે, કહેવત છે કે વાળ્યા નહિ વળે તે હારીયા હરે.

(જલ આવે છે.)

જલ—શુઃ મોરનીંગ પપા ડીયર. કેમ છેવ, ડીયર ગવનર ?

જમુલ—(જલને કોટી કરીને) આવ બાવા, બસે આયો ઠીક છેવું, તું કેમ છે ? તારી તખીયત કેમ છે, દીકરા ?

જલ—ઓહ, હેઝધી એન્ડ હારતી. તેમાં તમુને જોઇને ધણી ખુશાલી ઉપજ, માફ કરજો પપા ડીયર, બે ત્રણ દાહાડા મલવા અવાયું નહિ.

જમુલ—બે ત્રણ દાહાડે નહિ પણ સાત દાહાડે તમે પધારીયા તેનું કંઈ નહિ. અવાર નવાર આવ્યા કરજો. આજે પપાને યાદ કીધો તે કંઈ ખાસ કારણ તો નથી ?

જલ—એમ શું કરોછ. પપા ડીયર, મેં શું તમુને આજેજ યાદ કીધો ! હું તમુને તો દર ધડીએ યાદ કરૂંછ, ને ખોદા આગલ દુવા શુભરૂંછ કે તમે મારે માથે સદા સલામત રહેવો.

જમુજી—ઠેંકયુ-ઠેંકયુ-દીકરા ભલે ? જીવતો રહેજે, મેં પારયુ કે કંઈ
તુને કહેવું હોશે, કે કંઈ માગવું હોશે ?

ભલે—પપાજી ને કહેવું કે વાત એમ છે કે—

જમુજી—કે ગજવું ખાલી થયું છે.

ભલે—જરા એમખી ખરું છે તો.

જમુજી—તારી ચીઢી મલી કે તું મને મલવા આવવાનો છે તેવોજ
મેં તારે વરે બસો રૂપાનો એક લખી રાખ્યો તો. લેવો,
દીકરાજી લેવો, સારી રીતે ખરચજો.

ભલે—મય ઓખલાઈજડ, ડેડી ડીપર ?

જમુજી—એ સરકારી કંનત્રાક આપરે મેળબાંછ, આપરાં ટેંડરખી
પાસ થયાંછ. એ કામ એ મહીનામાં ચાલુ કરવાનાં છે.

ભલે—ધણું સાર પપાજી. અગાઉની માફક હું દરરોજ સવારથી
સાંજ સુધી ઓરીસમાં આવ્યા કરશ તમે મારે બરોસે
રહેજો.

જમુજી—પણ પછી તમારાં પેલાં કુંવારાં મંડળનું કામ બગડી જશે
તો ! એ મંડળથી તો આખી દુન્યાનું તારણ થઈ જવાનું
છે. એ બધું જાણીને અમેરીકાવાલા ને યુરોપવાલા ત્રાહે
ત્રાહે કરવાના છે.

ભલે—પપા, તમે એમ જોકે કરીને એક આવી મોતેખર નેમ ને
તોડી શું પાડોછ જો !

જમુજી—કાંઈ તોડી પાડુંછ, બેટા ? હું તો દરરોજ એવું વાંચવાની
ઉમેદમાં પેપર ઉઘાડુછ, કે તમારાં મંડળમાં ખીજ પાંચ
પંદર હજાર મેમખરનો વધારો થયો હોશે. અને હજારો
માણસો કુંમારા રહીને સુખી થઈ ગયા હોશે.

ભલે—ઠીક છે-ઠીક છે-કરો મશકેરી. એટલું તો ખરુંકે હું કોઈ
આડે રસ્તે તો જતો નથી.

જમુજી—ને એટલુંતો ખરુંકે તમને ખરો રસ્તો સુજતો નથી.

ભલે—પણ બેઆખર જીંદગી ગુજરતો તો નથી !

જમુજી—તેમ સંસારી આખરદાર જીંદગીની તુંને સમજખી નથી.

ભલે—મેં તમારા પછસા કોઈખી ખોટી રીતે ઉડાવ્યા નથી.

જમુણ અને જાલ.
 “કાચ્છી સમજ વીરૂ પાકર અનુભવ.”

કે. વાડીઆ,
 હીરાના વેપારી,
 ત્રાંટરોડ. Ph. 42483.

By appointment to H. E.

The Governor of Bombay.

કૉફી

પેસ્ટ્રી

માટે જાણોતી

માટે જાણીતી

જેમ્સ પીયર્સની કૉફીનું

એક કપ પોધાથી હીલને ખુશ કરી તાઝગી બક્ષે છે.

જરૂર એક રતલ ખરીદી જુઓ.

હમારે ત્યાં બીઅર, સ્ટાઉટ, પોર્ટવાઇન, બ્લેન્ડેડ, બ્રાન્ડી
વીગેરે હાફ ડોઝમાં એજી જાતના, મારફીટ કરતાં પણ
કોશાયતે મલે છે. જરૂર દ્રાઈ કરો.

જમશેદી નવરોઝ તથા શુભ દીવસો માટે

ચીકન પાઇ-આમન્ડ પુડીંગ-દક બફાડ-વેનીસીયન-

(તાજું શીકાર કીધેલું) હરજુના ગોશનાં બફાડની

વરદી નોંધાવો.

જેમ્સ પીયર્સ કું.

પ્રોન્સેસ સ્ટ્રીટ, ઘોષીતલાવ-મુંબઈ.

ટેલીફોન નં. ૨૫૫૮૮.

ખસીઝ નોટઃ—હમારી એક પણ ખાન્ય નથી.

જમુજી—તેમ તે ખરી રીતે ખરચતાં તુંને હજી આવડતું નથી.

બાલ—હું એવું કામ નથી કરતો કે તમને એમ લાગે.

જમુજી—ને તમે એવું કામ નથી કરતા કે જેથી મને શોભા લાગે. સહિ લોક કહેછ કે દીકરો આવો ચરેતો છે તો બાવાજીખી એવાજ ચકાશેલા ચોકડોલ હોશે.

બાલ—ચરેતો છેઉં, ચકડોલ છેઉં, ચકકર છેઉં પણ ચંગળતો નથી? હું આવું માસ્તરતો નથી? ચોરી ચપાટી તો કીધી નથી! કાઢની હસીને લાયક તો થયો નથી?

જમુજી—તેમ કાઢના વખાણને લાયકખી થયા નથી.

બાલ—હું તો ફક્ત કહેવુછ કે જે માણસે લગન કીધા હોસે તેને ડહાપણ વાપડીયું હોસે નહિં.

જમુજી—તમારા પપાએ લગન કીધેલાં તે ડહાપણ નહીં થયું, મુરખાઈ દેખાડી, ખડું કેની?

બાલ—પપા તમે એમ પરસેનલીટીપર કાંહ બોલો છો? હું તમારે વરે સંપુરણ માન ધરાવુંછ, ખુદ સાહેદ છે. હું તો એમ કહેવુછ કે મરદોને હેરાન કરનાર બધરાં છે, ને બધરાંથી દૂર રહેવુંજ જોઈએ.

જમુજી—તમારાં માયજીખી એક બધરાં ઉતાં, એક લેડી ઉતાં.

બાલ—પપા, પપા, તમે એમ બોલીને મને લડકાવી મુકાછ.

માફ દીલ દુખાવી રહેયાછ, મારાં વહાલાં મરહૂમ માયજી તો એવાં અસરાફ ઉતાં કે સો બધરાંમાં એક હોય.

જમુજી—તો પછી તમે પરણો તો તમનેખી તેવીજ બધરી કાંચ નહીં મહે?

બાલ—કાણ જાને! લગનતો એક લોટરી છે. આય ડાયવોર્સના ફજેતાં નીકળેછ તે નથી જોતા!

જમુજી—એક વરસમાં પારસીઓમાં કેટલાં લગન થતાં હોશે?

બાલ—હોશે-થતાં હોશે પાનસો છસો.

જમુજી—ને ડાયવોર્સ કેસીસ કેટલા દર વરસે નીકળેય.

બાલ—તે હવે હુંશું જાણું? હોશે એ ત્રણ.

જમુજી—જ્યારે જસો લગને ત્રણ લગન નીષફળ નીવડે ત્યારે બાકીનાં સુખી નીવડે ખરાં કે?

જાલ—પપ્પા, તમે કાંઈ ખીજ વાત કરો. કંઈ એવી ગણતરી કરવા તમારી આગલ નથી આયો. હું આજે વીસ દહાડા થયા મારા એ કુંભારા દોસ્તો ને કુંભારા નોકર સાથે રહેલો છું, ને એવો સુખી છું કે કાંઈખી લાલચથી તે સુખનો ભોગ કદી નહીં આપું.

જમુજી—વીસ દહાડા ગીયા બાવા, પણ ખીજ વીસ દહાડા જય પછી ગણતરી કરશું. ખીજ વીસ દહાડામાં તો કદાચ કાંઈ આસમાની સુલતાની થઈ જશે, વીચારમાં ફરક પડી જશે.

જાલ—વીસ દહાડા ? અરે વીસ મહીના કહેવો ? વીસ વરસ કહેવો ? તમે મને જખર જસતીથી પરણ્યાવા તો નહીં માંગતા હોશો ?

જમુજી—જરાબી નહીં. તમે પોતેજ ઠેકાણે આવીને મારી આગલ માંગણી કરવા આવશો ત્યારેજ હું તમોને લગનની રજા આપશ.

જાલ—હું લગન કરવાની રજા લેવા આવું ? નોનસન્સ ? ઇમ પોસીબલ ? મારા આઘડીયાજ રીફોર્મ છે.

જમુજી—ને મારો અનુભવ પાકટ છે.

જાલ—હું જો લગન કરવાનો વિચાર બાંધું તો તમે મને એમજ કહેજો કે હું—

જમુજી—બસ, બસ, વાત માંડીવાલ ! એમ તકરાર કરવામાં સાર નથી. ચાલ તું ને ટેનડરો દેખાડું. હવે ધંધાની વાત કરશું લાયખેરી રૂમમાં ચાલ.

(બંને જાય છે.)

અંક ૨ જો.

દુઃખ ૨ જો.

કુંવારાં મડળનો રૂઢિંગ રૂમ.

[એક કાચ ઉપર તેહમીનાની છત્રી
છે અને એક ખુરસીપર તેહમીનાની
શાલ છે. સોલી ગાતો આવે છે.]

ગાયન ૮ મું.

સોલી—

માને ન દીલ મનાયું લાઈ
લીધું ચોરી શુદ્ધી ગુમાવી-માને.
જ્યારથી તુંજ સાથ પ્રીત બંધાઈ
ભુખ તરસ મુજ ગાંધે ભુટાઇ
વસી નજરમાં તસ્વીર ખ્યારી-માને.
ભરી જાદુ શું (સાચા) પ્રેમમાં વાલી
બને ફરેસ્તો ચોર મવાલી.
છગર જેનું જાય વીંધાઈ
મુખી છતાંબી દુઃખી છે લાઈ-માને.

સોલી—સ્વીટ હાટ સાથે બે ધડી હસી બોલી ગમત કરી આવુંજ,
તહારે આખ્ખો દારો ને આખ્ખી રાત તેનો તેજ વીચાર
માંથામાં ભમીઆ કરેજ. અરે યાર, હમનાં ધડી ચપકો
કુંવરને મત્રી આંઉજ, તહારે એવી ખુશ ગમત લાગેજ, તો
પણવા પછી આખ્ખો દહાડો એના પાસામાં બેસી રેવસ,
ત્યારે તો ખાવાપીવાનુંબી મુજ પરશે નહિ.

[કાચપર બેસેછે ને છત્રી પર નજર
પરેછે.]

અરે આએ સું? છત્રી? બધરીની પેરેસાલ? એ અંહી કંહાંથી આવી? હું તો જનું કે હુંજ ઘોંટાસો કરી આયોજ, પણ કેટો કોઇ બીજોથી કેટો ગાંઠ બાંધી આવેલો લાગેજ! એ છત્રી કંહાંથી આવી? જરા ખબર કહાડવી જોઇયે
[અંદરના ઝોરડામાં સોલી જાયછે
અને દોલી નાચતો કુદતો આવે છે.]

દોલી—નાચ-નાચ-નાચ ખેરાદર ખુશ થઇને નાચ,
વાંચ-વાંચ-વાંચ ખેરાદર લવ લેટરોથી વાંચ,
બસ હવે જીવેલું પ્રમાણ અરે, મારી મેહરાને મળ્યો
વાત ચીત કીધી કે જીવ ધરઇ ગીઓ. પછીઆ પછી બહાર
જવસ આવસ નહિ. કોઇને મલસ ભેતસ નહિ, બસ મારી
મેહરાં માથે બેસીને તાહેલાં કર્યા કરશ, ને એની સારીની
કારનેથી કાસ લેવશ.

[દોલી ખુરસી પર બેસીને શોલ હાથમાં
લઇ તે પર કાસ કરે છે.]

દોલી—અરર-મોહકાનના માલલાં-આય તો કોઇ બધરીની શોલ
છે. સોલી કે જોલી કંઇ બે આનું તો મુકાવી નથી આયો?
જેમ મારાં પાણી મુવેલાં છે, તેમ એ લોકોનાં દોલથી ધીલાં
થઇ ગીયાંજ કે!

[સોલી છત્રી ઉંઘાડી લઇને આવે છે.]

સોલી—ઘેરમાં તો કોઇ મલે નહીં!

દોલી—આય કોઈ બધરી આવીજ કે? ઝોહ-આપરો સોલી, તું આવા
કરતુક કરેજ? શરમની વાત છે.

સોલી—શું કરતુક કીધાં? સાનો દમ ભરાવેજ?

દોલી—તે આએ તારા હાથમાં બધરીની છત્રી કાંઈથી આવી?

સોલી—હું લાલાજી, ને તમારા હાથમાં આએ બધરીની સોલ કાંઈથી
આવી?

દોલી—એ તો અંહી પેરેલી મારા હાથમાં આવી.

સોલી—ને છત્રીથી પેરેલી મારા હાથમાં આવી.

દોલી—હું માનતો નથી.

સોહી—ને હુંબી માનતો નથી. (મનમાં) જરા એને સમજાવી લેવું.
ચનો ચાંપી જોવું, (મોટે) જો દીકરા દોલી, ખરું હોય તે
કહી દે. હોય, માનસ છે, ભુલ થાય, કોઈ માથુક સોધી
કાઢીજ કે? (મનમાં) એ હા કહી દે ને હુંબી ખુલાશો કરી
દેવું ને ખેલ જના સુજ સમજને ઠેકાણે પડી જઈએ.

દોલી—પણ મારી ભુલ થઈજ નથી, તે પછી કેહવુંજ શું? તારાં
કારસતાન છે ને મને ગરે પડેછ.

સોહી—હવે પાધરે પુરું કમ્બલ કરી દેની.

દોલી—પણ કાંઈ કમ્બર હોય તો કમ્બલ કરુંકે! પણ જો સોહી
ખેટા, તારાં કાંઈ રખૂચકર હોય તો ખોલી દે, હું તુને
બચાવી લેવશ, ને ઉલતો હુંતો તુંને—ગોઠવી આપશ. (મનમાં)
હા કહી દેરે હા કહી દે, કે માઈંબી કામ થઈ જાય!

સોહી—મારો ગોંટાલો છેજ નહિ. તુંજ અંહી કોઈ બધરીની
મુલાકાત લેતો હોશે ને પકડઈ ગીયોછ?

દોલી—મને શક છે કે મોહકાન તારી છે. (બંને ગાય છે.)

ગાયન ૯ મું.

સોહી—સરમ છે તુને ખરેખર, બધરાં સાથ કરેછ વાત
સોજનાં જેવાં બધરાંની લેછ હુપી મુલાકાત

દોલી—ઘોંટાળો કંઈ મારો નથી, એ છે તારી પંચાત
ચીંગા-મીંગા થઈને તું, કરેછ બધરાં સાથ

સોહી—દાહયો થઈ જે કીધું હોય તે કહી દે મને સાફ
સંપડાઈ ગીયો હવે ત્યારે તું આતો ના બાફ

દોલી—નેવરમાઈન્ડ આખું નહી તો કહી દે મને ‘હાફ’
હા કહી દે જલદીથી તો કરશ તુને માફ.

(કોરસ)

સોહી—ફર્યોછ તું હવે થઈ ગીયોછ તું ‘પેલ’

દોલી—ના કર તું એ મદારી ખેલ, નહી તો સમજશે એલ ફેલ
આજ કાલ તું તો છે બાયકોચે ખેલ

સોહી—દખરાવું તુંને હવે હું હોસ્પીટલ કે જેલ.

સોહી—જે મોહકાન તારી નથી-મારી નથી તો જોશીની હોવી જોઈએ. એને કેહું દોહરું દોવીયું હોશે.

દાહી—જોશીએ? હોયખી, પણ જોશી એ જે છોકરીને પસંદ કાઢી હોશે, તેનો ટેસ્ત બણે સારો હોશે. જોની છત્રી કેવી મળતી છે !

સોહી—હારે, કાંઈ ફેશનેબલ છોકરી લાગેછ, જોની આય શોલખી કેવી ડીસન્ટ છે !

[એક એક ખીજને શોલ અને છત્ર દેખાડી મગન થઈને વાત કરેછે તેટલાં જાલ આવે છે.]

જાલ—સાહેબજી ખેરાદરે! સાહેબજી, (સોહી દોહી, પોતા પોતાં વચ્ચે વાત કરવામાં એવા મશગુલ છે કે સાંભળનાજ નથી. જાલ તેઓની નજદીક જાય છે.) આય તમારા હાથમાં શું? ઓ ગજબ! ઓ આશ્ત! અમીરીની છત્રી ને શોલ? મુકી દેવો, ફેંકી દેવો. એને હાથ લગાડવોખી નહિ જોઈએ.

સોહી—હાથખી લગાડવો નહી જોઈએ? કાંય વાડું?

જાલ—એને આજે હાથ લગાડશો—તો કાલે એને હાથ લગાડનારીને હાથ હાથમાં લેવાનું મન થશે.

દાહી—ખરાખર છે, પોરીયો દુર અદેશ છે.

સોહી—તો દીકરા જાલ તું તારા પોતાના અનુભવ ઉપરથી એમ કહેછ કે ?

જાલ—એટલે? એ શું વરી વાત લાયો?

સોહી—એટલે એમ કે જે હાથ તેં હાથમાં લીધો હોય તેજ હાથની આય છત્રી ને શોલ તો નહિ હોય?

દાહી— ને હોય તો તેમાં કંઈ અજબખી નથી.

સોહી—એ તો જીવાની ને દિવાની, આજે કંઈ વિચાર તો કાલે કંઈ વિચાર.

દાહી—કેટલો દિલ લાગુખી હોય !

સોહી—કેટલી આવેલું માથુંખી હોય !

દાહી—કાંઈ સારી સદગુણી નજર પડીખી હોય !

સોલી—કોઈ બંધી બોલી સાથે આંખ લડીથી હોય !

જલ—નોનસ્નસ ! એશું તમે બેઠ જણા મારી ઉપર તોહમત મુકોછ ?

દોલી—જલ દીકરા, તું એમ ઉસકરમ્મ ના જા, કંઈ એવું હોય તો બોલી દે, અમે કોઈ આગલ કેહશું નહિ, ને તારા ઠરાવથી તુંને મુક્ત કરશું, ને હમે બેઠીથી મુક્ત થઈ જઈશું.

સોલી—અરાબર છે, તુંને હમે છુટો કરી દેશું, અને હમેબી છુટકારો પામી લેશું.

દોલી—મારો દીકરો, મારો દીકરો, બોલી દેતો, બોલી દેતો ?

સોલી—બુચ-બુચ-શરમા ના દીકરા-એસકા ના, કહી દે બાવા.

જલ—અરે પણ તમે બેઠ સાના ઠોડી-ઠોડીને મને ગરે પડવા મંગોછ, હું તો કંઈ જાણતોજ નથી. ને તમે લોક અંહિ આયા તે પછીજ હું આયો તો પછી મને કાણુ મલવા આવતીતી ?

દોલી—ત્યારે તો એમાં કંઈ ભરમ છે.

સોલી—આપરે કોલીને તેડીને પુછીયે-કોલી-કોલી-એમ આવતો.

(કોલી-આવે છે.)

દોલી—તું હમણાં શું કરતો તો ?

કોલી—છેટને કે હું જે આમે વાછન માંજતો તો.

જલ—આય છત્રી ને શેલ ક્યાંથી આવી ?

કોલી—(મનમાં) માયરો ગીયોરે મારા બાંપ, એવે કીમ જવાબ દેવા ?

દોલી—બોલ જવાબ દે, ગંગલાયા ના કર, એ કોણની છત્રી ને શેલ ?

કોલી—એક નાનકડી બાઇની છે જાળ.

સોલી—પણુ એ અંહી કેમ આવી ? લાયું કાણુ ?

કોલી—જાળ માફ કરો તો બધું ખરેખરું જાણે જાયું કહી દેવું.

દોલી—જા માફ કીધું, ખરૂ કહી દે.

કોલી—એક નાનકડી, ગરીબડી બાઇ ઉતી તીને-પણુ જાળ માફ કરે, તો કહું.

સોલી—હારે હા. બાપુ માફ કીધું. બોંસી મરની શું કીધુ તે !

કોલી—હું બાપના પર ઉભેલો તીવારે એક નાનકડી ગરીબડી ને બહુવે ઠોકેલી-પયન જાળ માફ કરો તો—

દાલી—કમ કીસમનો તુંબી જનવર છે ! માફ કીધું, હવે કહી મરની કાંય તવલાવેછ !

દાલી—એ થાકેલી રૂપાલી છોકરી આવી.

જલ—છોકરી આવી ! અંહી આપરાં ઘેરમાં ?

સોલી—અરે તું એને ધમરાવી ના મારની તો. એકતો ધુજરો મુવેલો છે ને શું કહેનાં શું કહી દેશે, બોલ, બોલ, પછી ?

દાલી—તે જામ બેહોજ ઠીક ગીયેલી.

દાલી—બેહોજ થઇ ગઇ ! અરે ખુદા, ખુદા !

સોલી—તે તું ઉંચકીને તેને ઘેરમાં કાંય નહિ લાયો ?

દાલી—લાયવો, જામ ધર માંહિજ લાવેલો.

સોલી ને દાલી—સાખાસ ઠીક કીધું !

જલ—આય હજમરાએ મુરખાઇ કીધી ને તેને આય બેઉ દાહયા દોરા ટેકા આપેછ. શુ કામ ઘેરમાં લાયો ? કાનના હોકમથી લાયો !

દાલી—તીવારે છું કરું ! તે આય મરી જાય તેવી થીએલી ને લંગરી થીએલી.

જલ—ખતારામાં નાંખીને ઓસ્પીતાલમાં મોકલી દેવી હતી.

દાલી—તેટલી જમજ મુને ની આવી જામ.

સોલી—પછી તે છોકરી ક્યાં ગઇ ?

દાલી—પન્ને છે, ખુરજીપર બેઠેલી.

જલ—ઘેરમાં ! આપરા ઘેરમાં બધરી ? હજુર તેને રાખીછ !

(તેહમી આવેછ ને ઉંબર પર ઉભી રહેછ.)

દાલી—આય તે પોરી.

દાલી—મજની રમકડાં જોવી છે.

સોલી—કેવી ઘટમારી ને ગોરી ગોરી છે.

તેહમી—માફ કરજો સાહેબો, હું તેડીયા વગર આવીછ. હું દુઃખી છું આજતની મારી છેઉ, હારમાર ચક્કુ છેઉ.

સોલી—ધમરાના-ધમરાના, આવ આવ મારી દીકરી આવ.

દાલી—આવ માય બેસ. મારી માય બેસ.

[દાલી ને સોલી તેહમીનાને કાચ ઉપર બેસારે છે, અને બંને તેનીની આંખમાં બેસે છે.]

જાલ—પણ તમે હવે એવણુને બેસારો છો સાના? એવનને જવા દેવાની. બાઈ હવે તમે તમારે ઘેર જાઓ.

તેહમી—મારું ઘર નથી, ઠેકાણું નથી, તોખી તમારી મરજી નથી તો હું જાવુછ. સેવા સદનમાં જઈને આસરો લેવશ. એક દુર જવાનું છે, રાત પડેલી છે, તોખી હું ધસડાતી પછડાતી જવશ, તમુને અગવર નહિ કરશ.

જાલ—મને તો બધા ઢોંગ લાગેછ.

તેહમી—ઓ મારી માય, મારાં માથામાં ચકકર આવેછ!

[તેહમી બેહોશ થઈ જાયછે, સોલી અને દોલી કાચ ઉપર સુવડાવે છે.]

જાલ—સાનાં તમે એમ પછાડા મારો છો? બધરાં સાથે સેહેજખી વેહવાર નહિ રાખવો, વાતખી નહિ કરવી, એવો આપરો ઠરાવ તમે એમ નિભાવો છો કે?

સોલી—જેથી બેટા, આપરે કુંમારા છપ્પે, કબુલ કીધું કે આપરે કુંમારા રેહશું, પણ તેથી શું આપરે શેતાન છીએ ને હેવાન બનશું?

દોલી—એક દુખી છોકરી ને મદદ નહિ કરશું? દયા નહિ ધરશું?

સોલી—રાતની વખતે આવી એક છોકરીને ઘેરની બહાર રખડતી કહાડી મુકશું? નાચાર નિરાધાર હાલતમાં હાંકી કહાડશું?

દોલી—તો પછી આપરે માણસ જાત કેમ ઠરશું? જીગરને સંતોસ આપીને કેમ ફરશું?

જાલ—પણ તમે એને અંડી રાખશો તો ઠરાવ સદંતર ખોટો ઠરે!

સોલી—સાને ખોટો ઠરે? આપરા ઠરાવની સાથે એ છોકરીની જીંદગી ને લાજ જાલવવાની બાબતને લાગે વલગે શું?

દોલી—ને હું તો બા એમ કેહેવુછ, કે સો ઠરાવ રદ કરૂં પણ આય છોકરીની જીંદગી રદ નહિ કર.

બધું કરવું એજ પારસીનો નીયમ ખાસ છે,

લલાઈ કરવામાંજ જરથોસ્તીનો ખરો ખવાસ છે!

સોલી—ઈનસાનને બચાવે તેજ ખરો ઇનસાન છે!

ને તેજ માનદીયસની દીનનું ફરમાન છે!

બાલ—ત્યારે શું હું જરથોસ્તી નથી? મને મહાકાળી કુરમાનના ખેઆલ નથી? હુંબી ધ્રુવ્યુંક કે એક જાંદગીની બલવણી થાય, ને હુંબીને મદદ મલે.

સોલી—શાખાસ, દીકરા જીવતો રહેજે, કેવું મજેનું બોલ્યો.

બાલ—પણ તમારી જોઈવન શું છે તે મને સમજાવશો?

હાલી—એમ ધીરો થઈને પુછે તો કહીયે કેની? એક ચોરડો હજી ખાલી છે. તાંહ એને રાતના રાખશું ને કાલે સવારે નાસતો પાણી કરસે ને પછી ૧૧-૧૨ વાગે એને માડી કરી ને સેવા સદનમાં મોકલશું.

સોલી—ને કાલેબી એની તબીબેત ઠીક નહિ લાગશે તો એકુ બે દહારા વધારે રાખશું.

હાલી—બે ચાર દારા રાખશું, જાંદગીનો સવાલ છે, કંઈ જીવી તેવી વાત છે, કેમ નહિ બોલીયો, જોલી બેટા?

બાલ—જોલી-બેટા શું બોલે! એજ બોલે કે તમારૂં બેઉનું બેનું ઠેકાણું નથી.

સોલી—અરે બેટા બેનું સાચુત છે, તેથી તો આવી વાત કરીએ.

હાલી—હું તો એમજ સમજસ કે મારી દીકરી મારા ઘેરમાં રહેલી છે.

સોલી—ને હુંબી એમજ સમજસ કે મારી માય જણી બેહન મારા ઘેરમાં રહેલી છે.

હાલી—ને હું એમ જમજ કે મારી છેદાની ઘરમણી રીએલી છે.

બાલ—ને હું સું સમજસ? તમને એટલો વિચાર નહિ આવ્યો કે આપરે ચાર જના એખલા, તાંહ એક જવાન ખુશસુરત છોકરી આખી રાત રહે, ને એક બે દહાડાખી રહે તો આપરે વરે અને આય બીચારી છોકરીને વરે શું ધારે! ને લોક શું બોલે?

હાલી—એ વાત ખરી.

સોલી—મારા ધીયાનમાંબી એ તકરાર ઉતરી.

બાલ—આપરા ઘેરમાં કાંઈ બીજી બધરી હોતે કે એની કાંઈ દાસી દાયા કે આયા હોતે તો પછી આપરે નચીંત રહેતે.

કાલી—જાન મારી એક જાતવાલી જાનકી કરીને છે, એ નજીક મહી રહેતી છે. જોનાવી લાવુ! એ આપા તરીકે રહે છે.

સોલી-કાલી—હા જા, જા, જોનાવી લાવ, જોનાવી લાવ, દોરર, દોર. (કાલી દોરે છે જાલ તેને અટકાવે છે.)

જાલ—ઉભો રહે, ઉભો રહે! કાંઈ દોરી મરેછ! ઘેરમાં એક બધરી આવી અને તમે બીજીને જોનાવોછ? એકની બે થાય!

કાલી—અરે બા બેની બારખી થશે, એની જીંદગી ને આપરી આબરૂનો સવાલ છે.

સોલી—હમના સુધીમાં કેવો દાયો થઈને વાત કરતો તો ને વરી કેમ અચક બની ગીયો? લે જા કાલી ઉતાવલે તેડી લાવ.

જાલ—કાણુ જાણુ આય ફજેટાનો છેડો કેમ આવશે?

સોલી—(મનમાં) સહઆત તો સારી છે, આપરે વરે રસ્તો ખુલ્લો થાય છે.

કાલી—(મનમાં) બધરીઓનાં પગલાં દાખલ થયાં કે ઠરાવના વાવટા ઉડીયા.

દાખલો.

SUPPORT INDIAN INDUSTRY.

ડગલા માટે

દેશમાંજ બનેલું હાયે વણેલું

મનપસંદ સીલક

તમને મહી શકે તો

શું કામ બીજું કાપડ ખરીદો છો?

અસલ બનાવનાર

કેબસક સોશાયલ જોશી

માંદરોડ,

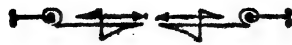
અને

તુરકીવાડ,

મુંબઈ.

મુંબઈ.

અંક ૨ નો.

દેખાવ ૩ નો.

એક રસ્તો.

(એરચ અને બેજન આવે છે.)

એરચ—આપરી બધી સોધા સોધ ફાકત ગેઇ. એ છોકરીનો પટા મલતોજ નથી, ગઈ સાંજનાં ગેઈ ને આજે સવાર પડી તો પછી એ અત્યાર સુધી કહાં બરધ રહી હોસે ?

બેજન—ગામ ગમેર કેઠે નાસી તો નહિ ગઇ હોય !

એરચ—તેમ બતેજ નહિ. એના કાઠ સગાં વહાલાં ખેશી કુટુંબી કાઠ છેજ નહિ.

બેજન—(મનમાં) તેથીજ તમે ધરમના બાવા થઇને બાવાં નેકીનાં કામ કરોજ ?

એરચ—સગા વહાલા નથી તો જા્ય કાણુને ત્યાં ! એ છત્રી ને શોલ લઇને ગેઇ એમ તું કહેજ ?

બેજન—હા ખરી વાત. (મનમાં) એટલુપી નહિ કેહવું ઉતુ.

એરચ—એ ઇલાનીને આધારે હજુપી તલાસ કરશું, તેં તો બરાબર સોધ ચલાવીછતી ?

બેજન—બણી સોધ કાઢી. આખી રાત ફાનસ લઇને આખખાં માંતુગામ ફરી વલ્યો. (મનમાં) ને ઓઢી પોઢીને ગોખલામાં ઉંગઇ ગયો.

(કોલી જમીન લઇને આવે છે.)

એરચ—અરે આએ આપરો કોલી બણે દહાડે કહાંથી દેખાયો ! કોલી કેમ છે ? દુન્યા સુખી કે દુખી ?

કોલી—કાલ છુધી દુઃખી હતી હવે છુખી થઇ.

બેજન—તે કેમ ? બજાર ખરીદવામાં વધુ ચાંઉ કરવાનું મલેજ કે ?

કોલી—હોવે. હમના છુધી ચાર મનીખતું બજાર લેતો તો, તે ચાર આના સપરાવવાના મલતાતા, હવે સ મનીખતું લેવાનું તેથી સ આના તફરાવવાના મલે.

એરથ—છ માણસ કહાંથી આયા! તારા ઘેરમાં તો તારા ત્રણ સેઠ ને એથો તું. તો પછી બીજા બે વધીયાં કહાંથી?

કાલી—એક પોરી આવીને રહેલી.

બેજન—(મનમાં) અરેરે—નખોદ ગીયાએ આટો બાશીઓ! (મોટે ચાલો શેઠ આપુને હજુર તો—

એરથ—અરે ઉભો રહે. આય તો કંઈ ધનટરેસ્ટ્રીંગ મેટર છે. (કાલી) છોકરી કંહાથી આવી? તારો કંઈ શેઠ લગન કરી આવે ક?

કાલી—નારે, કાલે જાંજે એક પોરી થાકેલી આવેલી તેનું નામ તેહમીના.

બેજન—(મનમાં) સતીયાનાસ નખોદગીયાએ ભાંગરો વાતીઓ! (મોટે) ચાલોરે શેઠ એ ઉજળ સાથે કહાં માયું ફેડીયા કરોછ.

એરથ—સખર રે સખર. આય તો નવી વાત છે.

કાલી—હોવે છે નવી વાત છે. આયડું તો જવાન ને રૂપાણુ છે, કાલે જાંજે સત્રી ને ઓધની છાતે આવેલી ને ઉએ તેને ધરમહી લીધેલી ને હમણાખી ધરમહી રીએલી સે.

બેજન—(મનમાં) નખોદ ગીયો તો જે પુછેછ તેખી કહેછ ને જે નથી પુછતો તેખી કહેછ.

એરથ—છત્રી કેવી ઉતી, ઓધની કેવી ઉતી!

કાલી—છત્રી કાલી ઉતી ઓધની રાતી ઉતી ને છારી લીલી ઉતી.

બેજન—(મનમાં) હવે સારીને વરે એને કાણે પુછીયું તું! મુવોરે તું ખખરનો આપતો.

એરથ—તે છોકરી તારાં ઘેરમાં રહેવાની કે જવાની!

કાલી—કાણે જાણે છે, રીછે કે જાછે. એઉ મોટા છેઠ ઓધધ પંથરધ જાયછ. પણ નાહો છેઠ આવી આવી આંખો કહાર બધરાંએએ માહે નહિ આવુ એવું જે પાટીયું બાયણા પર માડેલું તેઓ ઉતારી પાયરં.

એરથ—(બેજનને) પુશાલીની ખખર છે, દીકરા બેજન, પટો મલ્યો.

બેજન—હાજી મલ્યો ખરો. (મનમાં) યુગળ જેવાએ બધું કહી દીધું, ગુલબાધને ચેતાવ્યા બેધસે.

કાલી—હું જતો છું છેઠ.

એરથ—હા જ, આવજે હં! મલતો રહેજે.

કોલી—કંઈ સાહેં પાણીનું મલછે કે !

એરથ—પરમ દહાડે માંરે વરસ છે તે આવજો હું તુને ખુશી કરશ.

બેજન—(મનમાં) ને પોતલી બાંધવા આણુનું પાતણી લેતો આવજો.

કોલી—અગાવતી કાની હવરાંબી ઉધારનોજ વાયદો કરતા છે.

બેજન—તે હવે પછીથી એમજ કરશે, તું જા, બરોસે રહેશે તો બુખે મરશે.

કોલી—ચાલ બાપું મને અવાઈં થાનુ છે. (કોલી જાય છે.)

એરથ—ઘેર બેઠાં બધી વિગત મલી ગઈ.

બેજન—પણ હવે તમે શું કરશો ?

એરથ—શું કરવું તેની બધી યુક્તી મારાં બેજનમાં રચાઈ રહી છે.

બેજન—(મનમાં) બેજનુંબી એવીજ યુક્તી રચવાની તાલીમ લઈ રહ્યું છે.

એરથ—હવે રસ્તો ખુલ્લો થયોજ.

બેજન—(મનમાં) રસ્તો પાછો બંધ કરતાં મને કહાં નથી આવરતું. ?

એરથ—પાછી હું એને સપાતામાં લેવશ.

બેજન—(મનમાં) ને પાછી હું એને બચાવશ.

એરથ—આખરે મારી આસા પાર પડશે.

બેજન—(મનમાં) છેલ્લે ખાસરોનો માર પડશે.

એરથ—ગમત કરશું, રમત કરશું.

બેજન—(મનમાં) પેટ ભરીને મેઠી જમશું.

એરથ—ચાલ આવ હવે ટુટેલી યુક્તીને સાંધી લઇએ.

બેજન—(મનમાં) ને પાપની ગઠડી માથે બાંધી લઇએ.

ગાયન ૧૦ થું.

એરથ—જોડ લે કરસ હું કેવી સફાઈ

દ્રાવશું જો કરશું પુરી ડગાઈ

આપશું ઉલછાપ બધાને

રે આપરે કરશું દરેક સાથ બુરાઈ

બેજન—ઢીકરા હમણાથી ના જા ઉંડનાઈ

કરશ તારી તો એવી દવાઈ

કાપશ એણું નાક તારું

આવશે બધેથી ખાસડાંઓ તું ખાઈ

(કારસ)

એરથ—ફંદ શીઠર આપરે તો કરશું ચીકાર
 બેજન—ખાશે તું મપારા બેસુમાર
 એરથ—ફરકાવશું આપરે બસ મોટરકાર
 બેજન—મોટરને બહલે થશે ગંધે સવાર
 એરથ—દીકરાજી, કરશું બસ મજાહ બીસ્યાર
 બેજન—બંદા તો મોકલવા જેલ છે તઈયાર
 એરથ—રાઘટ રોંગથી ઢાંગસોંગથી આપશું ઠાપ હજાર
 બેજન—મળશે તુંને જેલ-કાળાં પાણી સેહલ-તું કરશે ચાર.

SUPPORT INDIAN INDUSTRY.

ડગલા માટે

દેશમાંજ બનેલું હાથે વણેલું

મનપસંદ સીલક

તમને મલી શકે તો

શુ કામ બીજું કાપડ ખરીદા છો ?

અસલ બનાવનાર

કેમશરૂ સોરાબજી જોશી

માંદરોડ,

અને

તુરકીવાડ,

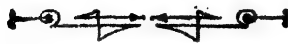
મુંબઈ.

મુંબઈ.

અંક ૨ નો.

દેખાય ૪ થો.

ડોઝંગ રૂમ.

(સોલી ને દોલી)

સોલી—દરરોજ સવારે છ વાગે જાગીને ચાહે ને વરે ને ટોસ ને વરે તોવાઇ જાઉં ને દોલી આંખ ચોળતો અવાચી ખાતો. ઉઠે ને ધીમે ધીમે ગોકળ ગાયની જડપે બધું બનાવી આપે, પણ આજે તો તું માનસે દિકરા દોલી, પેલી તેહમીના કઠી સકારેથી જાગેલી ને મારી આગલ ખલખલતી ચાહે ને તોસ ને બીસકીટ લાવીને મુકીને હું તો બેવડી લુખે ખાઇ ગીયો.

દોલી—ને મેં તો રાતના જમતી વખતે રમજમાં કહેલું કે મને ભાખરા ખાવાનો શોખ છે, ને આજે જોવુંછ તો ચાહે સાથે ભાખરા ! છોકરી ઘણી હુંશીયાર ને અંચલ છે હો, ને રાધનારીબી છે.

સોલી—પણ આપરા ઠરાવ મુજબ એને આપરાથી ઘેરમાં રાખી નહિ શકાશે.

દોલી—નહિજતો, ઘણું તો બે ચાર દાહાડા રાખશું.

સોલી—બીચારી લંગડાઇ લંગડાઇને ચાલેછ. કહેજે કે પગપર જખમ થયો છે.

[જલ આવે છે. અને હેલ્લા બોલ તે સાંભળે છે.]

જલ—પગપર જખમ પડ્યોછ ? તમે કેમ જાણીયું કે ઢોંગ નથી ? ખાતરી કેમ થઈ ?

દોલી—આવી છોકરી ઢોંગ કરે એમ હું માનું નહિ.

સોલી—આવી છોકરી જો ઢોંગ કરે તો ઢોંગ વગરની કાઠબી છોકરી હોયજ નહિ.

પ્લીઝ! એક મીનીટ થાઓ!

યા હ રા ખ ને

કે દેશી માલ માટે ખરચેલી દરેક પાઈ તમારા જાત ભાઈઓનાં
અને દેશખંડુઓના ગુજરાન માટે તમે આપો છો

મો જાં	રાણી, મહારાણીઓ,	અચાંચોના
ગંજફરાક,	તથા એરીસ્ટોક્રેટીકસો	ફ્રેસીસ
મફ્તર	પણ હુમારાજ માલને	શેરા, ટાઈઝ
વીગેરે	પેત્રોનેજ આપે છે. તમે	વો ગે રે
	પણ જરૂર ત્રાજ કરો.	

હુમારાં કારખાનાની બનેલી દરેક ચીજો ઈંગ્લીશ માલ
જેટલોજ ફોનીશમાં અને ભાવમાં ફીક્ષાયતે મળશે.

કા ત ર ક હો ઝી ચ રી
વર્ક સ,

વાડીઆજના આતશબહેરામનાં કંમ્પાઉન્ડમાં,
પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

પ્લીઝ નોટ:-પહેલા વરગના સોનાનાં ૭૭ ચાંદો મેળવી
હોઝીયરી વર્કસના હુનરમાં પહેલી પંકતી ધરાવનાર
હુમે પહેલાજ હીંદીવાન અને જરૂરથી ૭૫એ.

તેહેમીના.
“અગીચામાં લુલું પડેલું પંખેર”

કે. વાડીઆ,
હીરાના વેપારી,
ગ્રાંટરોડ. Ph. 42483

જાલ—પણ હવે તમારે કેહવું છે શું? આમ્મિ પીડા ને ઘેરમાંથી કાઢવીજ કે નથી કાઢવી?

દાહી—એનાથી આપરા ઘેરમાં રહેવાસેજ નહિ. બે ચાર દાહાગ્રમાં જવું પડશે.

સોહી—એનો પગ સાંજે થસે કે આપરે એને મોકલી દેશું.

જાલ—અરે પણ પગની દવા દારૂ સેવા સદનમાં જઘને કરીયા કરશે. આમ્મે તે કંઈ હોસ્પીટાલ છે કે લંગડા છુલાતું ધર્મ ખાતું છે?

સોહી—આય પારસીઓથી વસાયલું મકાન છે, તેથીજ ખીમાર છોકરી માટે હોસ્પીટાલ સમાન છે.

દાહી—આય છોકરીને રાખવાની આપરી ફરજ અવલ છે—કારણકે આપરાં બદનમાં કયાની લોહીની દખલ છે.

જાલ—(મનમાં) હવે આય ઉજબખોને કેમ સમજાવું? નથી મારાથી રહેવાતું, કે નથી જવાતું, જો જવું તો પપા મારી ઠેકડી મશકરી કરશે. રહેવું તો કરાવ તુટેછ. કરંખી કેમ? (તેહમીના આવે છે. લંગડાય છે.)

સોહી—એ છોકરીને હમના જવા દેવાયજ નહી.

જાલ—નોનસન્સ!

ગાયન ૧૧ મું.

જેહી—નોનસન્સ!

સોહી—(ખીજપાડી) નોનસન્સ!

તેહમી—મારેથી કેમ ચલાય મુર્ધ પગમાં પેન બહુ થાય.

દાહી—ચેડા ચંડાલ દુકતો આય

સોહી—ખેરવવાનો એને દીકરા શોધી કહાડ ઉપાય—નોનસન્સ.

તેહમી—મરે હસ્તેવું આવી જાય, જેમ મારો અવતાર આય.

સોહી—દાહી—આવો ધીરે ના શરમાવો, તેહમી માય.

તેહમી—એટીકેટવાલાને ગ્રસકુલ છે બેઉ આલડ—મેન આય

જેહી—યારો આવાં બધરાં જેમને દુન્યા ઘેલી થાય

સોહી—દાહી—કેવું બધરાંથી સોવધ જાય

જેહી—નોનસન્સ—નોનસન્સ.

(તેહમીના આવે છે. લંગડાય છે.)

તેહમી—સાહેબજી શેઠીયાઓ, ચાહે નાસ્તો કીધા ?

દાલી—આવ આવ માય, બેસી જા, એ થું લાવી !

તેહમી—ભાખરા લાવીછ.

સોલી—અરે પણ તું ચાલીયા ના કરની દીકરા, તારો પગ એક તો જખમી છે.

તેહમી—કંઈ નહિરેજી, એ તો હોય, હમુને ગરીબ માણસને એવા જખમ તો જમાર ત્યાર થાય.

દાલી—જેવું દીકરી, બરાબર પાટે બાંધીયોછ કે ?

સોલી—લાવની મનેશી દેખારની.

જાલ—(મનમાં) અરરર-તોખાહ તોખાહ, બધરીના પગને હાથ લગારછ.
ઉહ-ઉહ-ઉહ.

તેહમી—(પાટો છોડીને) જોવનીજી. હવે તો બે ત્રણ દાહાડામાં રજા આવી જશે.

[સોલી દાલી પુરશીપર બેસેછે અને એક બીજી પુરશીપર પગ મુકીને તેહમી જખમ દેખાડેછે. જાલ પાછળ ઉભો રહીને ટીંચાધને જોયછે.]

જાલ—(મનમાં) હા, હા, ખરેખર જખમ થયોછ. ગરીબ બીચારી ! ચાલતાં થણું કુખ થતું હોશે જો, પણ એનાથી અંહી રહેવાય નહિ. એને અંહી રાખી શકાય નહિ.

સોલી—જો દીકરી તેહમી, તારો આવો પગ છે, તે હમનાં અંહીથી જતી ના, બે દહાડા રહીને પગ સાજો થાય ને જજે.

તેહમી—તમારી મહેરબાનીનો એટલો બધો ગેર લાભ કેમ લેવું ?

દાલી—અરે એમાં ગેર લાભ શાનો ! ઉલટો હમોને તો લાભ થયો.

સોલી—હમુને તો ઉલટો ફાયદોજ થયો.

[જાલ બીજવધને બંને ને બાળુએ બેંચે છે.]

જાલ—(ચીરડાધને) શુ લાભ થયો જરા સમજવશો !

સોલી—પહેલો લાભ એ કે રાતે સાથે બધા જમીયા તો બે છુક વધારે ખવાયા.

દાદી—બીજે લાભ એ કે એને જમી રહ્યા પછી ગાયું વળરીયું
તે જીવ ખુશ ખુશ થઇ ગીયો.

સોલી—ત્રીજે લાભ એ કે સવારે મદારત કીધી.

દાદી—ને ચોથો ને સહથી મોટામાં મોટો લાભ એ થયો કે એક
છોકરીને લાચાર નીરાધાર હાલતમાં મદદ કરીને જીવરનો
સંતોષ મેલ્યો.

જલ—ફોડો તમારૂં માયું, નહિ સમજો ત્યારે શું કરું?

[સોલી અને દાદી પાછા તેહમી આગલ
જાયછે.]

સોલી—દીકરી તું ઓસકાતી ના. સરમાતી ના, ખેસ, ઘેર તારુંજ
સમજજો ને બે ચાર દહાડા રહેજો.

તેહમી—પણુ જોવનીજી. હું અહીં બે ચાર દહાડા રહેવું તો કપડાં
ચપડાં વગર મને અરચન થાય, જોવાની આય તમારી જીની
સપાટ મેં પેહેરીજી તે.

દાદી—કાંય? જીની સપાટ કાંય પેહેડી? મને કહ્યું કાંય નહિ?
નવી મખમલની સપાટ મંગાવી આપતે.

સોલી—તું સલીપર પેહરસે દીકરી? સલીપર લાવી આપુ?

તેહમી—તમુને તકલીફ આપવા મને નથી ગમતી.

દાદી—તકલીફ નથી. અમુને તો ઓર મજા લાગેજી, હમણા જીવુંજી
ને તારે વરે સાડી બડીયાન બધું લઈ આવુજી.

સોલી—ને હુંબી આય દોરયો ને કપડા ને, તુવાલ ને રમાલ ને મોળાં
હાથમાંલઇને પલકમાં આવુજી. તુ રહેશે એટલે મારો જીવખુશ ખુશ.

દાદી—હારે દોસ્ત ખુશ ખુશ.

તેહમી—રહેવું તો ખરી પણુ જલલાઇને વાંધા હોશે.

જલ—(મનમાં) હું શુ કામ બદનામી લેવું [મોટ] રેહો ગમે
તો બે ત્રણ દાહાડા (મનમાં) એ રહેશે તો દોરાબજી સોરાબજી
ને સોવાઈ જશે. ને મનેબી મકુજો-મનેબી-ફીક લાગશે.

દાદી—લે તાહરે અમે જઇયેજી. અરધા કલાકમાં તો કપડા લઇને
આવી લાગશું, ચાલ બેરાદર સોલ.

સોલી—ચાલ ખેરાદર દોલ, કપડાં પેહડીને દોડી પુગ્યે.

(સોલી દોલી જાયછે.)

તેહમી—(જાલને) લેવોનીજી. આય મેં મારા હાથે ભાખરા ખનાવીયાજી.

તે ખાવોનીજી, હું ધારંજી કે તમુને ચમરો.

જાલ—ઠંકયુ-મુકો અંહી (મનમાં) હવે એને અંહીથી કેમ ખેરવું?

હું કેમ ખરું? મારો જીવ તો ઉચ્છલ પાહલ ચાયજી!

તેહમી—ઓ મારા આપરે-અરરરર!

જાલ—શુ છે? શું છે?

તેહમી—મારો પમ દુખી આયો-ઓ કેમ કરું?

જાલ—ખેસી જાવ, ખેસી જાવો, કાચ ઉપર ખેસી જાવો,

[જાલ તેહમીને ઉચ્છાદીને કાચ ઉપર ખેસાડે છે.]

તેહમી—ઠંકયું, ધણી મેહરખાની થઈ.

જાલ—(મનમાં) મારા હાથડાંમાં ને છાટીમાં કંઈ ઉભાઈ આયુજી હવે મારે અહીં થોભવું જોઈએ નહિ. (મોટે) હું હમનાં આયુજી, જરા ખેસજો.

(જાલ જાયછે.)

તેહમી—કેવો ખીયારો ભોલો ભલો જવાન છે, પણ મગજમાં કેવો ખોટો ધખારો છે. કાલીએ ને ભાણુકીએ બધી વાત કેહી તે પરથી એ કુંવારા મંડલનું બધું જાણ્યું. મુવું હરવુખી આવેજી, ને એ લોકની દયાખી આવેજી. પણ હું એખલી છેવું, સંજોગ કેવો નઠારો છે. હું કુમારી છું ને એખી કુમારો છે.

(ઐરચ અને ખેજન આવેજી.)

ઐરચ—સાહેબજી, બાપ સાહેબ, તેહમીનાજી સાહેબજી.

તેહમી—તમે, તમે અહીં આયા?

ઐરચ—તમુને સોધતો સોધતો અહીં આયો. કુંવારા વચે રહેવાથી તારી આખર વધેજી કે?

તેહમી—એ લોક કુમારો છે પણ આખરદાર છે.

બેજન—(મનમાં) ને મારો શેઠ આખરેના બંડાર છે.

એરથ—હું આખરે ને ઇજતની વાત કરવા નથી આવ્યો.

તેહમી—આખરે ને ઇજત તું સમજતો નહિ તો તેની વાત કરેજ શાનો? તું અહીં આવીને શું કહેવા માંગેછ?

એરથ—તુને અહિંથી લઇ જવા આયોજ.

તેહમી—હું આવવાની નથી, હું અહિંજ રહેવશ.

એરથ—હું તુંને અહિં નહિ રહેવા દેવસ.

તેહમી—હું નહિ આવસ તો?

એરથ—તુને જખરજસ્થી લઇ જવશ—મારી માંગણી કબુલ કરાવશ.

તેહમી—તારી માંગણી? એ તારી હલકી રીત છે.

એરથ—મારી તકરાર તેજ મારી જીત છે!

બેજન—(મનમાં) માથું ફેડવા સામેની બીતછે.

તેહમી—તારો શું હક છે, તારો શું આધાર છે.

એરથ—સત્તાનો સેવક સરદાર છે.

બેજન—(મનમાં) ને ગધેડું ભારખરદાર છે.

તેહમી—સત્તા તુંને મક્કી હોશે તારા પાપથી.

એરથ—હવાલો તારો મલ્થોછ તારા પાપથી.

બેજન—(મનમાં) ઝેરી દંખ મલસે, આએ કાલા સાંપથી.

તેહમી—અફસોસ છે, કે મેં એક જણને આપેલો કોલ તોડી શકતી નથી, ને તેથીજ તારું ખોતાઈ ખુલ્લું કરી શકતી નથી.

બેજન—(મનમાં) શાખાશ યાદીનદાર છોકરી છે!

એરથ—હું કંઈ સાંભલવા માંગતો નથી. યસ મારી નેમ હું પાર પાડવા માંગુછ, તુંને મદદ કોણ કરશે?

તેહમી—કોણ જાણે? પણ એટલું તો ખરું કે નેકી જો, મારાં દીલમાં મેં પાલી છે, તો તેનો નીગાહખાન ખુદા જેવો વાલી છે!

બદી બદફેલી સઉ કંગાલ રદ થસે,

ચોર ચંડાલની ચાર ચુંગાલ રદ થસે.

એરથ—તું સુજી સમજીને મારી સાથે નથી આવતી?

તેહમી—નહિ, નહિ નથી આવતી, મારી નેકી નીતીને દાખ લગાવા નથી દેવાની, જીંદગી બરની નાલેશી નથી ભેવાની!

(જાલ ધસી આવે છે.)

જાલ—શું છે? એ ખડખડ શું છે?

તેહમી—મને ખ્યાલો જાલભાઈ મને ખ્યાલો.

જાલ—ધભરાવો ના, બેસો.

એજન—(એરચને) લાંબી ટુકી ના કરતા, પોરીયો ઝતુની છે તે થોભરું રંગી નાખશે.

એરચ—(જાલને) તમે કોણુ છેવો ?

જાલ—વાહ? મારા ઘેરમાં આવીને મનેજ પુછોછ કે કોણુ છેવો ? હું પુછુછ કે તમે કોણુ છેવ ?

એરચ—મારું નામ, એરચશાહ હીરજીભાઈ મુનશી છે.

જાલ—હીક, મારું નામ જાલભાઈ જમુજી જાલનેવાલા છે.

એરચ—ઓહો, જમુજીશહેને હું બરાબર ઓરખુછ, એવણુ મારા દોસ્ત થાયછ.

એજન—(મનમાં) દોસ્તતો એવા કે સલામ કરવામાંથી શરમ સમજે.

જાલ—પણ તમે અંહી આયા શું કામ? તમે માંગોછ શું?

એરચ—આએ તેહમીના બાઈને મારી સાથે લઈ જવા માંગુછ.

તેહમી—પણ હું જવા નથી માંગતી.

જાલ—સાલધ્યું કે? એવણુ તમારી સાથે આવવા રાજી નથી, બીજું કંઈ સાંભલવુછ?

એરચ—અરે પણ બાપુ દુર ઉભો રહીને વાત કરતી—એમ આંગપર શું આવેછ?

એજન—(એરચને) સંભાળજો બત્રીશીની ખરાબી થઈ જશે. એને તો હાથની મુકડીથી વાલી મુકીછ.

એરચ—એ બાઈને લઈ જવાનો મને હક છે; તમે વચે ના પડો.

જાલ—હક? શાનો હક? કોણુ હક આપ્યો?

એરચ—એના બાપે મરતી વખતે મારાં સ્વાધીનમાં એને આપીછ, આએ મારો નોકર છે, પુછી જોવો, એ શાક્ષી છે.

એજન—ખરી વાત છે સાહેબ. (મનમાં) ચીકીવાનો બોદ્યો ને ગંદરીવાલાએ શાક્ષી આપી.

તેહુમી—પણ મારે એવણુ સાથે નથી જવું. મને ધારતી લાગેછ
મને ખીક લાગેછ, મને એ હેરાન કરશે.

એરચ—પણ હું તુંને કાંય હેરાન કર! મારી ધારણા તો ધણી
સારી છે.

એજન—હા સાહેબ, હમેશાં એવન ધણી સારી ધારણા રાખેછ. (મનમાં)
ફક્ત સાત વરસ કાલાપાણીએ જવાનોજ સોદો કીધાછ!

જાલ—તમારી ધારણા શું છે તે ખુલાસરથી બોલો!

એરચ—પણ ધસીધસી આંગપરજ આવોછ તે શું બોલું?

એજન—(એરચને) સંભાલજે બાપુ, એક મુકડી મારસે તો જાતીતું
પાટીયું બેસારી દેશે.

જાલ—બોલો, બોલો, જલદી બોલો એમ હીચકારા ખીકન ના બનો

એરચ—મારી એજ ધારણા છે કે એને લઇ જવી ને મારી પોતાની
ધણીયાની બનાવવી.

જાલ—ધણીયાની?

તેહુમી—ધણીયાની?

એજન—ખરેખર ધણીયાની.

એરચ—(એજનને) ચપી મરની, તું શાનો વચ્ચે ડોહવાઇ મરેછ?

જાલ—જો એવી તમારી ધારના હોય તો મારે વચ્ચે આવવુ નથી.

પણ એ બાઇની મરજી પણ જાણવી જોઇએ.

તેહુમી—હું નાચાર છુ, નીરાધાર છું, મારી મરજી તો અરે-અરે-
શું કહેવુ?

જાલ—અચકાવ ના, ધભરાવ ના; તમારી મરજી નહિ હોય તો નહિ.

એરચ—હું જલ્લી નેમ રાખુછ ને વલી મારો સાચુત દાવો છે.

એજન—(મનમાં) પાક પવીત્ર સાધુ બાવો છે.

તેહુમી—મને વિચાર કરવાનો ટાઇમ આપો, હું એકા એક કેમ કહેવુ?
થોડા વખત આપો તો મહેરબાની.

જાલ—અલબત્તાં વિચાર કરવાનો તો ટાઇમ બાઇને આપવાજ જોઇશે.

ભવની પાલ બાંધવાની છે માટે શાંતપણે વિચાર કરવો

જોઇએ.

એરચ—(એજનને) શું વિચાર? હવે બાજી કેમ રમવી?

બેજન—(મનમાં) ખાટા પાસા ફેંકસે તો બાજી જતાયે. હાજ
કહેવો, નહિ તો આમ પેરીયો ઉંચકીને ફેંકી દેશે તો હાડકા
પાસરાંનો ખુરડો થઈ જસે !

એરથ—ડીક છે, કયુલ થાવુંછ. આજથી બરાબર આંક દાહરે હું અહી
આવસ ને એ બાઇનો જવાબ માંમસ.

તેહમી—મારે એ સરત કયુલ છે.

બલ—ડીક છે. હવે વાત પુરી થઇ, જવો, સીધારો, બહાર જવાનોરસો પેલો.

એરથ—આંક દહાડામાં કંઈ ને કંઈ નવું જીવું થઇ જસે.

બેજન—(મનમાં) હમના પીતલ છે તે પછી સુવું થઈ જસે.

બલ—સાહેબજી. હવે તમને અંહી થોભવાની જરૂર નથી.

બેજન—(એરથને) ચાલો શેઠ. હવે તો એને બે હાથની મુક્કી વાલીછ.

એરથ—સાહેબજી. (એરથ અને બેજન જાયછ.)

તેહમી—કેવી મહેરબાની કીધી, આજે તમે ખરેખરા મુરખીજીની ગરજ સારી.

બલ—તમોને બચાવવાની મેં મારી ફરજ વિચારી. બેસો, તમારો
પગ દુખતો હોસે, તમે ઉભા ના રહેવો, જાજ હીલચાલ ના
કરો. (મનમાં) બીચારી ને લીધે મારો જીવ બળી જાયછ !

[સોલી ને દોલી ગાતા આવેછે. સોલી એક
મોટો કરંડીયો ભરી કપડા લાવેછે.
અને દોલી એક મોટી ચુણપાંટ ભરીને
કપડાં લાવેછે.]

ગાયન ૧૨ મું.

સોલી દોલી—આયારે આયા વસાવીને આયા

જુચી માયને વાગો વસાવીને લાયા

દોલી—પારીછ ધાડીઓએ હરતાળ બાવા

‘હારીસ’ માં બધો સામાન ધસરી લાયા.

બલ—[હસીને] એ તમે બેઉ જણા ધસરી ધસરીને શું લાયા !

સોલી—આમ મારી જુચી માયને વરે સાડી બલાઉજ બુટ મેજવં
સહિ લઇ આયો.

દોલી—હું બી આમ મારી દીકરીને વરે ઘેરમાં પેરવાના ને બહાર
જવાના કપડાંના વાસા વસાવી લાયો.

Rustom Medora & Co.

243, Bazar Gate Street, Fort,

BOMBAY.

**Insurance Brokers,
(LIFE, FIRE & MOTOR Ins.)
Rent-Farmers,
Book-right Purchasers,
Advertising Agents,
Estate, Mortgage
&
Commission Agents.**

(છાંગીનો, આગનો તેમજ
ભાઈજોનો વીંછો ધરખમ
કુપનીઓમાં ઉતરાવી આપીશું)
ખીલડીંગો કન્ટ્રાક્ટથી ભાડે
રાખનારાઓ ચોપડીઓ છપાવી,
પ્રસીધ કરી અને વેચનારાઓ,
એસ્ટેટ, માર્ગેજ, વીગેજેનું
કામ કરનારાઓ તથા
કુમીશન એજન્ટો.

इस्तम मेडोरानी कुंपनी

૨૪૩ બજારગેટ સ્ટ્રીટ, ઘડીઆળ આગળ,
કોટ, મુંબઈ.

[illegible]

“કુવારાં મંડળ”ની ચોપડીઓની છુટક તેમજ જથાજાંઘ
નકલો હમારી ઓફીસમાંથી મળશે.

એમ. ડો. મેહતાના પ્રેસ માટે

અમારો અભીપ્રાય.

આ ચોપડીઓ ઉપલા પ્રેસના જોદીઆ મલેદો (મીં માણેકશા દાદાભાઈ મેહતા, તથા મીં મેહરજીભાઈ દાદાભાઈ મેહતાની,) અહંમ કાળજી ને જાતી દેખરેખ હેઠળ અત્યંત ખત, જહેમત અને ફત્તેહ કાળજીથી તુક વખતના અરસમાં છાપી આપી છે, તે માટે હું આ ભાઈઓનો ‘ધી ઓરીએન્ટ એમેચયુઅર્સ’ જીરાદરો તરફથી, ખરાં દીલથી આભાર માનું છું અને દરેક ભાઈઓએ આ પ્રેસને જરૂર હિ-તેજન આપવાની ખાસ ભલામણ કરે છું.

લીં શુભેચ્છક મેવક,

રસ્તમ મેટારા.

રસ્તમ ખાગ,

વીક્ટોરીઆ રોડ,

ભાયખલા, મુંબઈ

સોહી—સાચુ 'લવંડર' ને માળાં ને રૂમાલ

ગાદશને ચારસાને તકીઆને તુવાલ.

દોહી—વેલવેટના ગારા ને જોરજોતની સારી

દીલીની કોરખી લાયાચ દીકરી મારી.

જલ—[હસીને] વાહરે ઠીક કીધું. મીસ તહેમીના હવે તમને બધી
સગવડ થઇ રહેશે.

સોહી—દીકરા દોહી, આય રંગ તો તદન જુદો છે !

દોહી—હારે ખેટા સોહી, હવે તો જલબધખી હરતા રમતા થઇ
ગીયા.

સોહી—પણ જો ર જો, ચેંગો પેંગો થઇને વાત કેવી કરેછ. રડતો
ચનાવાલો જવો ઉતો તે બોલતો પોપટ થઇ ગીયો.

તેહમી—તમે ખેડ સાહેબો ને મારે લીધે કેટલા બધા પધસા ખરચવા
પડ્યા હોસે.

સોહી—તેમાં શુ વાધ મારીયો? એટલા પધસા તારીપરથી ઓવારી
નાખ્યા.

દોહી—તું બે ચાર દાહાડા અંદિ રેહશે તેટલાં દરરોજ નવા નવા
કપડાં પેરીયા કરજે.

સોહી—તે જોઇને હમારો જીવખી ખુશ ખુશ થઇ જસે.

જલ—ખીરાદરો—મીસ તેહમીના બે ચાર દાહાડા રેહવાના નથી.

સોહી—કાંય, કાંય, વરી એમ શુ કરેછ જો ?

જલ—એવન અહી ઓછામાં ઓછા આંઠ દાહાડા રેહશે.

સોહી—ઓટ તારી? એમ ?

દોહી—ઓ મારા બાપ, બાજી ઉભતઈ ગઇ.

સોહી—સોમવારને શુભ દારે દીલીની સારી,
સાથે પેરજો વેલવેટની રૂલીપર મારી.

દોહી—પોપટીઆ પેટીકોઠ ને રંગીન આય સારી,
પેરજો મંગલવારે પકુ સોજા વારી.

સોહી—બુધવારે પીયર્સ સોપે માનું તું ધોજે
જંપરે સોજું પેરી આરસીઆં જોજે.

હાલી—બેસપતવારે તું કુલડૂસ કરજે
વેલવેટની સારીમાં શેઠાની થઈ ફરજે.

સોલી—શુકરવારે સારી થઈ તો ફરવા લઈ જઈશું,
આતવારે તાજ મહાલમાં ઢીનર બી લઈશું.

હાલી—ખાશી ના મર એને નહી લઈ જવાય,
મંડલનો કાયદો કોઈ દારો નહી તોરાય.

સોલી—માંડીવાર તારે બસ દીકરા એ વીચાર,
કરશું ખાધ પીને મજાહુ ઘેરમાં ચીકાર.

જાલ—ખરી વાત મારે તમારી આગળ કહેવીજ જોઈયે. તમારી
ગેરહાજરીમાં અંહી શું બન્યું તે હું તમને કહીને સમજાવું.
એસો, મીસ તહેમીના તમે અંહી એસો.

સોલી—પોરીયો તો પોતાની પાસે એસાડેછ.

હાલી—દુકતો તો નવો રંગ દેખાડેછ !

[બધા એસેછે. જાલ તહેમીની બધી
વાત કહેવા માંગેછે.

ઇલેક્ટ્રીક રીપેરેશન માટે કોણને કનસલ્ટ કરશો ?

ઇલેક્ટ્રીક ને લગતો સામાન સારો
સસ્તો ક્યાંથી ખરીદશો ?

એબ્સ્ટર ઇલેક્ટ્રીક કંપની.

૪૮ નાનાભાઈ લેન,
ઑફ હોર્નબી રોડ,
કોટ, મુંબાઈ.

હુરોનઝાલી મેનશન
લેમીંગટન રોડ,
મુંબાઈ.

અંક ૨ જો.

દેખાવ પ મો.

એક રસ્તો.

(એરચ અને બેજન વાત કરતા આવે છે
શુભાં દુરથી છુપઇ ને સાંભળે છે.)

એરચ--મને તો વાત બધી વાંધા બરેલી લાગેછ. આય કુમારાઓનું
ઘર છે પણ પેલો પોરીયો લાંબો વખત કુમારો રહે એવું
મને લાગતું નથી. તારું શું મત ?

બેજન--મારું એવું મત છે કે જેવા તમે નેકીના નમુના છેવ અને
ખુબીના ખાવંદ છેવ, તેવા કંઇ બધા હોય નહિ. આય
નલભાઈ બદ નજરના હોય એમ હું માનું નહિ.

એરચ--પણ એ નલ જો તહેમીના સાથે પરણવા માંગશે, તો ?

બેજન--તો તમે રખડી જવાના, બીજું શું ! (મનમાં) તમોને
રખડપટ્ટી આપવાને સેવકતો હાજર છે.

એરચ--કાઠખી જોખમ માથે લેવો જોઇતો નથી, એ છોકરી જો
નલ સાથે બીજા આઠ દાહાડા રહે તો બનવા જોગ છે કે
એક બીજા તરફ દીલસોજી ને પ્રીત વધે.

બેજન--તદનજ બનવા જોગ છે. (મનમાં) ખુદા કરે ન તેમ થાય
ને તું પુરો રખડી જાય.

એરચ--મેં એનીબી ગોઠવણ મારાં બેજનમાં રચી મુકીછ.

બેજન--[મનમાં] નખોદ ગીયું એનું બેજન છે કે પ્રપંચ રચવાની
ફેક્ટરી છે ! [મોટે] ત્યારે તો તે ગોઠવણ મુજબ કામ લઇએ.

એરચ--મેં પેલા કાલીને હાથમાં લીધોછ. ને તેનાથી બધી વાત
નળી લીધીછ.

બેજન--[મનમાં] કાલી મરેરે પહેલી રાતે, એ સતીયાનાસનો
ગીયો તો તરાપો દુખારતોજ જાયછ !

એરચ--તહેમી દરરોજ રાતે જમવા પછી એખલી બાગમાં બેસેછ
ને પછી બંગલામાં જમને ઉંઘ જાયછ.

બેજન—એ તમને કાલીએ કહેલું હોસે.

એરથ—હાં! હા, કેઇ જગાએ બેસેછ. કીયા બાજત પર બેસેછ કેમ બેસેછ ને આસપાસ બધું શુ છે તે સઉ કાલીએ મને કહ્યું.

બેજન—[મનમાં] નખોદ ગીયાએ નકશોખી પાડીને દેખાડીઓ હોસે કે કેમ?

એરથ—વરી તેહેમી બેસેછ ત્યારે આવર કાટ કેમ પેહરીને બેસેછ તેમી કાલીએ મને કહ્યું.

બેજન—(મનમાં) એરથનુ માથુ પ્રપંચની ફેકટરી છે ને કાલીનુ દાચું આટા બાફવાનુ કારખાનું છે.

એરથ—હવે કાલે રાતે આપરે શુપચુપ બાગમાં દાખલ થઇશું ને હરસે ચોરની માફક જઇશુ.

બેજન—એવાં કામ તો આપરે ઘણી વખત કીધાંછ! એટલે મુશકેલી પડવાની નથી.

એરથ—પછી એ છોકરીનું મોહકું દાખી દેશું ને ઉપાડી જઇશું ને આપરે ઘેરે જઇ એને કેદ કરશુ, તાબે થવાની ફરજ પાડશુ.

બેજન—બરાબર, ગોઠવણ તો નમુનેદાર છે. (મનમાં) ઉલથાપ આપવાને સેવકખી તઇયાર છે.

એરથ—પણ તેહેમી એમ બોલી કે એક જનને એને કાલ આપીયોછ તે તોડતી નથી, ને માફં ખોતાફં ખોલતી નથી તે શું? એને કાલ કાણુને આપ્યો હોશે?

બેજન—હું તો ધાફંછ કે બીચારીથી ઘબરાતમાં શું ખોલતાં શું ખોલાઇ ગીયુંછ, બાકી કાલ આપે કાણુને!

એરથ—એમજ, એમજ, હું ખી એમજ ધાફંછ.

બેજન—(મનમાં) તું એમ ધારેછ તેમાંજ દીક છે.

એરથ—આપરે એટલું કામ પાર પડી જાય તો પછી જાલ હાથ ચોલતે રહી જાય.

બેજન—હારે હારે એમજ થવાનું. (મનમાં) તાફં કામ અટકી જાય તો એ બેઉ નું જોડું સંધાય.

એરથ—આપરે હવે કાલ રાતની બધી ગોઠવણ કરી લઇએ. એ છોકરીને હાથ કફ તેજ હું ખરો માટીડા.

બેજન—(મનમાં) ને નહિ તો હજમરો.

(બંને જાય છે. ગુલાં બહાર આવે છે.)

ગુલાં—શું એને સુજ પડતું હોશે ? કાંય એવી નીચ હલકી દીવાનતથી પોતાની છાંદગી અને જવાની બરબાદ કરતો હોસે !

પણ હું પાછી કેશેશ કરશ, ફરીને એ છોકરીને સાચુત અચાવશ, ઉલથાપથી ફરી એને હંફાવસ. બદી ને નેકીના જોરે દબાવસ, તુંદ એનું માંથું નીચે નમાવસ, ભણી જો મકસદ મુંજ દીલમાં ધારી, તો જરૂર મલશે મુંજને હકની વારી.

ગાયન ૧૩ મું.

ગુલાં--સાંભળ બહેની, સ્થાની કહું એક વાત,
લેજો મનમાં ધારી.

પરણવું તો છે કુદરતને હાથ,
એવું લેજો વિચારી.

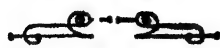
માતી મળે જો કે ભલા કે ભૂંદા
તોળી તેને તમે ગણી લો ખુદા
તેજ છે સતીની રીત એ સાચી
સીધાં ચાલો તેની સાથ, બહેની
લેજો હૈત વધારી—

ઘણીનું આંસું જો પડે ત્યાં તમે તમારું લોહી આપજો
પ્યારથી બોલાવી, હૈયે સમાવી.

મન હરી લેજો, સુખ તેને દેજો
તો પછી તમને બંને જહાંનમાં,
મળશે સુખ અપાર, બહેની
ખુદા આપશે ચારી—

અંક ૨ જો.

દ્રાવ ૬ થો.

કુંવારા મંડળનો અગીચા.

(તેહમીના એક બાજુ પર બેઠી છે.)

તેહમી—એ ખીચારી ભલી બાધ કાણ હોશે ! એરચના ઘેરમાંથી મને એને ને બેજને બચાવી ને વલી હમણાખી મને બચાવવાનીજ ગોઠવણ કરી ગઈ. જાલની આગલ એરચની બધી બદમાસીની વાત કેહી દેવાને હું એટલી આતુર છું, પણ એ ભલી બાધએ મારી પાસેથી કથુલાત લીધીજ કે હમના કાંઈજ કહેવું નહિ તેથી ચુપ રહેવું પડેજ.

(ભાણુકી આવે છે.)

ભાણુકી—બાધ તમે આજે મુને બોલાવી તે તમે એખલાં બેછતાં ખીંતા છેવટે !

તેહમી—એ જણાં હોધએ તો વાતમાં વખત સોવધ જાચ કરીને બોલાવી.

ભાણુકી—હોવે હોવે, ને ઠંડીખી મજની પડતી છે.

તેહમી—તેથી તો હું ઓવરકોટ પહેકુજ ને માંથાપર સોલ ઓંકુજ.

ભાણુકી—આપને તો નીહ કોવર-કોટ છમજીએ કે ની જાલ દોજલા છમજીએ.

તેહમી—તુંખી ઓવરકોટ પેહેરે તો મજની લાગે. લે પહેડ. જોવું કેવી લાગેજ.

ભાણુકી—મુને છરમ લાગતી છે. મારી જાતવાલા જાને તો મજકેરી કરીને મારી લાખે.

તેહમી—તારી જાતવાલા કાંહા જોવા આવવાના છે ? લે પેહડ. મારા સમ. મારી મરજ થાયજ.

(તેહમી ભાણુકીને ઓવરકોટ પહેડાવે છે, અને તેણીના માંથાપર શોલ લપેટે છે.)

ભાણુકી—હવે હું કેવી લાગુજ !

તેહમી—અરે વાહરે તારો ભપકો ! તારો કોલી જોય તો ખુશ ખુશ થઈ જાય જાણે રાજની રાંણી !

ભાણુકી--છારી લાગુ કે બાધ - મછકેરી કરે ! વાંદરાને કછળી ટોપી પેહરાવી હોય તેવું તો નથી લાગતું !

તેહમી--નહિ-નહિ ઘણી મજેની લાગેજ. એસ જોડે, વાહ ઘણી મજેની લાગેજ !

(સીપતીનો અવાજ સંભલાયછે.)

તેહમી--(ચોંકીને) આવી પુગા, એક આવી પુગા.

(ભાણુકીને) તું એસ હં, હું એ ચાર ચંબેલી તોરી લાવુજ.
(તેહમી જાયછે.)

ભાણુકી--હઉએ, જલદી આવજો. હું જાંગલી બની ને મારો કોલી જાંગલો બનછે. ને પસી ગામ જઇયું તો બધા વીજાર કરછે કે આય છુધરેલા આવવા.

(પાછલથી બેજન ને એરચ આવે છે
ને ભાણુકીના મોહડાંપર શોલ લપેટી લે છે.)

એરચ--ઉંચક, ઉંચક જલદી કર હું તુને મહા આપું.

બેજન--પણ શેઠ, આય તો કોઇ જબરજસ્ત બધું છે. તેહમીના તો હલકી પુલ જેવી ને આય તો ધીમચાં જેવું ભારી નગારું છે.

એરચ--ખરેખર જો, એમ કેમ ? કંઈ ગોંટાલોતો નથી, એનું મોહરું ઉધારીને જોતો ખરો.

(બેજન ભાણુકીનું મોહડું ઉંધાડેછે.

એકે ભડકે છે. ભાણુકી ચીસ પાડે છે.)

ભાણુકી--હોધરે મારી માય ? કોઇ આવોરે ! ધાડપાડુ આવવા રે ?

એરચ--નાસ, બેજન નાસ, એમથી આવ.

(એક તરફથી નાસેછે જ્યાંથી સોલી દાખલ થાયછે.)

સોલી--શું છે ! શું છે ? ધાડ પાડુ કાંઈથી આવ્યો !

(એરચ ને બેજન બીજી તરફ દોડે છે
જ્યાંથી દોલી દાખલ થાયછે.)

દોલી--એ ચીસ કોણે પાડી ! એ થયું શું !

(એરચ અને બેજન ત્રીજી તરફ નાસે છે
જ્યાંથી જલ આવે છે. તેના હાથમાં
ફાણુસ છે.)

જલ—સખર, સખર, ફાણુ છેઓ ? તમે ઉભા રહેો.

(એરચને બેજન ઉભા રહે છે.)

લાણુકી—આય ઘોઘી લાયખા મને પકરીને લઈ જવા માંગતાતા.

બેજન—અરે નહિરે, તુતો હમારી માય જેવી છે. તુને કયકી જવા
નહિ માંગતાતા. હમે તો કોઈ બીજને—

એરચ—અરે ચપરે ચપ, તુ શું બકી મરેછ ?

દાલી—પણુ તમે બેઉ જના હમારા બાગમાં આયા શું કામ !

સોલી—ને વરી તમે રાત પરી આયા, એ શુ !

જલ—ને આય બધરીને હેરાન કરોછ ?

એરચ—જેવની સેઠ વાત બધી એમ છે કે હમે બેઉ અંહીથી હમના
કેની જરા તેમ જતાતા.

બેજન—હાજી—અમે નાટક જેવા જતાતા. (મનમાં) ને ફારસ થઇ
ગીઓ.

સોલી—પણુ બાગમાં થઇને નાટકમાં જવાનો રસ્તો નહિ હોય ?

દાલી—ને જુલા પડો તેવા તમે ગાવડી ગમાર ગધેડા તો નહિજ
હોવો.

એરચ—શું કામ સાહેબ હમુને એલફેલ બોલોછ ?

જલ—બોલવાની વાત નથી. ઠોકવાની વાત છે. અમારા કંમપાઉન્ડમાં
છુપેથી આવે તે પાસરાં સલામત લઇને બહાર નહિ જાય.

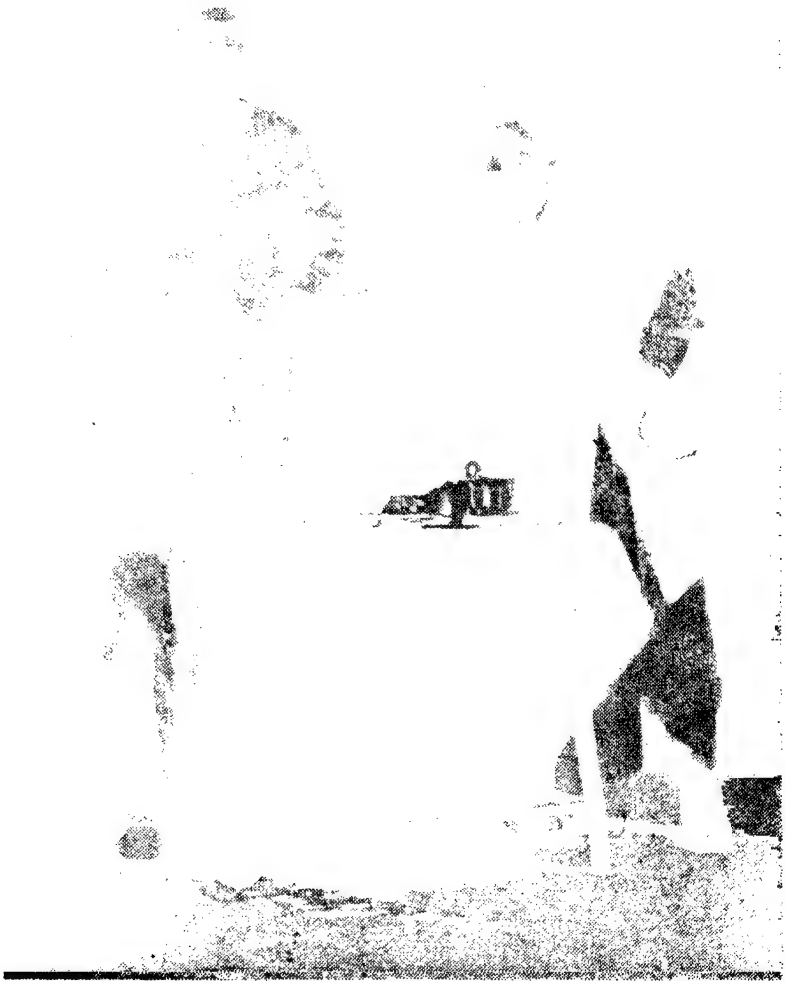
બેજન—(મનમાં) છાતીપર પલાસ્તર બીલીસ્ટર મારવાનો વખત
આયો રે, મારા બાપ ! (એરચને) અરે કંઈ ઉલગજરડી દેખારોની,
બેજનની ફેક્ટરીમાંથી કંઈ નવું પ્રપંચ કાઢોની.

એરચ—મારી વાત સાંજલો સાહેબ, અમે અંહીથી જતાતા તેટલાં
મોઢરા ને ચંપેલીનો ખુશબોદાર સોરમ અમુને આયો.

સોલી—તમારાં નાખ ઘણા તેજદાર હોસે.

દાલી—ને સોરમ લેવાની સક્તી ઉંદરના જેવી હોસે.

જલ—બોલવા દેવ, એનો ખુલાસો શાજળવા દેવો, પછી ?

અરજોર અને કુર્ગાશંકર.
“દસ્તાવેજનો ગોંટાળો”

કે. વાડીઆ,
હીરાના વેપારી,
મોંટરોડ. Ph. 42483

બાનુઓ ! ગૃહસ્થો !!

ઓફીસરો !!!

તમારા સવજાના લાભનુંજ છે,

જરા વાંચશોજી.

બાનુઓ :—કોઈ પણ મતના રંગનાં સોનનાં ડેનીસન કેપ પેપરો, ગમ પેપર, વાયર વીગેરે પ્રેક્ષા યનાયવાના સામગ્રીઓ હમારે ત્યાંથી ઘણીજ કીફાયતે મળશે. મે ડી અંગ્રેજી દુકાનને જઈશિ વારતે પૈસાની ખરચાદી કરે છે ?

ગૃહસ્થો :—કોઈ પણ મતની ધરધટુ યા ફેનસી રેટેશનરી, સ્ટાઈલો પેન, વોટરમેન, મુરઝ નોન લીકયલ, બ્લેકબર્ડ પેન, સ્વેન પેન વીગેરે વીગેરે હમારે ત્યાંથીજ ખરીદજો, જરૂર ફાયદો થશે. બેંટ આપવા લાયક ફેનસી રેટેશનરીનો ગંગવર સ્ટોક તમારી ખીદમનમાં મોજુદ છે.

ઓફીસરો :—તમાને તો ખજાજી હશે, કે હમારે ત્યાંથી ઓફીસ લાયકની તમામ રેટેશનરી, આપડાઓ, લેડજરો, સ્ટોક બુકસો વીગેરે કેવી ઉંચી કાસમનું મલે છે. કારણ કે હમે છુટક તેમજ જથ્થાબંધ માલ વેચીએ છીએ પ્રીન્ટીંગ બાઈન્ડીંગ, તેમજ હરેક કાસમના ડાઇ રજર સ્ટાંપો વીગેરે સંતોષકારક રીતે કરી આપીએ છીએ.

હમારે ઠેકાણું તમારી દાયરીમાં ટપકાવી લેઓની.

ઈસાજી ઈસમાયલજી પટેલ
સ્ટેશનર્સ અને પ્રીન્ટરજી.

પારસી બજાર, બંગાલીની નીશાળની સામે,

કોટ, મુંબાઈ.

ટેલીફોન નં. ૨૪૦૨૦.

એરચ--ને અમે કુલ તોડવા બાગમાં આયા.

લાણુકી--તે હું કુલનું જાણુ હતી કે મારી આગળ આયવા--મુવા ચોદા!

એરચ--તેટલાં હમે એમ સમજ્યા કે કોઇ રખડેલ ચોર બેઠો હોય
કરીને આય બાઇને પકડી. બાકી બાઇતો હમારી માથ બહેન
જેવી છે.

બેજન--ખરી વાત છે. અમે તો કુલ લેવા આયા. (મનમાં) ને
ને ગુલ થઈ ગયા.

બલ--આય ખુલાસો માનવામાં નથી આવતો, પણ હું ખટપટ
કરવા માંગતોથી નથી.

દોલી--પણ બે ચાર કેડરી જીલાવી દેની.

સોલી--થોડી ઘણી નીસાની લઇને જાય તો સાફ લાગે. લગાવું બે
ચાર!

બલ--નીકલો અંદીથી. યાદ રાખજો, ફરીથી મારા ગારડનમાં પગ
મુકયોછ તો તમારૂં ડાચું ભાંગી નાખશ, તમારા ટાંતીયા
તોડી નાખશ.

બેજન--(એરચને) પટી ગીયુ, ચાલો શેઠ, વતેના વાવી જઇએ.

એરચ--બલભઈ શેઠ હું તમને ખરૂં કેહવુછ--

બલ--નીકલ અંદીથી, ચાલતો યા, તારી વાત હું ખરી માનવાનોજ
નથી. અ-તર ઘડી નહિ જશે તો--

બેજન--(એરચને) મુક્કી ગુમાવેછ રે - ચાલો રે ચાલો.

(એરચ અને બેજન જાય છે. સોલી દોલી
બલ, ઉભા રહીને એરચને બહાર જવાનો
માર્ગ દેખાડે છે. ગુલાં ને તેહમી દુર ઉભાં
રહી દેખાવ જાય છે. બાણુકી તેમને કટકા
મારેછ.)

રાખલો.

ડા.પ.

અંક ૩ બે.

દેખાવ ૧ લો.

(બરબોર દલાલનું ઘર. એક ઓરડો.
ગુલાં અને બેબન આવે છે. બરબોર
બેસીને હીસાચ ગણે છે.)

ગુલાં—હું ઈશારત કરું કે તરતજ તું ઢોંગ ધતુરા શરૂ કરજે.
બેબન—મને પુછવું નહીં પડે, તમારા હાથના ધરતાના હાથથી મેં
તાલીમ લીધીછ, અને ઢોંગ ધતુરા કરવામાં તો જીંદગી
અટવાઈ ગઈ.

[બેબન છુપાઈને ઉભો રહે છે અને ગુલાં
બરબોર આગલ જાય છે.]

ગુલાં—સાહેબજી શેઠ.

બરબોર—આવોજી, આવો પાઈ સાહેબ આવો.

ગુલાં—તમારું નામ મી. બરબોરજી દલાલ ?

બરબોર—જી. હા તમારો સેવક. કંઈ હુકમ છે ?

ગુલાં—મારે સરકારી લોન ખરીદવાની છે, અને મારાં માસીના
દીકરાએ તમારી બલામણ કીધીછ તેથી હું તમુને મંજૂર
આવીછ.

બરબોર—તમે કેહશો તેમ ખરીદ કરશું. બેસોનીજી.

ગુલાં—હમના ભાવ શું છે ?

બરબોર—જોવનીજી, એતો જુદી જુદી લોનનાં જુદા જુદા ભાવ. આજે
સવારે જે ભાવ બોલાયાછ તેની ટીપ મારાં ગજવામાં છે તે
હું તમુને દેખાડું.

(બરબોર કાગજમાં ચતાં પાડે છે જે
ગુલાં જોયછે.)

બરજોર—આય ભાવ છે, તપાસો.

ગુલાં—તે હમણાંબી એજ ભાવ હોશે કે ?

બરજોર—તે કેમ કહેવાય ? એજ ભાવ હોય કે સહેજ આની બે
આની હેર ફેર થઈ હોય.

(ગુલાં પ્રશ્નારત કરે છે. બેજન દોડતો આવે છે.)

બેજન—અરે શેઠ, શેઠ તમારાં ઘેરનાં બોયટલીયામાં આગ લાગી ! અરે
દોડો રે દોડો !

બરજોર—સત્યાનાસ ! યુમબાવાલાને બોલાવરે, મારા આપ !

(બરજોર અને બેજન દોડી જાય છે
ગુલાં પેલાં કાગજમાથી દસ્તાવેજ
કહાડી લે છે.)

ગુલાં—આય તે દસ્તાવેજ; એરચની મોહકાનનો આય કાગજ ! પણ
બરજોરને નુકશાન તો નહિ થવા દેવશ, એની રકમ પાછી
મલી જાય એવી કંઈ કોશિશ કરશ.

(બરજોર આવે છે.)

ગુલાં—(ધભરાતનો ખોટો દેખાવ કરીને) બોલો રે બા, કંઈ ધાસ્તી
જેવું છે કે ?

બરજોર—કંઈ નથી રે મારી માય. બોંયતલીએ કાંઈ ઘાટીના પોરીયાએ
તાપનું કીધું હોસે, તે આય બીચારો બલો પારસી
રસ્તેથી જતાં જોઈને આગ લાગેલી સમજ્યો, ને ચેતાવવા
આયો. બીચારાની મકસદ તો સારી પણ બલા માણુસે નકામાં
ગભરાવી મારીયાં.

ગુલાં—ત્યારે તો ઠીક. બીચારો પારસી મોહકાંપરથીજ લાગતોતોજ
બીહકણુ ને ધુજરો. વાઈં હવે આય ટીપ મને આપો; હું જોઈ
તપાસી તમુને આજે કે કાલે વરદી આપસં. જરા ભાવ
કસીને ખરીદ કરજો હં ? તમારી દલાલી થસે તે હું આપસં
માફ કરજો તમુને તરદી પડી !

બરજોર—અરે નહિરેજ. એમાં તરદી શાની ? એ તો હમારો ધંધોજ
છે. બલે આવજો, જે કહેશે તે ખરીદી કરી આપશ.
આવજો, હં જ, ઘેર તમારુંજ છે.

ગુલાં—ઠેકયું ! ઠેકયું ! સાહેબજી ! (ગુલાં જાય છે.)

બરજોર—કેવી મળ્મની બહી, શીયાની, ને લામડીવાલી બાઇ છે. પણ એનું નામ પુછતાં તો જુલી ગીયો ! શીકર નહિ, બીજી વખત આવશે ત્યારે નામ ઠામ બધું લખી લેશું.

(કુરગાશંકર વકીલ આવે છે.)

બરજોર—આવો કુરગાશંકર વકીલ શેઠ, આવો, ખીરાજો અંહીયા.

કુરગાશંકર—તમે મને પેલો દસ્તાવેજ આપો એ લખને માજીસ્ટ્રેટની એમબરમાં જવું પડશે ને તમને સોંગદપર એરીડેવીટ કરવી પડશે.

બરજોર—તમે જેમ કહેશો તેમ કરશું. દસ્તાવેજ અંહીજ છે. આએ રેહયો, આય એનવેલપમાં મેં ઠાવો મુકયોજ. એ દસ્તાવેજ, એ દસ્તાવેજ, આત્તારી અરરરર !

કુરગાશંકર—શું છે. બા ? આપોની, લાવોની.

બરજોર—શું આપું ? મારા બાપનું કપાલ આપું ? દસ્તાવેજ તો ગુલ થઈ ગીયો !

કુરગાશંકર—કેટું પડી ગીયો ?

બરજોર—પડી ક્યાં જતો તો ? હમણા પાંચ મીનીતની વાત પર મેં એ જોયેલો ને આય પરખીડામાં મુકયો. પછી ગીયો કહ્યાં ?

કુરગાશંકર—તે ગીયો કાંહ તે ઉલ્હુ જેવા મને પુછોજ કે ? મારો ટાઇમ નકામો વેસ્ત કરોજ; મારો ટાઇમ ધણેજ પ્રેશીયસ છે, ટાઇમ ઇઝ-મની-ફોર મી.

બરજોર—પણ તમે શાના હાથ પગ પછાડોજ ? મારી બધી મોહકાન વહી ગઇને

કુરગાશંકર—નોનસન્સ ! ઠાવું મુકયું કાંય નહિ ? મને તો હજીર કેટલું કામ છે, ને અગ્યાર તો વાગી ગયા.

બરજોર—ને મારા બાર વાગી ગીયા ! મને સમજ પડતી નથી. દસ્તાવેજ ગીયો. કહ્યાં ?

કુરગાશંકર—હમણાં કોઇ અંહી આવી ગયું હતું ?

બરજોર—હા-હા-હા-પેલી બોલી બહી લાયકીવાલી બાઇ તો ઉલમબરડી રમાડી નહિ ગઇ હોય ?

કુરગાશંકર—કોણ બાઇ, તેનું નામ શું ?

- અરજોર—અરે બાપુ નામ બી નથી જાણતો ને ઠામબી નથી જાણતો,
બની ગીયા, આપરે પુરે પુરા એવકુફ બની ગીયા !
- કુરંગાશંકર—નકામો મને હેરાન કરોજ. પોતાનું ઠેકાણું નહિ મને ને
નાહકની ખટપટ ! આએ, મારી વીઝીટની શી તો હું જરૂર
લખશ, માંખડ વેલ ! (કુરંગાશંકર જાય છે.)
- અરજોર—ભોંયતલીયામાં આગ તો નહિ લાગી, પણ મારું ગજવું સલગી
ગીયું ! મને લાગેજ કે એ એરચનીજ કાઢ જસુસ હોવી
જોઇએ. એ એરચનીજ ફેંટ પકકુ, ને ધાંધલ ધરપચથી
ગભરાવી મારું; જોઇએ કંઈ સાર નીકળેજ.

અંક ૩ નો.

દેખાવ ૩ નો.

કુંભારાં મંડળના મકાનનો બહારનો દરવાજો.

[સ્ત્રીઓને દાખલ થવાની સખત મનાઇ છે એવું પાટયું ઉતારી મુકયું છે. સોહી અને દોહી ગાતા આવે છે.]

ગાયન ૧૪ મું.

સોહી—અધરાં વગર દુન્યામાં કંઈ મળાહ નથી, રે માય
દોહી—NOW LET ME TELL YOU અરેઅર બેરાંથીજ સોવઈ જાય
અધરાં વગર લાગે છે હ્યાં બધું શીકું ક્ય
સોહી—NOW I WANT YOU TO SAY, કે મારો વિચાર છે
અધરાં બોલાવ્યે રે, જરા જરા EXPERIMENT કર્ય
SURE I'LL TRY

(કોરસ)

દોહી—અધરાંઓ આવશે તેને WELCOME કરશું
સોહી—બેધરક સાથે કરશું, ને નહી કોઈથી ડરશું
દોહી—દેખરાવશ ફરીને આપરો બગીચો FINE
સોહી—હું પાવશ તે લોકોને CHAMPAGNE કે WINE.
સોહી—તહેમી આવીને રહી તેને બીજેજ દાહડે મેં તો “સ્ત્રીઓને દાખલ થવાની સખત મનાઇ છે. “એવું પાટયું ઉતુ તે ઉતારી મુકયું.
દોહી—ધંભુજ ઠીક કીધું. મારો તો એવો વિચાર છે કે “અધરાંઓએ બેલાશક દાખલ થવું” એવું પાટયું લાગાવ્યે.
સોહી—દોહી દીકરા, ઘેરમાં એક અધરું હોયજ તહારે સોહવઇ ધણું જાયજ ને.
દોહી—હારે, બે ત્રણ બીજાં વધારે હોય તો ધણીજ મળાહ પડે ! (કુંવર આવેજ)
સોહી—અરરર, એ કાંહાથી આવી ! અપ્પારા કરી જજેરે-અસમપ્પારા કરી જજે.
દોહી—લે, નામ દેતાને વાર એક બાઇતો આવી લાગાં. આવેજ કોણુને પુછોજજ !
સોહી—(મનમાં) પણ એ શાનો મારી શીઆસે આગળ ચેંગો મેંગો થતો હોશે !
કુંવર—એમ છેજ કે આખાં માટુંગામાં તમારો આએ બંગલો ધણો વખણાયજ, તેથી બે ઘડી આવવાનું ધણી વાર મન થતુ તું, પણ અધરાંઓએ દાખલ

યતું નહિ એવું પાટયુ ઉતુ તે કમ આવું ! આજે પાટયું નથી તેજરા આવી.
 દાલી—ભલે આયાં, ભલે આયાં. ફરો હરો, ગમે તો પુલ્કથી લેવો. (સોલીને)
 સોલી દીકરા બાઈ મળનાં છે.

સોલી—(મનમાં) નખોદ ગીયો એ કાહાં પરોણો ઉતરેછ. ! (મોટે) હા. બાઈ
 મળનાં છે.

કુંવર—જી તમારું નામ શું જી ?

દાલી—જી મારું નામ દોરાબજી ને એવણુ સોરાબજી. જી હું કુંમારો છું.

સોલી—(મનમાં) મારા પેટમાં તો કંઈ અકર વકર થાયછ !

દાલી—તમારું નામ શું ! કહાં રહેવોછ ?

કુંવર—મારું નામ કુંવરબાઈ. તમે કુંવારા છેવ પણ હું તો અદરાએલી છું.

સોલી—(કુંવરને) મારું નામ ના દેતી રે નામ ના દેતી.

દાલી—કુંવરબાઈજી, તમે ઓસકાતા ના જો, તમે કહેવો તો લેમલીટ મંગાવું
 જરા પીશો !

કુંવર—નહિજી ઠેકયુ. તમે કેવા ભલાને ઓખલાઈજીંગ છેવ. હું ઇચ્છુંછ કે મારો
 અદરાયલો માટીથી તમારા જેવોજ હોય !

(દાલી અને કુંવર વાત કરેછે, મહેરા આવેછે).

સોલી—આય તો બીજી બાઈ આવી ! નખોદ ગીયાં આજે બધરાઓનાં કેમ
 વાહણુ ફાટાં ! આવોજી આવો.

દાલી—(એકાએક મહેરાને જોઈને) માર્યો ગીયો, એ કેમ આવી !
 આખરના કાંકરા થવાના તો.

મહેરા—ચાલની કુંવર હું બાહર તારી કાહારની વાર થઈ વાત જોયા કરુંછ.
 આએ કુંમારાઓનો ગારડન છે તે કેહજી કે અંહી કાષ્ટ બધરી આવેછ
 તો એ કુંમારાઓ લ કડી લાકડીએ મારીને બાહાર કાહાડી મુકે છ.

સોલી—નહિરેજી, એવું કંઈ નથી. અમે કંઈ એવા ધાતકી છઈએ.

કુંવર—(દાલીને દેખાડીને) આએ બીચારા ભલા શેઠ મારી તરફ ધણી
 દીલસોજી બતાવે છ ને બીચારા ધણી મદારત કરે છ.

મહેરા—પણ આય શેઠબી ભજાને દીલસોજી લાગેછ. મોહડાં પરથી જોવા
 હેંડસમ છે તેવાજ ભલા હોશે.

દાલી—(મનમાં) વલી સોલી હેંડસમ ક્યારે થઈ મુવો ! એ મહેરાં તાંહ
 કાંહા દળી પડી !

કુંવર—હું તો આય દોરાબજીને જોયા પછી એવું વિચારુંછ કે મારા અદ
 રાએલાને છોડી દેવું ને એવનની સાથેજ પરણી જાવું.

સોલી—(મનમાં) તમારે તો હું રખડી મરવાનો !

મહેરાં—ને મને એવું મન થાય છે કે આપ સોરાખજી સાથે લગન કરે.

દોલી—(મનમાં) મહેરાં, મહેરાં. તારે પગે પકડું, તું એમ શું કરેછે ને.

સોલી—(મનમાં) અરે કુંવર દીકરા અરે લગાડીને શું મરદન મારેછે ?

કુંવર—વારું, તમે બેઉ જણાં કહેવો, કે સમખાધને કહેવો. કે અમારા જેવી બધરી મહે તો તમે લગન કરો કે નહિ કરો ?

દોલી—જી, પહેલાં એવણને કસમ આપીને પુછો.

સોલી—નહિજી, પહેલા એવણને સોગંદ આપીને પુછો મારાથી પહેલાં નહિ કહેવાય.

કુંવર—ત્યારે બેઉ જણા સાથે જવાબ દેવો હા કે ના ?

દોલી—(સોલીને) સોલી તું પહેલાં હા કહી દે.

સોલી—(દોલી) નહિ બા, તું પહેલા હા કહે.

મહેરાં—જે તમે જવાબ નહિ દેશો તો હું હમણા હડહડતા સોગંદ લેવસ કે કદીખી પરણવું નહિ, ને સદા કુંમારીજી જીવંતી ગુજરવી.

કુંવર—ને હુંખી હમણા સોગંદ લેવસ કે સદા કુંવારીજી રહેવશ ને કદી પરણશ નહિ.

દોલી—(મનમાં) શું કરે હા કહી દેવું.

સોલી—(મનમાં) કેમ કરે ! પાન છેયું હીલવું ?

મહેરાં—આલો હવે છેવટનો જવાબ દેવો.

દોલી } પનશુંજી, પનશુંજી, પનશુંજી.
સોલી }

[મહેરાં કુંવર હસી પડે છે અને ચારે જણાં વાતચીત કરતાં ખુશ ખુશલ જાય છે. જાલ આવે છે,]

જાલ—પપા આગલ જવું કે નહિ જવું ! તેહમી કહાં ને કહાં ઘેરમાં આવી ! એ આવી તાહરથી મારા બધા વિચાર ટોપસી ટરવી થઈ ગયા ! પપા આગલ જઇને લગનને વરે કેમ કેહેવું, એવન તો ધણા કોરા કહાડશે. હવે મને લાગેછ કે ઘેરમાં એકખી વુમન હોય તો ઘેર ગાજે ને રંગીલુ થાય ને જે પરણીને બધરી ઘેરમાં લાવી હોય તો—(અંદર બેઠને) આએ શું ? દોલી ને સોલી કાઢ બધ રાંઓ સાથે વાત કરતા આવેછ. નવો રંગ છે !

કુંવર અને સોલી
 “છુપી મુલાકાતની મોજ”

કે. વાડીઆ,
 હીરાના વેપારી,
 ગાંધીરોડ. Ph. 42483.

(દાહી, સોહી, કુંવર, ને મહેરા આવે છે)

દાહી—હમણાં બધું છુપુજ રાખશું, જોહી આગત એક હરફથી હમણાં કહેવો નહિ. પછી સઉ થઇ રહેશે.

સોહી—એજ ગોઠવણ ઠીક છે, હમણાં તો ગુપચીમાંજ ગરક થઇશું.

દાહી—અરે પણ એજ ઉભો છ ! બાજી સંભાલજે દીકરા સોહી.

સોહી—હું તો સંભાલસ પણ તું કંઈ ભાંગરો ના વાવટો બેટા દાહી.

જાલ—તમે કહાં ફરો છ ? આગળ બાઇ કોણ ? મને એવન સાથે ધનત્રોડયુસ કરાવોની.

સોહી—આએ બે બાઇ આપરા બાગમાં ફરવા આયાં છ.

જાલ—આઇ એમ સો ગ્લેડ. તમે બધે બધ ફરયા કાંઈ નહિ ?

કુંવર—જી હમે બધે ફરયાં. આએ બેઉ શેરીયાઓએ ઘણી મહેરબાની દેખાડી છ.

દાહી—એમાં મહેરબાની શાની ? તમે અહીં આયાં એજ હમે મહેરબાની સમજીએ છ. કેમ નહિ બોલ્યો જોહી દીકરા ?

જાલ—અલખનાં. ખરી વાત છે, આવોની, અંદર આવોની, જરા સોડ લેમન લેવોની, શરમાતા ના.

મહેરા—નહિજી, માફ કરો, અમો હવે જઇએ છ. સાહેબજી ચાલે કુંવર.

જાલ—આવજો. અવાર નવાર આવ્યા કરજો. બાગમાં ફરજો હરજો. ને ગમે તો બંગલામાંથી આવજો.

[મહેરાં અને કુંવર જાય છે.]

સોહી—કેમ જોહીબા, તમે તો બધરાંની સાથે વાત કરવામાંથી પાપ સમજતાતે હવે સવાળ કેમ થઈ ગીયું ?

દાહી—ને બધરાંને ઘેરના ઉંચરપરથી ઉભાં રાખવામાં મોટો ગુનાહ ધારતા તા, તે હવે બધરાંને ઘેરનાં તેડવામાં મજાહ કેમ લેવો છ.

જાલ—“ માણુસ બલવાન નથી - વખત બલવાન છે.” જેમ મારા મનમાં કંઈ નવા વીચાર આયા ને ગુના ફેરવાઇ ગીયા, તેમ તમારાથી વિચાર કદાચ ફેરવાઈ જશે.

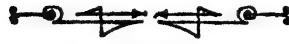
સોહી—(મનમાં) આપરે તો ક્યારના ગુના વિચારોને અભરાઈ પર નાંખીજી દીધા.

[ત્રણે જાય છે.]

અંક ૩ નો.

દેખાવ ૩ નો.

જમુજી ઘેર.

(જમુજી ને કુરંગાશંકર વાત કરતા આવે છે.)

જમુજી—તારે શું હમણા સુધીમાં કશો પટો લાગો નથી ?

કુરંગાશંકર—મેં આખા જંજુશરમાં તપાસ ચલાવી. એમ કહેછ કે મરનાર તેમુરસની દીકરી ગુલ થોડા વખતપર પરણેલી ને પછી એકાએક ગુમ થઈ ગઇ.

જમુજી—પણ એ ગુલબઘ પરણીને ગઈ ક્યાં ? કુરંગાશંકર તમે પુછપરછ કાઢી હોશોને.

કુરંગાશંકર—કોઇ એમ કહેછ કે રતનશા નામના પારસી સાથે છુપાછુપ અગીઆરીમાં લગન કાઢ્યાં તે પછી દોઢએક મહિના પછી માટી બેયર જતાં રહ્યાં! જંજુસરમાં એના જે સગાં છે તેઓનેજી એની કશી ખબર મળી નથી.

જમુજી—પણ એ ગુલબઘના માસીના વસ્યત મુજબ ગુલબઘને જે બે લાખ રૂપિયા આપવાના છે તે આપરે કહ્યાં સુધી નાંખી મુકીએ ? આપરે જાહેર ખબર આપીએ તો કેમ ?

કુરંગાશંકર—મારો પણ એજ વિચાર છે, જમુજી શેઠ. જાહેર ખબર આપવી જોઇએ. બીઆરી વણી ખરાબ હાલતમાં હતી ને હવે સારી હાલતમાં આવે તેવા પ્રસંગ આવ્યો ત્યારેજ એ ગુમ થઇ ગઇ.

જમુજી—આપરે એક જાહેર ખબરનો ખરડો લઈ કહાડયે ને પછી બે ચાર દહાડા રહીને પ્રગટ કરીએ. બે ચાર દહાડા થોમસુ ને તે અરસામાં ફરીને જંજુસરમાં તપાસ કરશું. તમે આઘા માસ લાઇબ્રેરી રૂમમાં, આપરે ખરડો લખી કાઢીયે.

(બંને જાય છે. એરચ આવે છે.)

એરચ—કહાં છે ? અંદીતો કાઠ નહિ મલે. બેજન વસી કયાં અટવાઈ ગીયો ?

(બેજન આવેછે)

બેજન—જમુજીનો નોકર કહેછ કે જમુજી શેઠ કાઠ વડીલ સાથે વાતે બેઠેલા છે ને કેહવારીયુંછ કે તમે બેસો, બે મીનીતમાં આવુંછ.

એરચ—ઠીક, ત્યારે બેસીયેછ. પણ મેં તુને પાઠ લણાવ્યોછ તે યાદ રાખજે.

બેજન—પાઠ લણાવ્યો ને તે હવે કેવો મોડે થયોછ તેની પરીક્ષા લેજો. (મનમાં) તારો પાઠ લણવા તો તારી પૂઠે લાગેછ.

એરચ—આપરી બે બાજી ઉલટઈ ગઈછ. આપરા ઘેરમાંથી તહેમી નાસી ગઈ ને બાગમાંથી પકડી જવામાંથી હારી ગીયા.

બેજન—શું કરશે શેઠ ? તમારાં નસીબ ! દુવા માંગીની કે બાગમાં આપરે મલીદો નહિ જીવીયો. બાકી મને તો એમ લાગેશું કે આપરો દુર્યો થયો ને આપરે બેઠે ગધેરા બન્યા ને તે સાથે ગધેરાની કાની દફેનાથી જલવાનો વખત આવ્યો.

એરચ—એમજ થયું, પણ હજી હું હઠવાનો નથી, કોશિશ તો કરીયો જવસ.

બેજન—આપરે કુવારા મંડલના ગારડનમાં દાખલ થયા ત્યારેજ એક કાલી બીલારી આદી ફરી ગઈ, ને તેથીજ આપરે હરત બેહોરમત થઈ હરધુત બની ખસીયાના પડી નાખ નીચું કરીને બહાર નીકલીયા.

એરચ—બસ બસ, તે વાત હવે યાદ ના દેવરાવ, બાલી નાખ તે વાત.

બેજન—(મનમાં) તે વાત મને તો માદ દેવરાવાની મળહ પડેછ.

(જમુજી આવેછે.)

જમુજી—આવો મી. એરચશાહ મુનશી, બેસાની, માફ કરજો તમને બોલી રહેવું પડ્યું.

એરચ—કંઈ નહિરેજ, હું તમારી સાથે ખાનગી વાત કરવા આવ્યોછ.

જમુજી—બેલોની શું છે ? પણ બધ એરચ, હવે પૈસા ઉઠીના માંગતાજ ના. તમારી પર મારા એક હજાર તો માંગતા છે, તે સુધ ગીયા છે. વધારે હું આપવાનો નથી.

બેજન—(મનમાં) શું મારા શેઠની ખી આખર છે ?

એરથ—પછસાને વારને હું નથી આવ્યો. હું તો તરો એક ચેતવણી
આપવા આવ્યો છું.

જમુજી—ચેતવણી ! શાની ચેતવણી !

એરથ—નમારા દીકરા જન્મને વરે હું તમોને ચેતાવવા માંગું છું. તે હમણા
કુંવારા મંડલના મકાનમાં રહે છે, ને સદા કુંવારો રહેવાનો તેને
ધખારો છે.

જમુજી—ધખારો છે, એમ ના બોલો ! ધખારો ઉતો એમ કહેો. હું
એની બધી ખખર અંતર રાખ્યા કહું છું, ને મને લાગે છે કે આજ
કાલ એ કાઠ છોકરી સાથે ગોઠવણ જશે.

એરથ—તે છોકરી કણુ ! એના બંગલામાં રહેતી છે તેજ કની ?
તેહેમીના કરીને કાઠ રખડતી છોકરી જન્મ ઉપર જળ
નાખવા આવી છે તેજ કની ?

બેજન—(મનમાં) શેઠે ઠગાઈની બાજી ચાલુ કીધી, દગાખાજીનું પહેલું
પ્યાડું પેચ્યું.

જમુજી—તે છોકરી રખડતી છે, જલ ઉપર જળ નાખે છે, એમ
તમે શા ઉપરથી કહો છો ?

એરથ—હું તમને ખસખસ સમજાવું. હું તમને બધું સાચું જ કહેવસ
રતીબાર ખોડું કહેવાનો નથી.

બેજન—(મનમાં) જરાથી ખોડું નહિ બોલસે, આજ જમાનાનો એ
તો દરીયાંદર છે.

એરથ—એ છે કરનો બાપ મહેલાસા મરી ગીયો ને છોકરી ઘણીજ
છોકલી ને ઉછાછકી તેથી એને મહેલાસાહે મરતી વખતે
મને સોંપેલી.

બેજન—(મનમાં) ગામમાં બીજું કાંઈ મદ્યું નહિ તે ચુંતી ચુંતીને
આપ લલા માણસને સોંપી કાઢીયો.

એરથ—હું એને મારે ઘેરે લાવ્યો ને મેં એમ ધારીયું કે એના
બાપનો માસાસો વીતે કે પછી એની સાથે મારે લગન
કરવાં.

જમુજી—તમારો વિચાર ઘણો નેક હતો, હું તમારી ખાસદાની ખુશી પીધાનુજ.

બેજન—(મનમાં) ખાસીદાન તો એવી છે કે સાત ખાસરાં મારે તો આછાં છે.

એરથ—તણ એ તણ દાહડા રહીને એકાએક નાસી ગઇ.

જમુજી—નાસી ગઇ! તમારા ઘેરમાંથી નાસી ગઇ!

એરથ—હરેજી, ખાવા પીતાનું, સુખે રહેવાનું, આલાહેડાં ઓરડાં ને કપરાં ચપરાં બધું ઉતું. પણ એને આગર ઇજ્જતમાં રહેવા ગમીયું નહિ તે નાસી ગઇ.

જમુજી—પાદુજ અજાજ જેવું! એને કમ પસંદ કરવાનું જીજ નહિ.

એરથ—હિજ તો સાહેબ. મારા ઘેરમાં કેવું સુખ ઉતુ જો. પણ એને ગમીયું નહિ. પુછાની આવ મારા નોકરને; કેમ બેજન ખરુંકેની?

બેજન—હજી સાહેબ, સાહેબ સોખ મગડ કરવાની ઉતી ને લગન કરીને સુખ જોવાનું ઉતુ. (મનમાં) અને તે સુખથી આવા સપર પુરાને હાથે જોવાનું ઉતું.

એરથ—મારું ઘેર ભરીયુ ભાડરીયુ છે. ખોદાના હોકમથી જે જોઇએ તે હાજર ને ભરપૂર છે.

બેજન—હા સાહેબ, બધું ભરપૂર છે. પેટી પેટારા બધા ચીકર ભરેલા છે. (મનમાં) ને પેટીમાં જોવા તો પસ્તાનાં કેટલા ને નાટકના જુના હેંનખીલ.

જમુજી—તમારું ઘેર ભરીયુ ભાડરીયુ હોય એમ હું માનતો નથી. પણ મને લાગેજ કે એ છોકરી સાથે તમે પરણીને તો ઠીકજ થતે.

એરથ—ઠીકજ થતે.

બેજન—(મનમાં) પણ પનવા દેને કોણ? લગનની ખુશીપરથી હાન મારીને હું ઉઘરી નહિ નાખતે કે?

જમુજી—પણ તમે જાણને ચેનારીયો કાંય નહિ? જેમ તમે આવ બધી વાત મને કહી તેમ તેને કાંય નહિ કહી?

એરચ—મને એક ધાસ્તી હતી.

બેજન—(મનમાં) જલને કહેતે તો થોભઈ રંગમ જતે તેની ધાસ્તી હતી.

જમુલ—ધાસ્તી ! શાની ધાસ્તી ?

બેજન—કદાચ જલ કાંઈ વહેમાઈ જાય; મારી વાત ખોટી ધારે; કદાચ તે છોકરીજ ઉંધુચતું સમજાવે તેથી અમારા કીધા.

જમુલ—હું પોતે જલ આગલ જવસ ને એને બધું સમજાવસ. એ છોકરીથી મારા બહા બેટાને બચાવવો જોઈએ.

એરચ—એમજ કરો જમુલ શેઠ, પણ મારું નામ ના દેતા. બહારોબહાર તમને ખબર મળી હોય તેમજ વાત કરજો. મેં તો તમારી સેવા બળવીછ, હવે મને બચાવજો.

બેજન—(મનમાં) એને બચાવજો બાપુ, નહિ તો જલ એની મુંડી ધરીને મરડી મુકશે.

જમુલ—નહિ; હું તમારું નામ નહિ દેવસ, આવી ખબર મને તમે આપી તેથી હું તમારો ધણો આભાર માનુંછ. મારો દીકરો પરણે ને મારા ધરમાં વહુ આવે એવું હું જીગરથી ઇચ્છુંછ, પણ આવી પાખંડી છોકરી સાથે પરણે તેના કરતાં સાત ભવ કુવારો રહેતે બહુ.

એરચ—હું તમને ચેતાવીને ધરમનું કામ કરુંછ.

બેજન—(મનમાં) ધરમ કરતાં કરમ નહિ નડે બચા સંભાલજો.

જમુલ—ઠંકયુ ! ઠંકયુ ? હું તમારો ધણો આભારી થયોછ. વખતસર વાત બધી જણી એ ઠીકજ થયું.

એરચ—હવે હું રજા લેવુંછ. સાહેબ; પણ ફરીથી કેવુંછ કે મારું નામ ના દેતા. નકકામો જગડો થશે.

જમુલ—મેં કયુલાત આપીછ તે તોડસ નહિ. સાહેબજી, આવજો.

એરચ—(બેજનને) આગાહ નેમ ટાંકી તીર લાગો.

બેજન—(મનમાં) તીરનો દુકકો બનાવતાં મને કહાં નથી આવડતું ?
(બને જાય છે.)

જમુલ—હું તો મનમાં ખુશ થતો તો કે મારો દીકરો ઠંકાણે આખરે આવ્યો, પણ આપ તો જાનલ મધ ને આફન આપી. જલ સમજી ને ડાહ્યો દીકરો છે, મારું કહયું માનસે, ને જો નહિ માનસે તો હું એને નિવારો મુકસ, એ મારો દીકરો નહિ, હું એનો બાપ નહિ.

અંક ૩ નો.

દેખાવ ૪ થો.

કુંવારાં મંડળનો બગીચો.

(જાલ આવે છે.)

જાલ—બનતાં બને તે ખરી. ગમે તો ફળેતી થાય, ગમે તો હુરીયો થાય, ગમે લોક હશી મશકેરી કરે, ગમે તો પ્પાછ ઠેકડી રમુજમાં તાણાં ટપલાળી મારે, પણ હુંતો હવે મારા દીલની વાત, તેહમીની આગળ જાહેર કરવાનો, ને ફર કરવાનો. પ્પા આગળ જાહેર રજા માંગવાનોજ, ને દાલી સોલી આગળ એકરાર કરી દેવાનોજ.

(તેહમીના આવે છે.)

તેહમી—સવારની વાર થઇ દુરના દુર નહાસતા ફરોજ, તે છે શું ? કંઈ મારાથી બોહોજ કે ?

જાલ—હા. તમને જોઇને મને બીહક લાગેજ ને મારાં પેટમાં ફાળ પડેજ.

તેહમી—કાંય ! કાંય ! હું કંઈ એવી મધરડા જેવી છેઉં ? કંઈ મારામાં મોટા ફેરફાર થઈ ગયેલો તમેને લાગેજ ?

જાલ—તમારામાં નહી, પણ મારામાં ફેરફાર થઇ ગયોજ.

તેહમી—જેઉં, તમારું મોહક ? કાહાં છે ! જેવા પહેલે દાહારે તમે ઉતા, તેવાજ હમણાંબી છેઓ.

જાલ—ફેરફાર મહોડાંપર થયો નથી. જીગરમાં થયોજ, હૈડામાં થયોજ !

તેહમી—હોશે બા. તમારાં જીગરમાં હું જોઇ શકતી નથી, ને હૈડાનો ફેરફાર મને દેખાતો નથી.

જાલ—એ ફેરફાર આંખે જોવાનો નથી. જે લાગણીથી મારામાં ફેરફાર થયોજ, તેજ લાગણી તમેને ઉપજી હોય, તોજ મારાં જીગરનો ફેરફાર, તમે જાણી શકો, પારખી શકો.

તેહમી—તમે તો બા બધું બરમત્રાં બોલોછ. આપરે કંઈ એવું સમજતાં નથી.

બલ—ખરું કહોછ ? નથી સમજતાં ?

મારામાં શું થયોછ ફેરફાર, તે ખુદ તમારાં જીગરને પુછો, મારાં દીલની લામણી શું છે ! તમારા હેડાંની નજરને પુછો; આંખ બંધ કરીને એ ફેરફાર તમે જોઈ લેજો!

શું દેખાયું ? સાચેસાચું, ખરેખરું, કહી દેજો.

તેહમી—(આંખ બંધ કરી) હા, ઘણું દેખાયછ, ઘણું દેખાયું. પણ એક ચીજનો વાંધો છે. પહેલે દાહાડે હું આવેલી ત્યારે તમે શું કહેલું ?

તમારા ઓસ્તવાર સાબુત સંગીન બોલને યાદ કરો, સદા કુંવારું રહેવાના, તમારા તે કોલને યાદ કરો.

બલ—અરે બળી ગીયો કોલ ને બોલ. કાલે પેલો એરચ તમારો જવાબ લેવા આવશે, ત્યારે તમે બસ તેને કહી દેજો કે તમે તો અદરાઈ ચુકાંછ. તમારા ખાવંદને તમે પસંદ કરી ચુકાંછ. બોલોની, એમ કહેશો કે ? મને જવાબ દેવો.

તેહમી—હમણાંજ તમને જવાબ દેવું ?

બલ—હા, હમણાંજ, આય ધડીએ.

(કોળી આવે છે.)

કોલી—જાણ તમારા બાવા આવેલા. જમુજ છેડ આવેલા, ને કાંધેલું કે તમને ઉતાવળે હમણા મળવા માંગે.

તેહમી—દોડી જવો, તમારા પપાને મલી આવો. પછી આપુંને આવી વાત કરવાની ધણી ફરસુત મલશે.

બલ—જઇને મલી આવુંંછ. પણ આજેજ તમારાથી જવાબ લીધા વગર રહેવાનો નથી ! યાદ રાખજો.

(બલ દોડી જાય છે.)

તેહમી—શુકર છે પરવદેમારના, હજારો હજાર ! મારાં જીગરની ઉમેદ પાર પડેછ. હું રાંધણીમાં જઇને સુખડ લોખાન ચુલામાં મુકીને ફુવા ચુગરું.

પ્રુદા મને ચારી આપે સુખી મારો સંસાર બને,
દીલ લેનારો એ મારો સાચોજ દીલદાર બને,
સાફ હાથેજ મારા હાથનો એ ધરનાર બને,
ખાલેસ હૈંડાંથીજ મારા હૈંડાંનો એ હાર બને.
ચહાપો તેવોજ નેકી નીતીનો પાખંદ મળે,
મનગમતો બલો મને આ ખાવંદ મળે.

(તેહેમી જાય છે. બેજન અને ગુલાં આવે છે.)

ગુલાં—છુપાઇને આપરે આયાંજ, ને છુપાઇનેજ રહીયું. જમુજી અહીયાં આવેલા છે ને જલ સાથે આએ તહેમીનાને સાફજ વાત કરવા માંગતા હોશે.

બેજન—એમજ તો. એરએ એને ખોડું સમજાવ્યુંજ તેથી એ બુધ્ધી ભંભેરમ્ ગીયોજ.

ગુલાં—આપરે છુપાઇને સાંભરશું, કે એ લોક શું વાત કરેજ.

બેજન—મને તો લાગેજ કે કામ બધું બગરી જશે, ને એ બીચારી છોકરી હેરાન ને હાડમાર થશે.

ગુલાં—પ્રુદા પર વીશ્વાસ રાખ તેની મદદ આકેબત મળશે, એમ ખાત્રીથી માન.

દેશે પ્રુદા મદદ લાવવા સારા અંજામને,

જેમ દીધીજ મદદ હકે હમેશાં ગુલફામને.

બેજન—અરે પેલા બાપ દીકરા આવેજ, અહીયા છુપાઈ જાવો.

(બંને છુપાય છે અને જમુજી અને જલ આવે છે.)

જલ—પપા, પપા, તમે કેહોજ તે માનવા મને નથી ગમતું. મારું જીવર કશુલ નહીં કરતું. હું કેમ માનું?

જમુજી—એ તહેમીના છોકરી પાખંડી છે એમ માનવાને કારણ મલેજ.

(તહેમીના આવે છે અને છુપાઇને સાંભળે છે.)

જલ—કોઈ વાર પુરાવાથી ખોટા હોયજ પપા.

જમુજી—તુંને એમ લાગતું હોશે. તું નાદાન છે બેટા, બીનઅનુભવી છે એ છોકરી પેલા એરએ મુનશીનાં ઘેરમાં રહી એ વાત ખરી તહાંથી એ નહાશી આવી એબી વાત ખરી. પણ નાસી,

કાંય આવી ? તેનો ખુલાસો એ નથી કરતી, તેનું કારણ શું ?

જાલ—કાંઈ ઘણું અગત્યનું ને જરૂરી કારણ હોશે.

જમુજી—સદગુણી, સાચી, ને નેક હોય તે તો ખરું હોય, તે ખુલાસાવાર કહી દે. એ બોલતી નથી, કહેતી નથી એજ શક ઉપભવવાનો સમય આપેછ.

જાલ—પપા મને તમે ખરું કહો. તમુને શક ઉપજેછ ?

જમુજી—દીકરા મારા, તું ગમખાર ના બન, હું તુને ગમખાર બનાવવા કહેતો નથી, પણ હવે પછી આખી જીંદગીભર તું ગમખાર નહિ બને એવી ધારણાથીજ હું આય કેહુંછ. નહી એના કુટુંબની નીસાની કે નહી માયબાપની છધાની. નહી એની રહેણી કરણીની ખબર, કે નહી એની હમના સુધીની જીંદગીની વીગત, બધુ છુપુ છે ને એ છુપુ રાખેછ.

જાલ—પણ પપા, એની સાથની મારી વાતચીત પરથી મેં જોયુંછ કે તેહમી સાચવતને પસંદ કરનારી છે. મોતેખર ચકીનદાર છે. નેકીને ચાહનારી છે, અને વફાદારીને પીછાનનારી છે, ખુદાપર એનો વિશ્વાસ છે, મધુર મીઠો એનો ખવાસ છે.

જમુજી—તુંને એ કંગવાની બધી સફાઈ કાંય નહી હોય ? દીલમાં ખોટું ને જખાં પર સચ્ચાઈ કાંય નહી હોય ? તુંને ભંભેરવાની યુક્તી કાંય નહી હોય ? મને તેહમીના માટે જે ખબર મલીછે તે પરથા મને એ છોકરીને વરે સારો વીચાર એસતો નથી. મને તો ખુલ્લું એવુંજ લાગેછ કે એ છોકરીની સવાલ ઉઠાવવા જોગ રીતી હોશે, એની વાંધા ભરેલી નીતી હોશે. સફાઈ કરી પોનાની ખાંખી એ ઢાંકતી હોશે, મકકર દેખાડી તુંને ઉઠાવતી હોશે. એ બધો સ્ત્રી ચરીત્રનો ખેલ હોશે; બહારથી નીરદોષ ખાતેનમાં બદફલ હોશે.

જાલ—ખરાં જીગરથી હું એને ચાહુંછ ! મને તો લાગેછ કે કાંઈ ભરમ હોશે.

જમુજી—હા ભરમ હોવાજ જોઈએ. ને તે એજ કે એ છોકરીમાં સાચવટી નથી. એવી છોકરી સાથે તું પરણશે તો તારી ધણીઆની તરીકે એવી છોકરીને મારા ઘરમાં દાખલ થવા દેવસ નહી, ને એવ છોકરીના ખાવીંદ સાથે વહેવાર રાખસ નહી.

જાલ—પપા ધમકી આપવાની કંઈજ જરૂર નથી. મારી મરજી મને તેજી હોશે તો પણ હું તો તમારો તાબેદાર દીકરો છું, તમારા હોકમથી ઉઠટો ચાલુ નહિ. તમને હું નાકરમાન થવશ નહિ.

જમુજી—શાબાશ દીકરા, જીવતો રહેજો. એને કાલે એરચ સાથે જવા દેજો થોડા વખતમાં સહિ ભુલાઈ જવાશે. લે હવે હું જાવું છું.

જાલ—કોણ જાણે કેમ ભુલાશે ?

(જાલ અને જમુજી જાય છે.)

બેજન—આઠ કામ બગરેજ જો.

ગુલા—આપરે સુધારશું તું જોયા કર.

તેહમી—અફશોસ છે. મારે વરે આવો વીચાર ! હું ખુલાસો કરી શકત નથી એ વધારે અફશોસની વાત છે. પેત્રી બાઈને મેં વચન આપ્યું છે તે હું કેમ તોડું ? ખચર, જો બને તે ખરું, હું તો એ બાપ દીકરા વચ્ચે મીનાડેસો થવા નહિ દેવશ. જાલને હું એવી ચાલું છું કે એને સુખી કરવા સાડું મારા સુખનો ભોગ આપશ. મારો ભવખી બાલી મુકશ. હું બહારથી એમજ દેખારશ કે રાજપુત્રીથી એરચ સાથે જાવું છું. જાલને દુઃખી થવા દેવશ નહિ. એના પીતાથી એને છુટો થવા દેવશ નહિ. દુર રહેવશ પણ હમેશાં એને ચહાતી રહેવશ, એના સુખ માટે દુવા ગુજારતી રહેવશ.

ધજતને બચાવશ—ઓ ખુદા તું મદદ કાંઈ દઈ દે,

આખરે જાય તો જીંદગીથી-સાથે તું લઈ લે.

ગાયન ૧૫ મું.

તકદીર ને તાબે, હું હું જો મારી એ સરજત છે
તો મનેથી ગનીમત છે, જો છે એ ખુદાનું ચહાવું
નાખુદા મારો ખુદા તું બનીને, કીસતી પાર હિતાઈ
મુજ અનાથની તાથ પકડ ઓ નાથ, ઠોકરો નહી ખાવું.
રહેવશ મળકાતી, ગુણ તારા ગાતી
આપે મરણ તો શરણ થાવું, રે મનમાં તો ફરમાવું
આખરમાં જાવું.

(જાલ આવે છે.)

જાલ—એને મારું મોંઢું કેમ દેખારું ? એની આગલ કેમ જાણું ? કેમ પુછું ?

તેહમી—મીં જાલબધ-તમેએ મને જ છેલ્લો સવાલ કીધો તેનો જવાબ સાંભળી લેવો. કાલે એરવ્ય આવશે તો તેની સાથે હું જવશ. તેની વહીવટી થવશ. તમને છેલ્લી સલામ કરશ.

જાલ—જેવી તમારી મરજી.

બેજન—માઈ બાઈ !

ગુલાં—ચુપ ચુપ !

(એક તરફ તેહમી ગમખાર ઉભી છે
જાલ ખુરશીપર માથે હાથ દબને બેસે છે.
ગુલાં અને બેજન છુપાએલાં ઉભાં રહે છે)

રાખલો.

Rustom Medora & Co.

243, Bazar Gate Street, Fort,
BOMBAY.

Insurance Brokers,
(LIFE, FIRE & MOTOR Ins.)
Rent-Farmers,

Book-right Purchasers,

Advertising Agents,

Estate, Mortgage

&

Commission Agents.

અંક ૩ નો.

દેખાવ પ મો.

રસ્તો.

(મહેરાં કુવર અને ભાણુકી આવે છે.)

મહેરાં—પણ આવું બધું ઉલટું સુલટું કેમ થઈ ગીયું ! બધારંગીલા બનેલા ઉતા, હસતાતાં, નાચતાતા, કુદતાતા. તેટલાં પાછાં જાણે સો વહાણુ દુખી ગીઆં હોય, તેમ કુજરાં કાહેલાં કેમ થઈ ગીઆ ?

કુવર—મનેથી અજબ લાગેછ બધાં આશા ઉમેદમાં ઉતાં.

ભાણુકી—હોવે. મુને આજે જવારે નાનો છેઠ કાચે કે સાલરે ધકાથી જાતી રહે, હવે તારું કામ નીહ મહે. તેહમીનાં બાધખી જવાની છે, તે તારું કામ નીહ રીહ છે. મેં કાધું કે તેમીનાં બાધ જાયછે, તીવારે જવા. તો એ આંખ કારીને કેહવા લાગો કે, નીહ, હમનાજ જ. અતર, ધરી જ. ઉતો એવી ગભરાઇ ગેઇ કે કપ રાંની પોટલી બાંધી, કાલીનેથી મયલા વિનાં નાંછી આવી.

મહેરાં—પણ એ લોકને ઠેકાણે લાવવાજ નેમ્મએ. આપરે ત્રણે જણી એકદમ ધસારો લઇ જઇએ, ને ગરબડ કરી મુકીએ.

કુવર—નહિ, નહિ ? તેથી તો કામ બગરી જશે. મહેરાં તું પહેલાં જ ને તારા દોલીને મલ-ને હું આવીને મારા સોલીને મલુ ને પછી ભાણુકી તું આવજો ને કોલીને મલજો.

મહેરાં—ચાલો, એમજ કર્યે. ચાલો તમે (ત્રણે જાય છે બેજન ગુલાં આવે છે.)

બેજન—બાધ ખરું માનજો. મારાં દોલમા જે છે તેજ હું ખરું કહી દેવુંછ કે, તમે જમુજ શેઠ આગલ જઈ આયા ને બધો ખુલાસો તમેએ તેવજુ આગલ કરી દીધો તે જણી મને એવી ખુશાલી ઉપજીછ કે તેરી ખુશાલી મારી જીંદગીમાં મને કોઇજવાર ઉપજી હોશે.

ગુલાં—ને હું તે કાંઈ થોરી ખુશી થઈ જાઉં ? હવે આપણે મારા વધારે ખુશ થઈએ.

બેન—હું તમોને મુઆરકાદી આપું છું, ગુલાંઆઈ. તમોને તમારા માસીનો મોટો વારસો મળેલો જમુજાએ જાણીઆઈ તેથી હવે તમોને ધણી સગવડ થશે.

ગુલાં—મોટી સગવડ થશે, બેન, મોટી સગવડ થશે. એ લાખ રૂપિયા ઉપરનું જે વપાજ એ વરસનું એકડું થયું તેમાંથી પહેલાં તો એરચના કરજનું દોઢયું દોઢયું હું શીટાડી નાખશ ને બરબર દલાલની રકમખી ભરી દેવશ.

બેન—તમારી પોતાની સગવડનો વીચાર કરવા અગાઉ એ એરચનો વીચાર કરો છ ?

ગુલાં—તેના એ કારણ છે. એકતો મારી ધણીઆણી તરીકેની ફરજ છે, ને બીજાએ કે મારી એની તરફ સાચી સાબુત મહોળત છે. એ સુધરે, શીયાનો થાય એવું ખુદા કરે; એ ભણે ને સુખી થાય તો મારો ભવપાર ઉતરે.

બેન—એરચે તમારી સાથે એવી જુડાઈ કાઢી કે તે જોઈને ભલાઈ પર ચાલવાનો રસ્તો મને સુજ પડ્યો.

ગુલાં—ને તું એવી ભલાઈપર ચાલીયો છ કે તારો હું જોઈને આભાર માનું તેટલો આછો છે. તે મારા લગનની સરતીફીટની બાજુ-તમાં મારી મોટી સેવા બજાવી ને હવે મને મારાં દરેક કાગમાં તે મદદ આપી.

બેન—એમ મદદ આપતાં મારા જીગરને ધણો સંતોશ થયો છે આઈ સાહેબ.

ગુલાં—મારી પાસે હવે નાલ્લી પુંજ થશે ને હું તુને એવું પુરતું આપશ કે તુને નોકરી ચાકરી કરવાની જરૂર પડશે નહીં. તું તારા ગામમાં જઈ નવું ધર બંધાવી સુખમાં રહેશે.

બેન—આદા તમારી ઉમેદ પારપાડે, એજ મને મોટો બદલો છે.

ગુલાં—નેકાની મદદે હંમેશાં ખુદરત રહેશે, ખુદાઈ મદદ મને જ્યાં ભરી દયાનત રહેશે.

શુભાં -આજે બપોરે જલની આગલ એરચ જવાનો છે, ને તેહમીના પાસેથી જવાબ માંગવાનો છે, તે વખતે તુંબી એરચની સાથે જજે, ને હું પછી હાજર થવશ. ત્યાં કેમ કામ લેવું તે આપરે નક્કી કરીએ. ચાલ મારી સાથે. (બંને જાય છે.)

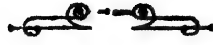

૨૪૩ બજારગેટ સ્ટ્રીટ, ઘડીઆળ આગળ,
કોટ, મુંબઈ.

વીમા દલાંલો,
 (જીંદગીના, આગનો તેમજ
 માર્ગો, વીમા ધરખમ
 કુંપનીઓમાં ઉતરાવી આપીશું.)
ખીલડી ગા કન્ટ્રાક્ટથી ભાડે
રાખનારાઓ, ચોપડીઓ છપાવી,
પ્રસીધ કરી અતે વેચનારાઓ,
એસ્ટેટ, માર્ગેજ, વીગેરેનું
કામ કરનારાઓ તથા
કમીશન એજન્ટો.

અંક ૩ નો.

દેખાવ ૬ થો.

[આરાસ્તા કરેલું દીવાનખાનું.]

સોલી-દોલી બેઠા છે.

સોલી—પણ એકાએક પવન ઉલતો કેમ ધૂંકવા લાગો ?

દોલી—કંઈજ સમજ પરતી નથી. કાલ સુધી આપરો જોલી-ખરેખરો જોલી બની રહેસો હતો ને તેહમી પર કુરખાન કુરખાન થતો તો, પણ તેટલાં આંચે અજગ બનાવ બન્યો.

સોલી—ને તેહમીખી કંઈ ફેરવછજ ગેછજ. એતો આજે એરચ સાથે જવાને ખુશી હોય તેમ જવાને તઘ્યાર થછજ. જાણે ખરેખર રાજ-મરજથી જવાની હોય ને તેથી એને ઘણી ખુશાલી ઉપજ હોય તેમ ખરેખાત બની ગઈજ. અને નવા કપડાં બધાં પહેરીયાંજ.

દોલી—હું જરા જોલીના ઓરડામાં જઘને એને સમજાવું. એના દીલની વાત તો જરા જાણી લેવું. એ આરો થશે તો આપરું કામ ખીચકી જશે.

સોલી—હા, જા, જા—આપુ જરા સમજાવ; એ પાધરો ઉતરશે તો આપણે ઠંકાણે પરશુ. (દોલી જાય છે)

દોલી—કેવું બધું શીલશીલાબંધ કામ ચાલી રહેતું હતું, ત્યાં નખોદ ગીયે સેતાન આડો નરીઓ. ગોંટાળો શું થયો તેખી સમજાતો નથી. હવે કોણને પુછવા જાવું ? (કુંવર આવે છે)

કુંવર—મને પુછવા આવોની ?

સોલી—અરે કુંવર તું કહાથી આતી ? અહીં એક તો બધી કચુંબર થછ ગેછજની.

કુંવર—હું તો કચુંબર કે, ચટણી કે અચાર કંઈ સમજાવી નથી. તમે આજેજ મારી સાથે અદસવો, ને સહને તે જણાવી દેવાને નહિ તો—

સોહી—નહિ તો તું શું કરશે ડીયર ?

કુંવર—હું એર ખાધને મરી જવસ. તમારા વગર હું જીવવાની નથી.
બસ હું કેહું છ સાફ. (કુંવર રડવાનો ઢોંગ કરે છે.)

સોહી—તું એમ ના કરનીતો. મારો બધો જીવ બરી જાએ જો. જરા
થોભી જા—ડારલીગ. આજે સાંજે અલગશે આવીને વીતી
પેહેરાવી જવસ. બસ હવે ?

કુંવર—ખરું કેહોય ? મારા સમ !

સોહી—તારા સુન્ના જીવા જીવના શું કામ સોજીદ ખાએ ? લે મારા સમ,
મારા જીવનાં સમ, જુહું બોલું તો મરી જઈ.

કુંવર—તમોને જ બધા (ઓવરજુ લે છે.) તમે અખઈ રહ્યા જીવતા
રહો ને હું બી જીવતી રેહું.

સોહી—પેલો દોલી આવેજ. તું આજે મારા ઓરડામાં બેસી રહે પછી
હું તુને બહાર કહાડશ.

કુંવર—એ વરી કહાં વચ્ચે કુદી પડ્યો ?

(કુંવર એક ઓરડામાં જાય છે ને
દોલી આવે છે.)

દોલી—એ તો બા ગમખાર ગમગીન થઈને બેઠોજ. મેં પુછ્યું તો જવાબ
બરાબર દેતો નથી. મેં કહ્યું કે તેહેમીના આજે જવા નીકળીજ
તો કહેજે જવા દેવો, એના નસીબ ને મારાં નસીબ.

સોહી—તેં જરા પતાવી સતાવી સમજાવીને પુછ્યું કાંય નહી,

દોલી—પનાબ્યોબી ધણો ને માયુંબી પસવારીયું. પણ બોલતોજ નથી
ત્યારે કઈ શું ? ખુલ્લું છે કે તેહેમીના જાય ને એને ગમતું નથી.

સોહી—ત્યારે હવે કરીયે કેમ ?

દોલી—તું જા, ને સમજાવીને તું પુછ. તારી સાથે એને વતારે ધરોઓરો
છે, કદાચ તુને ખુલાસાથી જણાવશે.

સોહી—પણ હું જઈને શું કરવાનો છઉં ! (મનમાં) કુંવર ઓરડામાં
બેઠીજ, તે કેમ અહીંથી જઈ ?

દોલી—અરે તું જારે ચાર દમણા બપોર પડી જશે ને પેલો કમબખત
એરસ આવી લાગશે તો મારી કંઈ થવાનું નથી.

સોહી—પણ જોની દોલી હું જઈને—

હાલી—હું કંઈ સાંભરવાનો નથી, બસ જા, ને સમજાવ. આવી વખતે મદદ નહીં કરશે તો ક્યારે કરશે,

(સોલીને ધકેલો મારીને મોકલે છે.)

હાલી—તહેમીના ઉપર જાલ ખરેખરી મહોબત રાખેછ ને તહેમીનાથી એને ચાહેછ. એમાં જરાખી શક નથી તે છતાં તહેમીના જવા નીકળીછ ને જાલ તેને જવા દેછ; એ શું! એ ભરમનો કાણ ખુલ્લો કરશે! (મહેરાં આવે છે.)

મહેરાં—શું બહમ છે? મને પુછોની.

હાલી—ઓ આપરે! તું કહાંથી પુટી નીકળી? એક તો બધું ઘેરમાં તોફાન જાયું.

મહેરાં—તોફાન જાગે કે વાવીજોડું થાય કે ઘેરતીકંપળી થાય, પણ હું આજે તમારી આગળથી જવાની નથી.

હાલી—જવાની નથી! ને શું કરશે!

મહેરાં—હું તો આજે કુંકું નારીયેળ, સોપારો, પુલનો હાર બધું લઇને આવીછ. તમોને હું તીલો કરીને હારડો પહેરાવશ. ને તમે મને હારડો પહેરાવજો, ને આખરે બેઠિ અદરાશું. ને પછી હું જવશ.

હાલી—હવે બેચાર દહારા જરા વધારે થોભી જાની તો. એમ શું કહેતી કરેછ જો!

મહેરાં—બે ચાર ધડીળી થોભવાની નથી. મને તમારા વગર એન પડતું નથી. ને મારા કાજ વસતારાંનાં ધણાજ માંગા આવેછ તે ના કહેતા કહેતાં બેગર થાઉછ.

હાલી—મારી એક વાત સાંભલ. હમણા અરધા એક કલાકમાં અહીં ગરબર જાગવાની છે. તે પુરી થતાં તરતજ તારી આગલ આવશ. ને તુને તીલો કરીને રૂપ્યા પહેરાવશ.

મહેરાં—ધણું સાં. હું તમારી વાર જોયા કરશ, આજે સાંજે આપરે અદરાશું.

હાલી—અરે સખરરે સખર. પેલો સોલી આયો, આય મારા ઓરડામાં જઇને બેસ. એ જશે ને તુને બહાર કહાડશ.

(મહેરાં એક બીજા ઓરડામાં જાય
સોલી આવે છે.)

સોહી—મારો જીવતો જળી જળીને ખાકરાખ થઇ જાયછ. જોડીને એવી રીતે દુખી થતો જોવામાંગી એક જાતનો સીતમ છે. નહીં બોલતો કે નહીં ખુલાસો કરતો.

દોહી—ઝાચાર થયા, શું કર્યે? જે વખત જાયછ તેમા પેસો એરચ આવતો હોશે.

સોહી—આપરે તેહમીનાને સમજવી પતાવીને પુછ્યે તો કેમ? તું જાને એને પુછ. (મનમાં) એ જાય તો મારી કુંવરનો છુટક રો થાય.

દોહી—નહીં બેરાદર સોહી તુંજ જા. મને તો એની સાથે વાત કરતાં રહ્યું આવી જશે. (મનમાં) એ ખરે તો મારો મહેવાને છટકવાનો લાગ મહે.

સોહી—પણ તાદરે આવતી, આપરે એક સાથેજ જઇએ. (મનમાં) એને તાદ થોમનીને હું દોરી આવીને મારો કુંવરને નસાડસ.

દોહી—એમજ કર્યે એજ ગોડવચુ સારી છે. (મનમાં) એને તાંહજ ગરદન મારીને હું દોડતો આવશ ને મારી મેહરાનો છુટકાસે કરશ.
(જાને જાય છે અને
લાણુકી અને કોહી આવે છે.)

કોહી—પયન તું છેની ઇક્કા ઘજરઈ તનમને આવી હો છે! તારૂ ઇક્કા છું કામ પયરૂ?

લાણુકી—તુને લીયા આવેલી, તું મને વાહયા કરે વાયદો કીયા કરે તે અવે નીહ આજવાનું. આજે આપરી નાત મજવાની છે, તીહાં તું આવ ને બધાને કીહ દે કે તું મારી જાયે આવનાં ચાંદરાને લગત કરછે.

કોહી—એજ કે? તીવારે હું જાજરે આવા ને નાત મહી બધાને કીહવા. તું અવે જા.

લાણુકી—જાંજરે તું જો નીહ આયવો તો બધા નાતીલાને ઇક્કા લીય આવા ને તારી ધુવધાણી ફરી લાખા.

કોહી—આવા. રે આવા-તુંબી હું ઇમ ખબર જમાડે, લે જા.

ગાયન ૧૬ મું.

ભાણુકી—ચાલો-ચાલો-મારા બહાલા કોલી

પયનવાની કરો બોલી

કોલી—અરે હા રે મારી કોલી

ભાણુકી—જે ન પયનો તો લટ્યાં પીળી લાખા

તારા દારાળી કહારી લેવા

કોલી—તારા અપના છમ જરૂર પરજા

ભાણુકી—છાંબરે કે એ કોલી

હીરાની વીટી મને આપો

કોલી—પછસા આપછે કોણ તારો આપો

ભાણુકી—જવો જલદી કરીને ગારી

કોલી—શાધું મારવારી

ભાણુકી—લાવોજી લાવોજી જલદી અપાવોજી

કોલી—પારી લાગે ભોલી.

કોલી—પયન થોભરે થોભ પેસો સોત્રીયો આયવો. આએ જમવાના

ઝોરડા મહી બેછી જા. પછી બહાર કાહરા, જરે જા મહીજા.

(ભાણુકી ત્રીજા ઝોરડામાં જાય છે સોલી આવે છે.)

સોલી—હવે મારી કુંવરને નસાઈ (કોલીને જોયજી) અરે તાર મોહનું

બરેરે તારું, એ નવમો ધરો કાંહથી આવીને ઉભો. એ કુંવરને

નસાકુંળી કેમ ?

(દોલી આવે છે)

દોલી—(મનમાં) લે હું તો જાનું કે હુંજ એખસો અહી આવશ, પણ

અહીં તો સોલીબી છે ને કોલીબી છે.

(ઝેરચ ને બેજન આવે છે)

ઝેરચ—સાહેબજી શેડીઆઓ સાહેબજી. (બેજનને) કાઈ સલામ તો

કરતુંજ નહી.

બેજન—તમે આયા તેથી એ લોકો કેહવા ખુશ થયા હોશે તે માલુમ

પડી આયુ “ નો કોઠાં ”

ઝેરચ—શેડીઆઓ હું મારા વાયદા મુજબ આત્રીને હાજર થયોજી.

સોલી—તો ઉભો રહે, તેમ બાજુએ જાને મારવાડી ઉત્તરાત્રીએ

આયો હોય તેમ સાનો તરારો કરતો આયો ?

દાલી—ચાલ મોહકું ના જો. તેમ જ, એટ્રીકેટ આવરેછ કે નથી આવરતી ?

બેજન—(મનમાં) સરપાવ તો સારો મનેછ.

સોલી—જ દાલી જલલમ્ શેને કહે કે પેસો એરચ આયેછ. (કાલી જાય છે)

એરચ—શેઠ જરા લાઇકીથી વાત કરો, એમ છેકજ અનસીવીત શું બનોછ.

દાલી—લાઇકીવાલો માનસ હોય તેની સાથે લાઇકી કરીએ, સમજ્યો ?

બેજન—(મનમાં) મારા શેઠની લાઇકી તો સુપરે ને ટોપને છે.

એરચ—શેઠ જરા સમ્યતા દેખારો—હુબી આદમીજ છેઉંની !

દાલી—પણ આદમી આદમીમાં ફરક છેતી

આતશબેહરામમાં બંદગી પડે તેથી આદમી

ને તેના પુટની ચોરી કરે તેથી આદમી

સોલી—નેકાનીતીના ગીતડાં ગાય તેથી આદમી

ને ઉભી ટોપીપર ધપાખાય તેથી આદમી

બેજન—માન ચાંદ લઇને જાય તેથી આદમી

ને હરધુત બેહોરમત થાય તેથી આદમી

(જલ ને કાલી આવે છે)

એરચ—સાહેબજી મીં જલલમ્ હું મારી કમુકાત મુજબ આયોછ.

જલ—હા તે તો હું જોવુંછ, ઉભા રેહો. હું મીસ તેહમીનાને બોલાવું.

એરચ—હું મીસ તેહમીનાનો જવાબ લેવા આયોછ. મારે અહીં ઝાઝો વાર

ખોટી થવાનું નથી. કારણ કે મને અહીં સારો આવકાર મલતો નથી.

સોલી—અરે એમ મીજસ કરીને વાત ના કર, નહીં તો મારો પીતતો ઉછરસે.

દાલી—એને વરી આવકાર જોઇએછ. કુતરાની કાની આવવાનું

ને કાહલાની કાની જવાનું, ત્યાં વરી આવકાર સાગો ?

બેજન—(એરચને) મામલો ધણોજ રસપર ચહરેલો છે હું શેઠ

બધાનાં ભવાં ચહરી ગીયાછ. નરમીથી વાત કરો નહીં તો

એ ચાર જના વચ્ચે આપરે બે કુટઇ મરસું.

એરચ—મને મીસ તેહમીનો જવાબ જોઇએછ. તે જવાબ લઇને હું ચાલતો

થવશ. (તેહમીના આવે છે તેણીએ નવા કપરા પહેરેલાં છે.)

તેહમી—હું જવાબ દેવાને હાજર છેઉ. મીં એરચશાહ, હું તમારી

સાથે આવવા તૈયાર છું, તમારી ધણીઆની બનવા તૈયાર છું.

સોલી—તેહમી મારી માય તેહમી !

દાલી—તેહમી મારી દીકરી તેહમી !

બલ—તેહમી મારી દારકીંગ તેહમી !

તેહમીના—માફ કરજો સેરીઆઓ બોલીયું ચાલીયું; તમારા ઘેરમાં મેં
જે સુખી આઠ દાહરા ગુજરીઆ છે તે હું કદી ભુલીશ
નહી. તમારી માયા મહેરબાની હું સદા યાદ રાખીશ. ને
તમેને હંમેશાં દુવા દેતી રહેવશ. Good-Bye મી.
બલભાઈ હું તમને ભુલસ નહી, તમે મને ભુલનાં નાં.

બલ—હું ભુલસ ? તમને ભુલસ ?

છંદગી મારી કદી શાદ કે નાશાદ કરશ, ભવ મારે
સઘસો હું આગાદ કે જરગાદ કરશ, કદી મને પોતાને
હું આગદ કે નગદ કરશ, પચ ભુલી સો, તમને હું
હમેશાં યાદ કરશ. સુખનો બધો સમો તે ન કદી વીસરાઈ
જશે. આખરી સલામ, આ વંચત ન ભુલાઈ જશે.

(જરજોર દલાલ આવે છે.)

ખરજોર—વાહરે વાહ એરચશાહ શેક, તમેળી કાંલ કાંલ દોરતા ફરે છ ?
તમારે ઘેરે હું હમના ગીયો, તો ખજર મલો કે તમે તો
અહી પધારીયાછ, તે દોરતો આવો કે રખેને આવતાં
મોડું થાય ને તમે ગુલ થઈ જવો ?

બેજન—(મનમાં) મારા સેકની ભક્ષામનો ભંડાર ખુલસો કરનારે.
એક બીજો સાક્ષી આવી લગો.

તેહમી—ઓ ખરજોરજી કાકા તમે આયા ? કેટલે દાહરે કહાંથી દેખાયા ?
કેમ છેઓ ?

ખરજોર—અરે મારી દીકરી તેહમી. તું અહી કાંલથી ? મહેન્નાશાહ
ગુજરી ગીયા તાહરે હું ગામ ગયેસો ને પછી મલવા આવો
તો બધા કેહજે તું તો ગેછ.

તેહમી—હા, ખરી વાત છે, ને અહીથીયી હું હમના જવુંછ.

ખરજોર—કાંલ જાયછ ? કોણ સાથે જાયછ ?

તેહમી—આએ એરચશાહ સાથે જવુંછ. એવન મને લેવા આયાછ,
એવમને ઘેરે જવુંછ.

ખરજોર—ધણજી સારું. હું જાનીને ધણોજ ખુસી થયો. એનો તારી
ઉપર હક છે. તારો એની ઉપર હક છે.

એરચ—ટેકયું મીં બરજોરજી, હું એવનને ધરે લખ જવસ ને
એવન સાથે લગન કરસ.

બરજોર—(ચોડીને) લગન કરસે? એવન સાથે લગન કરસે?
તું લગન કરસે?

એરચ—હા. તેમાં તારા પેટમાં કેમ દુખી આયું?

બરજોર—મને લાગેય કે તું ખરી વાત નથી જાનતો. મારા પેટમાં તો
નથી દુખતું પણ ખરી વાત જાનસે તો તારી છાતીમાં
દુખારો થઇ આવશે.

બેજન—(મનમાં) સૈઠની વધારે ધુલધાણી થાય તેવો કંઈ મામલો
લાગેછ.

એરચ—શું ખરી વાત છે? બોલો જલદી કે ખતપત મતી જાય.

બરજોર—એ તારી શું સગી થાયછ તે તું જાણેછ? મહેલાશાહે તુંને
કહ્યુંછ?

એરચ—નહી નથી કહ્યું? તું જાણતો હોય તો કેહની.

બરજોર—તારા ને એના વચ્ચે બહુ અતલગતી સગાઈ છે, એ તારી
બહેન તું એનો મા જનીયો બાઈ છે.

એરચ—હું શું બોલીયો? મારી બહેન?

બેજન—યા પરવરદેગાર તેં અરજ સાંભળી.

તેહમી—એવન મારા બાઈ, મારા પોતાના બાઈ.

એરચ—હું બાઈ, અરેરે બોલરે બોલ, ખરી વાત છે કે?

બરજોર—હા, તું વીસ વરસ સુધી ધરથી ને ગામથી ઘેર દાજર રહ્યો,
તે અરસામાં તારાં માયજીએ આય તેહમીનાને જનમ આપેલો,
ને તારાં માય બાવા ગુજરી ગીયાં ને મહેલાશાહે એને પાલક
બેટી કરી લીધેલી તેજ કારણે મહેલાશાહે એનો હવાલો
તુને સોંપીયો. પણ પુરતો ખુલાસો કરવા અગાઉ મહેલાશાહ
મરી ગીયો ને તેં બદકારે આવો ફેદો રચીઓ.

એરચ—મારી બેહન—મારી માય જની બહેન, અરે અરે મેં શું શયતાની-
યત કામો કીધાં?

(જમુજી ને દુરગાશંકર દાખલ થાય છે.)

જમુજી—ને તેજ મા જની બહેનને વરે તું મારી આગલ નીચ જુહુ
 હંકડું બોલી ગીયો ! લયાનત છે તારી ઉપર ! આય દુરગાશંક
 વકીલ પાસે તારા બેઠસતી ફાધરના ને બેઠસતી મહેત્રાચાહત
 દાથનાં લખેલાં અથા કાગલીયાં છે ને તે વાંચીયાં પછી પુઃ
 પુરા પુરાવા મલેજ કે એ તારી બહેન છે, તું એનો ભાઈ છે
 પાપની તોજેશ કર, ખોદાની પનાહ માંગી લે, જુઃકાવ તારે
 સર, મારીએ ગુનાહ માંગી લે !

દુરગાશંકર—મેં અથા કાગલીયાં જમુજી શેકને આપયાં છે, તેહમીના આઈ,
 મેં તમારી ઘણી શોધ કાઢી પરંતુ તમારો પતો લાગ્યો નહી.

સોલી—તે અહી કાંય નહી સોધવા આયો ? કાચ્યો વકીલ આપડો
 કાચ્યો ! આપરા જોવો પાકડો નથી.

દોલી—હવે તું કોમીક ના કરની, અહી અધું ત્રેજક ચાલેજ તે જોતો
 નથી કે !

તેહમી—એ જો વાત ખરી હોય તો હું કેહવું કે મારા બાપને તમે
 ટોડા ના. સઉથી મોટો અપરાધ જો એને કાઢનોખી કાધો હોય
 તો તે મારો કાધોજ. ને હું એ મારા બાપને માફ કરેજ,
 તમેમી માફ કરો.

સોલી—શાખાસ, શાખાસ, દાહી દાકરી છે.

દોલી—દાકરા સોલી આપરી આસા પાછી સજવન થાયથ.

એરચ—શરમીદો છું, માફ કરો તોખાહ કરેજ. પસમાન છેઉ !

બેજન—હા, ખરેખર તોખાહ કરેજ. જીંદગીમાં પહેલીજવાર એને
 પસતાવાનો દંખ લાગો !

તેહમી—ભાઈ. ભાઈ, તમે એમ ના કરો, હોય માણસ છે જીવ
 થાય.

બેજન—તેં સઉથી મોટો અપરાધ તેહમીનાનો નથી કાધો પણ
 આય બાપનો કાધોજ.

[ગુલાં દાખલ થાય છે. તેણીએ
 સારીની સાર છેક નીચી બેચીને
 ચહેરો ધાંકાયો છે]

જાલ—એ આઘ કાણુ ?

સોડી---જાણે વાણીયણી હોય તેમ ધુમતો ખેંચીયોછ !

દાલી---હારે, મોહકુંબી દેખાવું નથી.

બેજન—તેં તેહમીનાને ઘેરમાં કેદ કીધી તાહરે આ બાઈએ એને
બચાવીને નહસાડેલી.

એરથ—ને મને પાપથી બચાવેલો.

બેજન—બગીચામાંથી તેહમીનાને ઉંચકી જવાની તારી યુક્તી પણ એ
બાઈએજ બાંજી પાડેલી.

એરથ—ને મને ગુહના કરતો અટકાવીયો.

બેજન—ને જમુજી આગલ તેહમીનાની ખરી હકીકત એજ બાઈએ
ખુલ્લી કીધેલી

એરથ—ને મારી બહેનની આખર સાફ કીધી, બાઈ, બાઈ, તું
કાણુ છે ? મને કેહ, તારા પગ ધોષને પીવું તો ઝાણું
છે ! જીંદગીભર તારો ગુલામ થઈ રેહું તો ખરહક છે !

ગુલ—ઓલખો મને, હું કાણુ છુંઉ તે જ્ઞેમ લેવો.

(ગુલ મોહકું ઉંઘાડે છે.)

એરથ—ગુલાં-મારી ગુલા, ઝો ખુદા !

(બંને એકએકને બગલગીરી કરેછ.)

બેજન—જ્ઞેમ લેવો સંકળ, સચ્ચાઈની ફતેહ આપ ઠગાઈની હાર જ્ઞેમ લેવ,
તારાજ કીધી સંસારથી, તેજ તમારી રાહબર બનીછ,
જેનું કચડયું દીલ તેજ સાચી તમ દીલબર બનીછ,
નીરાધાર કીધી જેને તેજ તમારી આધાર બનીછ,
દુખી થઈ તમથી તેજ તમારા દુખની તારનાર બનીછ !

એરથ—ગુલાં, ગુલાં, મને તું માફ કરશે કે ?

ગુલાં—મેનેથી બોલવામાં સાર નથી, સહી જુલી જમ્મશું, નવોજ
સંસાર સર કરશું.

જમુજી—તે બધાનો ખુદાસો હવે પછી હલવેથી કરશું, હમનાતો એવું
જાહેર કરવાનું છે કે મારા જાલ સાથે આજે આય તેહ-
મીના અદરહછ.

સોલી— }
 દોલી— } હરે, સાબાસ, વનસભાર, પીતપીટ હરયે !
 કોલી— }

જલ—ભાષ સોરાબજી, ભાષ દોરાબજી, તમારાથી હું છુતો થયોછ. તમારા ઠરાવથી હું તમને છુટા કરું છ.

સોલી—અરે છુટા કાંઈ થયા, હમે તો જુસરીમાં જોરાયા ? ને આય મારી મદમ.

(કુંવર ઓરદામાંથી બાહર આવે છે.)

દોલી—ને જેવ આય મારી મીસીસ.

(મહેરા ઓરદામાંથી બાહર આવે છે.)

કોલી—ને જેવ આય મારી છેઠાની.

(ભાણુકી ઓરદામાંથી બાહર આવે છે.)

જમુજી—શુકર છે, આજે કુમારે મદલ બરખાસ્ત થયુંછ, ને પાંચ સુખી જોડાનો સંઘાર શરૂ થાય છે. સવલાંઓ સુખી રહેજો.
 બધાં—આમીન—આમીન—આમીન !!!

‘કુંવારા મંડળ’ની ચોપડીઓ રૂ. ૧૫માં મળશે.

મેસર્સ રસ્તમ મેડારાની કુંપની,

૨૪૩ બજાર, ગ્રેટ સ્ટ્રીટ કોટ,

મુંબઈ.

ધી સ્ટાર મીડલ સ્કુલ.

(છોકરા, છોકરીઓ માટે)

તથા

ધી સ્ટાર મ્યુઝીક કટીંગ (વેતરવાનો) ક્લબસ.

કુપર બીલ્ડીંગ, ખેતવાડી બારમી ફાસ ગલી.

ઉપલાં ખાતાંમાં માસિકની જાતી દેખરેખ હેઠળ શરૂઆતથી અંગ્રેજી ત્રીજા ધોરણ સુધી નવી પધ્ધતી પ્રમાણે અનુભવી અને ટ્રેન્ડ શિક્ષકોથી સંગીન કેળવણી આપવામાં આવે છે. અંગ્રેજી પણ શરૂઆતથી તેમજ ખંતથી ખાસ યુરોપીયન લેડી ટીચરના હાથ હેઠળ શીખવવામાં આવે છે. બાળકોની રીતભાત તથા નીતીરીતી ઉપર દેખરેખ રાખી ધર્મનું જ્ઞાન પણ આપવામાં આવે છે. તેમજ શારીરિક ખીલવણી માટે ગ્રીસ તથા ટ્રોઈગનું શિક્ષણ પણ ખાસ સ્પેશ્યાલીસ્ટો મારફતે આપવામાં આવે છે.

બાનુઓને મ્યુઝીક, કટીંગ, ડ્રોઈંગ, પેન્ટીંગ, ફલાવર મેકીંગ તેમજ વહેવાર અંગ્રેજી યુરોપીયન બાનુ શિક્ષક હસ્તક આપવામાં આવે છે.

ઉપલાં ખાતાં માટે મુખ્ય ઇલાકાના કેળવણી ખાતાંના સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ મહેરબાન માનેરેકર સાહેબે નીચલો રીપોર્ટ કર્યો છે.

“આ શાળા એક મહેનતુ અને અનુભવી મેનેજરના હાથ હેઠળ ચાલતી પહેલા પ્રકારની શાળા ગણાય.”

વધુ વિગત માટે માસિક મી. બામબોરને ઉપલેખ ઠંકાણે મળે.

મહેરબાની કરી નાંધ લેશે.છ.

સેંત્રલ ખેંકનાં

આલુ ખાતાંના વ્યાજના કરે

દુંદી તથા લાંબી મુદતની ડીપોઝીટના ભાવે

સેવીંગ ખેંકના વ્યાજના કરે

એક ડીપોઝીટ ખાતાંના ભાવે

ખોલ ખેંકો કરતાં વધુ શાયદાકારક તમોને માલુમ પડશે.

કારણ

દેશી કારોબાર

દેશીઓ તરફની લાગણી ને દીલસોછ

આહુકોને બની શકતો લાભ ને શાયદા

આપવાની ખેંકના કારોબારીઓની

કાળજીને આભારો છે.

સેંટ્રલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા.

લી મી ટેક.

